

**TÜRKİYE'DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN
EKONOMİK ANALİZİ VE GAZİANTEP
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÜZERİNE
BİR UYGULAMA**

(Yüksek Lisans Tezi)

İskender ÇALMAN

**T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKİYE'DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN
EKONOMİK ANALİZİ VE GAZİANTEP
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÜZERİNE
BİR UYGULAMA**

(Yüksek Lisans Tezi)

İskender ÇALMAN

Danışman : Doç.Dr. Nüvit OKTAY

Eskişehir

Ocak 1993

ÖZET

Yirminci yüzyıl, ekonomisiyle siyasi ve sosyo-kültürel yapısıyla tam bir büyükşehirler çağıdır. Batı Avrupa topluluklarının, feodalizmden kapitalizme geçerken tarih sahnesine çıkardıkları özgün bir kurum olan yerel yönetimler, bugünkü sistemde vazgeçilmez temel kurumlardan biri haline gelmiştir.

Kentlileşme oranının giderek artması ve hızlı nüfus artışı ile birlikte, endüstrileşme ve kalkınma değişimine giren şehirlerde, etkin bir yerinden yönetim ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Buna bağlı olarak ortaya çıkan büyükşehirlerde, il ve ilçe bazında yeni bir belediye yapısına ihtiyaç duyulmuştur. Bu ise büyükşehir sınırları içerisinde büyükşehir belediyesi, ilçe sınırları içerisinde ilçe belediyesi kurulması gereğini ortaya çıkarmıştır.

27.6.1984 tarihli ve 3030 sayılı kanun ile Büyükşehir Belediyelerinin yönetimi belirlenmiştir. Türkiye 'de büyükşehir belediyeleri için getirilen mevcut sistem yeterli olmamaktadır. Büyükşehir belediyelerinin yönetimi için getirilen mevcut sisteminin, günümüz ekonomik koşullarına bağlı olarak yeniden gözden geçirilmesi ve reorganizasyonu sonucunda, daha etkin ve verimli bir yönetim yapısı ortaya çıkacaktır.

Büyükşehir Belediyelerinin siyasal, sosyal, ekonomik ve idari sorunlarına getirilecek en önemli çözüm, mevcut sistemin iyileştirilmesi ve yasanın yeniden düzenlenmesi sonucu oluşacaktır.

SUMMARY

20 th century is absolutely an age of metropolitan with its economy, policy and the socio-cultural structure. The local governments wich are the peculiar associations were presented to the scene of history by the European Communities, while passing from feudalism to capitalism, have become one of the essential associations in the system of today.

With the increasing of urbanization rate and the rapid increasing of population, there has appeared a necessity of effective decentralization in cities which entering to changes of industrialization and development. In the metropolitans occured due to this situation, a new municipality of metropolitan in the basal of the city and the town, has been needed. This situation shows the necessities of forming town municipality in the borders of town and the metropolitan municipality in the borders of metropolitans.

The managements of the metropolitan municipalities were defined with the law whose nummer was 3030 and the date was 27th.6. 1984. The current system that has been brought for the munucipalities of the metropolitans in Türkiye is not enough. It is essential that the used system planned for the management of the metropolitans municipalities to be organized and overwieved tied with the economic conditions of today. That's why a model of management which more productive and effective will beformed.

The most important solution for policy, social and economic problems of the municipalities of the metropolitans will be formed as a result of improving the current system and reorganizing the law.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
KISALTMALAR	VII
GİRİŞ	1

Birinci Bölüm

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ, EKONOMİK FONKSİYONLARI, ARAÇLARI, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

I - BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN

<u>GENEL ÖZELLİKLERİ</u>	3
A) Büyükşehir Belediyelerinin Tanımı	3
B) Büyükşehir Belediyelerinin Kurulmasına Yol Açan Nedenler.....	4
C) Büyükşehir Belediyelerinin Hukuki Dayanağı, Organları ve Görevleri.....	4
<u>a - Büyükşehir Belediyelerinin Hukuki Dayanağı</u>	4
<u>b - Büyükşehir Belediyelerinin Organları ve Görevleri</u>	5
aa) Büyükşehir belediyesinin organları	5
bb) Büyükşehir belediyesinin görevleri	11
D) Büyükşehir Belediyelerinin Organizasyon Yapısı.....	12
<u>a - Mali ve İdari İşler</u>	14
<u>b - Teknik İşler</u>	15
E) Büyükşehir Belediyelerinin Gelir ve Giderleri	16
<u>a - Gelirleri</u>	16
<u>b - Giderleri</u>	18

II-BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN

<u>EKONOMİK FONKSİYONLARI</u>	19
A) Ekonomik Fonksiyonlar	19
<u>a - Mal ve hizmet Üretimi</u>	19
<u>b - Yatırımları Gerçekleştirme ve Arttırma</u>	25
<u>c - İstihdam</u>	27
<u>d - Dışsal Ekonomi Yaratma</u>	27
B) Diğer Fonksiyonlar	28

III - BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN

<u>EKONOMİK ARAÇLARI</u>	29
A) Temel Araçlar	30
<u>a - Vergi ve Vergi Benzeri Araçlar</u>	30
<u>b - Katılım Payları</u>	31
<u>c - Yatırımlar</u>	32
<u>d - Sabit Varlıklar</u>	36
aa) <u>Personel</u>	36
bb) <u>Makina ve Teçhizatlar</u>	36
B) Yardımcı Araçlar	37
<u>a - Sosyal ve Kültürel</u>	37
<u>b - Dış Krediler</u>	37
<u>c - Özelleştirme</u>	38
<u>d - Leasing</u>	44

IV -BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN SORUNLARI VE

<u>ÇÖZÜM ÖNERİLERİ</u>	45
A) Büyükşehir Belediyelerinin Siyasal ve Sosyal Sorunları	45
B) Büyükşehir Belediyelerinin Ekonomik Sorunları.....	48
C) Büyükşehir Belediyelerinin Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri	50

ikinci Bölüm

GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

I - GAZİANTEP BŞB'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ	56
A) Gaziantep Bşb 'nin Kurulmasına Yol Açan Nedenler	56
B) Gaziantep Bşb 'nin Hukuki Dayanağı	57
C) Gaziantep Bşb'nin Organları ve Organizasyon Yapısı	57
<u>a - Gaziantep Bşb 'nin Organları</u>	57
<u>b - Gaziantep Bşb 'nin Organizasyon Yapısı</u>	58
aa) Mali ve İdari İşler	59
bb) Teknik İşler	59
D) Gaziantep Bşb'nin Gelir ve Giderleri	60

II - GAZİANTEP BŞB'NİN EKONOMİK FONKSİYONLARI	60
A) Ekonomik Fonksiyonlar	60
<u>a - Mal ve Hizmet Üretimi</u>	60
<u>b - Yatırımları Gerçekleştirme ve Arttırma</u>	63
<u>c - İstihdam</u>	68
<u>d - Dışsal Ekonomiler Yaratma</u>	69
B) Diğer Fonksiyonlar	69
III - GAZİANTEP BŞB'NİN EKONOMİK ARAÇLARI	70
A) Temel Araçlar	70
<u>a - Vergi ve Vergi Benzeri Araçlar</u>	70
<u>b - Katılım Payları</u>	71
<u>c - Yatırımlar</u>	71
<u>d - Sabit Varlıklar</u>	73
aa) Personel	73
bb) Makina ve Teçhizatlar	73
B) Yardımcı Araçlar	73
<u>a - Sosyal ve Kültürel</u>	74
<u>b - Dış Krediler</u>	74
<u>c - Özelleştirme</u>	75
<u>d - Leasing</u>	75
IV- GAZİANTEP BŞB 'NİN SORUNLARI VE <u>SORUNLARA YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ</u>	76
SONUÇ	80
YARARLANILAN KAYNAKLAR	i - iv
EKLER	v - xxxvi

KISALTMALAR

- AGE : Adı Geçen Eser
- APK : Araştırma Planlama Koordinasyon
- AR-GE : Araştırma Geliştirme
- ATO : Ankara Ticaret Odası
- AYKOME : Altyapı Koordinasyon Merkezi
- BKZ : Bakanız
- BŞB : Büyük Şehir Belediyesi
- DPT : Devlet Planlama Teşkilatı
- EİTİA : Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi
- GAP : Güneydoğu Anadolu Projesi
- GASKİ : Gaziantep Su ve Kanalizasyon İşleri
- GATEM : Gaziantep Ticaret ve Endüstri Merkezi
- GTO : Gaziantep Ticaret Odası
- IFC : Uluslararası Finans Kurumu
- İBD : İller ve Belediyeler Dergisi
- İDO : İstanbul Deniz Otobüsleri A. Ş.

İSBAK : İstanbul Belediyeler Bakım Sanayi ve Ticaret A. Ş.

İSO : İstanbul Sanayi Odası

MBD : Mülkiyeliler Birliği Dergisi

NCPA : National Center For Policy Analysis

(Ulusal Politika Analiz Merkezi)

RG : Resmi Gazete

TTK : Türk Ticaret Kanunu

UKOME : Ulaşım Koordinasyon Merkezi

GİRİŞ

Batı Avrupa topluluklarının, feodalizmden kapitalizme geçerken tarih sahnesine çıkardıkları özgün bir kurum olan yerel yönetimler, bugünkü sistemde vazgeçilmez temel kurumlardan biri haline gelmiştir.

Ülkemizde merkeziyetçi-bürokratik yönetim anlayışı, demokratik ve güçlü bir yerel yönetim olgusunu uzun bir süre dışlamıştır. Ulusal düzeyde siyasi, politik ve ekonomik açıdan etkin bir işlev kazanan yerel yönetimler, bugün kendini açma çabasındadır. Yerel yönetimlerin en önemli organlarından biri olan belediyeler, ekonomik ve siyasi hayata yön vermede güçlü bir konuma gelmiştir. Özellikle de kentlileşme oranının en yüksek düzeye çıktığı bu yüzyılda, bir çok kentimiz büyükşehir konumuna gelmiştir.

Kentlileşme oranının giderek artması ve hızlı nüfus artışı ile birlikte; endüstrileşme ve kalkınma değişimine giren şehirlerin, ekonomik yapısı da dahil olmak üzere etkin bir yerinden yönetim ihtiyacını doğurmuştur. Buna bağlı olarak büyükşehir sıfatını alan kentler, il ve ilçe çerçevesinde yeni bir belediye yapısına gereksinim duymuştur. Bu ise büyükşehir sınırları içerisinde büyükşehir belediyesi, ilçe sınırları içerisinde ilçe belediyesi kurulması gereğini ortaya çıkar mıştır. Bugün Türkiye 'de, İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Gaziantep, Kayseri, Bursa ve Konya Büyükşehir Belediyesi olmak üzere toplam 8 tane büyükşehir belediyesi vardır.

Anayasa ve kanun gereği birer kamu tüzel kişiliği olan büyükşehir belediyeleri, var olmasının hukuki dayanağını, "**27.6.1984 tarihli ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hkmde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 23 'nc Maddesinin Verdiği Yetki**" ile almıştır.

Bu alışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm 'de, önce Büyükşehir Belediyelerinin tanımı, kurulmasına yol açan nedenler, hukuki dayanağı, organları, görevleri, gelir ve giderleri üzerinde durulmuştur. Daha sonra ekonomik fonksiyonları ve ekonomik araçları incelenerek, siyasal sosyal ve ekonomik sorunlar belirlenip çözüm nerileri araştırılmıştır.

İkinci bölüm 'de ise Gaziantep Büyükşehir Belediyesi zerine bir uygulama yapılmıştır. Yine bu uygulama ile Gaziantep BşB 'nin genel özellikleri, ekonomik fonksiyonları ve araçları incelenerek, sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm nerileri araştırılmıştır. Ayrıca Gaziantep BşB tarafından, büyükşehir belediye sisteminin bir değerlendirilmesi, soru-cevap yöntemi ile yapılmıştır.

Birinci Bölüm

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ EKONOMİK FONKSİYONLARI VE EKONOMİK ARAÇLARI

I - BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

A) Büyükşehir Belediyelerinin Tanımı

Büyükşehir deyimi ilk defa 2972 sayılı Yasa'da kullanılmaktadır.¹ Büyükşehir belediyeleri 3030 sayılı kanun ile tanımlanmıştır. Bu tanıma göre: "Belediye sınırları içerisinde, merkez ilçe dahil, birden fazla ilçe bulunan büyükşehirlerde kurulan belediye" olarak tarif edilmiştir.

Tanım gereği bu statüye uyan ve birden fazla ilçesi olan illerin büyükşehir olarak belirtilmesi ve sadece bu şehirlere mahsus olarak özel bir sistemle yönetilmeleri kanunla öngörülmektedir. Böylece iki kademeli(*) bir yönetim sistem benimsenerek uygulamaya geçirilmiştir. Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin birbirini tamamlayıcı bir yapı çerçevesinde bu sistem uygulamaya geçirilmektedir.

---

(1) Resmi Gazete, Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıklar ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Yasa, T. 18 Ocak 1984. S. 18285, s. 2.

(*) İki kademeli Yönetim Sistemi: İlki ve kapsayıcı parçası büyükşehir belediyesi olur büyükşehir sınırları içinde görev yapmaktır. İkinci kademe ise büyükşehir sınırları içindeki ilçelerde, ilçelerin büyükşehir sınırları içinde kalan parçasında etkinlik göstermektedir.

B) Büyükşehir Belediyelerinin Kurulmasına Yol Açan Nedenler

Günümüzde yerel yönetimlerin daha başarılı ve etkin olabilmesi; şüphesiz, yerinden yönetim ve karar alma mekanizmasının iyi işleminin olası bir sonucudur. Böylece yerel yönetimler içerisinde en etkin işlevi belediyeler üstlenmiştir. Özellikle de gelişen ve yeni bir çehreye bürünen bir büyükşehir için de yeni bir belediye yani büyükşehir^(*) belediyesinin varolması kaçınılmaz olmuştur.

Mevcut sistem, hızlı kentsel büyüme sürecine etkinlik kazandırmada yetersiz kalmaktadır. Belediyecilik anlayışında reorganizasyonun bir sonucu olarak kaliteli ve daha çok sayıda yerel ölçekte mal ve hizmet üretmek, refah düzeyini yükseltmek ve bunu geliştirmek kaçınılmaz bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır.

Bir başka gerekçe ise hızlı nüfus artışı ile birlikte endüstrileşme ve kalkınma değişimine giren şehirlerin, ekonomik yapısı da dahil olmak üzere etkin bir yerinden yönetim ihtiyacını doğurmuştur. Buna bağlı olarak büyükşehir çehresini alan kentler, il ve ilçe çerçevesinde yeni bir belediye yapısına gereksinim duymuştur. Bu ise büyükşehir sınırları içinde büyükşehir belediyesi, ilçe sınırları içerisinde ilçe belediyesi kurulması gereğini ortaya çıkarmıştır.

C) Büyükşehir Belediyelerinin Hukuki Dayanağı, Organları ve Görevleri

a - Büyükşehir Belediyelerinin Hukuki Dayanağı

Anayasa ve kanun gereği birer kamu tüzel kişiliği olan büyükşehir belediyeleri var olmasının hukuki dayanağını, "27.6.1984 tarihli ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 23'üncü maddesinin verdiği yetki" ile almıştır.²

(*) Büyükşehir : Belediye sınırları içinde, merkez ilçe dahil, birden fazla ilçe bulunan şehirdir.

(2) RG. T. 12.12.1984, S. 18603, s.17.

b -Büyükşehir Belediyelerinin Organları ve Görevleri

aa) Büyükşehir belediyesinin organları

Büyükşehir belediyesinin organları belediye örgütüne koşut olarak büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye başkanıdır.

(1) Büyükşehir Belediye Meclisi

"Mahalli İdareler Seçimi Hakkında Kanun" hükümleri uyarınca, belediye sınırları içerisinde kalan ilçe seçim çevreleri için saptanan belediye meclisleri üye sayısının her ilçe için beşte biri alınarak bulunacak toplam sayı kadar üyeden oluşur. Görev süreleri beş yıl olan büyükşehir belediye meclisi üyelerinin ilçe belediye meclisi üyeliklerinin süregelmesini öngören kanuna göre ilçe belediye başkanları büyükşehir belediye meclisinin doğal üyeleridir. Büyükşehir veya ilçe belediye, meclisi üyeliklerinden herhangi birinin sona ermesi durumunda, öteki meclisteki üyelik sıfatı da sona ermektedir. Kanun büyükşehir belediye meclisinin kasım, mart ve temmuz ayları başında olağan veya gereğinde olağanüstü olarak toplanmasını öngörmüştür.

Büyükşehir belediye meclisinin yapacağı görüşmeler sonucu vereceği kararlar ve görevleri ise şu şekilde belirtebiliriz:

- (a) Büyükşehir plan, program vb. bütçesini görüşüp karara bağlamak,
- (b) Ankara ve Boğaziçi hariç, büyükşehir nazım imar planı ve eklerini yapmak, yaptırmak,
- (c) İlçe belediye meclislerince kabul edilen altyapı plan ve programları ile bütçelerini tetkik ederek aynen veya tadilen kabul etmek ,

- (d) Büyükşehir ve ilçe belediyeleri bütçelerinin bölümleri arasında aktarma yapmak, Ek Bütçe ve bütçelerdeki değişiklikleri kararlaştırmak ve kesin hesapları inceleyerek kabul etmek,
- (e) İlçe belediyelerince yürütülen belediye hizmetlerinde büyükşehir bütünlüğü içinde birlik, beraberlik ve koordinasyon sağlayıcı kararlar almak, büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri arasında veya ilçe belediyeleri arasındaki ihtilafları çözümlenme konusunda yönlendirici ve düzenleyici karar ve tedbirleri almak,
- (f) Büyükşehir ilçe belediyeleri ile ve diğer mahalli idarelerle birlik kurulmasına karar vermek,
- (g) Belediye tarafından yapılacak olan ve diğer kanunlarda harç ve harcamalara katılma konusu olduğu belirtilmeyen hizmetler karşılığında, alınması gerekli ücretlere ilişkin tarifeleri tespit etmek,
- h) Belediye personel kadrolarına ilişkin olarak; ihdas, iptal ve değişiklik kararları almak, tetkik ve tasdik makamlarına arz etmek,
- (i) Yurtdışı belediyeleri ile karşılıklı işbirliği ve kardeş şehir ilişkisi kurmak,
- (i) Büyükşehir belediyesine büyük çapta hizmeti geçenlere fahri hemşehrilik payesi vermek,
- (j) Büyükşehirin özellik taşıyan günlerini belirlemek,
- (k) Meydan, cadde, sokak ve parklara isim vermek ve bu yerlere konacak anıt, heykel, büst ve diğer benzeri sanat eserlerini tespit etmek,
- (l) Kanunlarla belediyelere verilmiş görev ve yetkilerle sınırlı olmak şartıyla Başkan ve üyeler tarafından yapılacak teklifleri incelemek ve karara bağlamak,

- (m) Bu yönetmelikte yer almamakla beraber, 3030 sayılı kanun ile 1580 sayılı Belediye Kanunu ve çeşitli Kanunlarla belediye meclislerine verilen ve belediye idaresine verilip de nitelikleri bakımından belediye meclisince görüşülmesi gereken işleri görüşüp karara bağlamak.

Meclis kararlarının onayı ve yürürlüğe girmesi ise ilgili mercilerin onayıyla gerçekleşir. (a), (c) ve (d) fıkralarındaki bütçeye ilişkin kararlar ile (g) fıkrasındaki hususlar Valinin; (ı) fıkrasındaki kararlar Bakanlar Kurulu'nun; (h) fıkrasında yazılı kararlar ilgili kanuni mercilerin, onayı ile yürürlüğe girer.

Meclisin onaya tabi kararların Valiler bir hafta, İçişleri Bakanlığı da bir ay zarfında onaylamadıkları taktirde konu, Büyükşehir Belediye Meclisinin tetkik talebi üzerine yetkili İdari Yargı Merciiince 30 gün zarfında karara bağlanır. Bu karar kesindir.³

(2) Büyükşehir Belediye Encümeni

Büyükşehir belediye encümeni, Büyükşehir Belediye Başkanı veya Vekilinin başkanlığında, genel sekreter, büyükşehir belediyesinin imar, fen, hukuk hesap ve yazı işleri ve personel işlerini yürüten birim başkanlarından oluşur.

3030 sayılı kanun içeriğinde, büyükşehir belediye encümenin ve ilçe belediye encümeninin görevleriyle ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle 1580 sayılı belediye kanununun 83 üncü maddesine bakılarak encümenin görevlerini aşağıdaki şekilde belirtebiliriz :

- Belediye başkanı tarafından hazırlanan bütçenin ilk incelenmesi,

---

(3) RG. T. 12 Aralık 1984, S. 18603, s. 29-30.

- Aylık genel toplamların incelenmesi ve kontrol edilmesi, artırma eksiltme şartnamelerinin ve ihalelerin, pazarlık kararlarının incelenmesi ve onaylanması, kesin hesap hakkında meclise görüş beyanı ve muhasebe hesaplarını inceleme ile borç alacak hakkında kararname düzenlenmesi,
- İstimlak edilecek yerler hakkında özel kanuna uygun olarak karar verme,
- Olağanüstü masraflara ait ödeneğin harcanacağı yerlerin belirlenmesi,
- Bütçedeki bir bölüm dahilindeki maddeler arasında aktarma yapma,
- Belediyelere verilen görevlerin yapılabilmesi için belediyeye yönelik talimatlar,
- Nakli araçlarına ait ücret ve tarifelerle giderilme gereken ihtiyaçlara ait fiyatların tespiti,
- Belediye menkul mallarından gerekenlerin artırmayla satışa çıkarılması,
- Belediye cezaları hakkındaki kanuna uygun olarak cezaların verilmesi,
- Belediye memurlarının seçimi, terfi, idari ceza veya maaş artışı, işten çıkarma ve çalışmaya sevkleri hakkında belediye başkanından yapılacak olan tekliflerin incelenmesi ve karara bağlanması.⁴

Bu saydığımız encümen görevlerinden bazıları günümüzde uygulamadan kaldırılmış veya başka yere aktarılmıştır, memuriyetten azil ve trafik kuralları gibi. Fakat, buna rağmen büyükşehir ve ilçe belediye encümenlerinin görevlerine dayanak bu 83'üncü madde olmaktadır. İlçe belediyesinde encümen hem icra hemde karar organı olarak görülürken; büyükşehir belediyesinde encümen yürütme organı yanında yer almaktadır.

---

(4) AYDIN Sezai Ahmet, "Büyükşehir ve İlçe Belediye Organları Üzerinde Bazı Düşünceler", T.İ.D., Aralık 1989, S. 373, s. 62-63.

(3) Büyükşehir Belediye Başkanı

Büyükşehir belediye başkanı kamu tüzel, kişisi olarak belediyenin yürütme organıdır. Büyükşehir Belediye Başkanı, 1580 sayılı belediye kanununun belediye başkanlarına ve 3030 sayılı kanununun büyükşehir belediye başkanlara verdiği görevleri yerine getirir ve tanıdığı bütün yetkileri kullanır. Büyükşehir belediye sınırları içindeki seçmenler tarafından beş yıl süreyle seçilir.

Büyükşehir belediye başkanları, büyükşehir belediye meclisi ile ilçe belediye meclis kararlarını tetkikle aynen veya tadilen tasdik veyahut meclislerde tekrar görüşülmesini isteme görev ve yetkilerini kullanmada belediye kanununun, meclis kararlarının tetkik ve tasdiki konusunda, yetkili idari vasayet makamlarına tanıdığı süreleri göz önünde bulundurur. Bu süreler büyükşehir belediye başkanları için en çok 15 gündür.

Büyükşehir belediye başkanlarının gerektiğinde görev ve yetkilerinden bir veya birkaçını ilçe belediye başkanlarına devretme yetkisi, 3030 sayılı kanununun 14 'üncü maddesinde sayılanlarla sınırlı olmadığı gibi devamlı da değildir. Gerektiğinde aynı şekil ve şartlarla ve aynı usulle geri alınabilir.

Büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir dahilinde genel koordinasyon sağlamak amacıyla ilçe belediye başkanları ile istişari mahiyette ayda en az bir defa toplantı yapar.⁵

Büyükşehir belediye başkanının diğer görevleri şunlardır :

a) Büyükşehir tüzel kişiliğini temsil etmek,

---

(5) RG. T. 12 Aralık 1984, S. 18603, s. 31.

- b) Büyükşehir belediye meclisince onaylanan nazım imar planlarını uygulamak,
- c) Büyükşehir belediye meclisi ve encümeninin kararlarını uygulamak,
- d) Büyükşehir belediyesinin ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin etkin, düzenli ve süratli bir şekilde yönetilmesini sağlamak,
- e) Büyükşehir belediyesi ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin bütçe tasarılarını, bütçe üzerindeki değişiklik tekliflerini ve bütçe kesin hesap cetvellerini hazırlayarak ilgili organlara göndermek,
- f) Büyükşehir belediyesinin gelir alacak hak ve menfaatlerini izlemek ve tahsil ettirmek,
- g) Bu kanunda öngörülen hallerde yetkili organların kararını da almak şartıyla büyükşehir belediyesi adına sözleşmeler yapmak, bağış kabul etmek, bağlayıcı her türlü hukuki akit ve tasarruflarda bulunmak,
- h) Dairelerde, idari ve adli yargı mercilerinde davacı veya davalı sıfatıyla büyükşehir belediyesini temsil etmek veya başkasına vekalet yetkisi vermek,
- i) Dava değeri 500.000. TL.'dan az olan davaların sulhen ortadan kaldırılmasına izin vermek,
- j) İta amiri sıfatıyla verilen emirlerini imza etmek veya bu konuda yetki vermek,
- k) Gerektiğinde bizzat nikah kıymak,
- l) Diğer kanunların belediye başkanlarına verdiği görev ve yetkilerden, büyükşehir belediyesi görevlerine ilişkin bulunan hizmetleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak,
- m) Gerektiğinde görev ve yetkilerinden bir veya bir kaçını ilçe belediye başkanlarına devretmek,
- n) İlçe belediyelerince yapılan hizmetlerin etkinliğini sağlayıcı tedbirleri almak ve bu amaçla gerektiğinde mahalinde denetlemelerde bulunmak.⁶

---

(6) RG. T. 9 Haziran 1984, C. II, S. 18453, s. 4-5.

bb) Büyükşehir belediyesinin görevleri

Büyükşehir belediyelerinin görevleri 3030 sayılı yasada on altı madde halinde sıralanmıştır. Aşağıya alınmış bulunan görevlerden ilk ikisi planlama, sonraki onikisi hizmetler, son ikisi de eşgüdümeye ilişkindir⁷:

- (1) Büyükşehir yatırım plan ve programlarını yapmak,
- (2) Büyükşehir nazım, imar planlarını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak, ilçe belediyelerinin nazım planına uygun olarak hazırlayacakları tatbikat imar planlarını onaylamak ve uygulamasını denetlemek,
- (3) Büyükşehir dahilindeki meydan, bulvar, cadde ve anayolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak ve kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek,
- (4) Yolcu ve yük terminalleri, katlı otoparklar yapmak yaptırmak, işletmek veya işlettirmek,
- (5) Çevre sağlığı ve korumasını sağlamak, 1,2 ve 3 üncü sınıf gayri sıhhi müesseselerin açılış ve çalışmalarına ruhsat vermek,
- (6) Yeşil sahalara, parklar ve bahçeler yapmak sosyal ve kültürel hizmetleri yerine getirmek, spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek,
- (7) Büyükşehir dahilindeki su, kanalizasyon, her nevi gaz, merkezi ısıtma ve toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek,

---

(7) GÜLER Birgül, "Planlama İşlevi Örneğinde Büyük Kent ile İlçe Belediyelerinin İlişkileri", T.I.D., Özel Sayı, Ankara, Mart 1988, S. 378, s. 399.

- (8) Yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek,
- (9) Mezarlık alanlarını tespit ve tesis etmek ve işletmek,
- (10) Çöplerin ve sanayi atıklarının toplanma yerlerini belirtmek, değerlendirilmesi ve imhası için gerekli tesisleri kurmak, kurdukmak, işletmek veya işlettirmek,
- (11) Meydan bulvar, vadde, yol ve sokak isim ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek,
- (12) Toptancı halleri ve mezbahalar yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek,
- (13) İtfaiye hizmetlerini yürütmek, patlayıcı ve yanıcı maddeler üreten ve depolayan yerleri tespit etmek, fabrikalar ve sanayi kuruluşlarının bulundurmaları, fabrikalar ve sanayi kuruluşlarının bulundurmaları zorunlu olan yangın söndürme ve çevre sağlığına ilişkin araç gereç ve tesisleri tespit etmek ve bu kuruluşları denetlemek,
- (14) İlçe belediyeleri arasındaki itilaflarda, zabıta veya diğer belediye hizmetlerinin koordinasyonunu sağlamak,
- (15) Büyükşehir çapında ortak finansman ve yatırımı gerektiren hizmetlerin gerçekleştirilmesini sağlamak,
- (16) Büyükşehir belediyesine işletilen alanlarda zabıta hizmeti ile diğer belediye hizmetleri ve ruhsat verme işlemlerini yürütmek.⁸

D) Büyükşehir Belediyelerinin Organizasyon Yapısı

Büyükşehir belediyesi hizmetlerini yürütmek üzere ve hizmet gereklerine göre ana hizmet birimleri ve yardımcı birimler kurulur. Bu birimler genel esaslar uyarınca büyükşehir belediye meclisinin kararı ve İçişleri Bakanlığının onayı ile kurulur.

---

(8) RG. T. 9 Haziran 1984, C. II, S. 18453, s. 2.

Birimler, Büyükşehir Belediye başkanının emrinde ve Genel sekreterin yönetiminde daire başkanlığı, müdürlük, şeflik ve memurluklardan teşekkül eder. Bu teşekkül şekli sıraya bağlı olmadan hizmetin önemine ve genişliğine göre daire başkanlığı veya müdürlük şeklinde olur.

Büyükşehir Belediye Başkanı gerekli gördüğü birimleri doğrudan kendisine bağlamaya ve bağlılıklarını değiştirmeye yetkilidir. Büyükşehir belediyesi kuruluşunda, bir genel sekreter ile en çok dört genel sekreter yardımcısı ve hizmet birimlerinin teşekkül tarzına ve yapılarına göre yeteri kadar daire başkanı, müdür, şef ve memur bulunur. İşçi istihdamı ile sözleşmeli personel istihdamına ilişkin özel hükümler saklı kalmak üzere, büyükşehir belediye personeli statü itibariyle, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümlerine tabidir.

Genel sekreter, büyükşehir belediye başkanının teklifi üzerine İçişleri Bakanı'nın onayı ile; genel sekreter yardımcıları, daire başkanları, müdürler ve diğer personel büyükşehir belediye başkanınca atanır. Genel sekreter dışındaki büyükşehir belediye personelinin atamaları hiçbir makam ve merciin onayına tabi değildir. Belediyelerin sağlık hizmetleri sınıfına dahil personeli ile Teknik hizmetler sınıfına dahil personelinin atama, yer değiştirme ve diğer özlük işlerine ilişkin olarak ilgili bakanlık ve kuruluşlara görev ve yetki veren mevzuat hükümleri büyükşehir belediyeleri için uygulanmaz. Bağlı idare, işletme, kurum ve kuruluşları kapsayan, yönetmeliğin imarla ilgili onbirinci, Ulaşım ve Toplu taşıma ile ilgili onbeşinci. Altyapı hizmeti ve yatırımları ile ilgili onyedinci maddelerinde nitelikleri ve yapıları belirli, idare ve işletme, kurum ve kuruluşlarla belediye mevzuatına göre, kurulup hizmet ve faaliyetlerini sürdüren katma bütçeli belediye kurum ve kuruluşları, kanunlarla belirli hukuki ve fiili statüleri, görev ve yetkileri ile, bu kanunun geçici birinci maddesinin amir hükmü gereğince büyükşehir belediyelerine bağlı ve bu belediyeler kuruluşuna dahildir.

Yardımcı kuruluşlar ise. Altyapı Koordinasyon Merkezi ve Altyapı Yatırım Fonu, Ulaşım Koordinasyon Merkezi ve danışma kurullarıdır.⁹

Büyükşehir belediyelerinin hizmet alanlarına giren konularda büyükşehir belediye başkanlığına istişari mahiyette görüş bildirmek üzere büyükşehir belediyesi danışma kurulu kurulabilir. Bu kurulun üye sayısı 10'u geçemez. Danışma kurulları, kuruluş, görev ve çalışma şekil ve şartları ile kurul üyelerine verilecek hakkı huzur miktarları, büyükşehir belediye meclisince kabul edilecek bir yönetmelikle düzenlenir.¹⁰

Bir önceki konuda teşkilatın üst yönetim kadrosunu oluşturan yapı ayrıntılı olarak incelenmiştir. Burada ise daire başkanlıkları nezdinde şube müdürlüklerinin genel olarak muhtemel bir sınıflandırılması yapılmaktadır.^(*)

Büyükşehir belediyesinin örgüt yapısına daha etkin ve verimli bir işlev kazandırmak amacıyla, mali ve idari işler ile teknik işler olmak üzere iki başlık altında sınıflandırma yapmak mümkündür.

a - Mali ve İdari İşler

Personel İşleri Daire Başkanlığı'na bağlı olarak görev yapan, personel şube müdürlüğü, eğitim ve spor şube müdürlüğü, konservatuvar şube müdürlüğü; **Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'na** bağlı olarak faaliyet gösteren, belediye hastane baştabibliği ve hekimler, kalite kontrol Şube Müdürlüğü, Zabıta Şube Müdürlüğü, Gıda Kontrol ve Laboratuvar Şube Müdürlüğü, İtfaiye Şube Müdürlüğü, Temizlik İşleri Şube Müdürlüğü, Veteriner İşleri

---

(9) RG. T. 12 Aralık 1984, S. 18603, s. 32.

(10) RG. T. 9 Haziran 1984, C. II, S. 18453, s. 6.

(*) Bu sınıflandırma yapılırken, Bursa Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyelerinin Organizasyonu Araştırma Raporu'ndan faydalanılmıştır. Bursa, 1988.

Şube Müdürlüğü, Huzurevi-Kreş ve Gündüz Bakımevi Şube Müdürlüğü; **Halkla İlişkiler ve Kültür Daire Başkanlığı'na** bağlı olarak, halkla ilişkiler şube müdürlüğü, kültür ve turizm şube müdürlüğü, protokol dış ilişkiler şube müdürlüğü; **Hesap İşleri Daire Başkanlığı'na** bağlı olarak giderler şube müdürlüğü, gelirler şube müdürlüğü, bütçe finansman-Denetim Şube Müdürlüğü, hal şube müdürlüğü, tahsilat şube müdürlüğü, satın alma şube müdürlüğü; **Yazı İşleri Daire Başkanlığı'na** bağlı, genel evrak şube müdürlüğü, yazışmalar ve kararlar şube müdürlüğü İdari İşler Şube Müdürlüğü, Mali ve İdari İşler kapsamında yer almaktadır.

b - Teknik İşler

Fen İşleri Daire Başkanlığı'na bağlı olarak faaliyetlerini yürütenler, etüd-proje şube müdürlüğü, yapım işleri şube müdürlüğü, park-bahçe-fidanlık Şube müdürlüğü, yol yapım-bakım-onarım şube müdürlüğü, atölyeler şube müdürlüğü, trafik şube müdürlüğü; **İmar İşleri Daire Başkanlığı'na** bağlı olarak görev yapanlar, imar-planlama-programlama şube müdürlüğü, harita şube müdürlüğü, emlak ve toplu konut şube müdürlüğü, uygulama kontrol şube müdürlüğü; **Araştırma Planlama Koordinasyon Daire Başkanlığı'na** bağlı olarak, yatırım-planlama şube müdürlüğü, AYKOME şube müdürlüğü, UKOME şube müdürlüğü, Araştırma - Bilgi İşlem Şube Müdürlüğü, Teknik İşler kadrosunda yer almaktadır.

Ayrıca bütün bunların dışında genel sekreter yardımcılarında birine doğrudan bağlı olarak görev yapan birimler olacaktır. Bunlar, otobüs işletmesi müdürlüğü, Tanzim Satış Müdürlüğü, Şirketler ve İştirakler Müdürlüğü, Gaz İşletmeleri Şube Müdürlüğü ve Raylı Sistem Şube Müdürlüğünde oluşmaktadır.

Doğrudan BŞB başkanına bağlı olan birimler ise başkanlık danışmaları, hukuk işleri daire başkanlığı, teftiş daire başkanlığı, sivilsavunma uzmanlığı, başkanlık danışma kurulu, özel kalem müdürü, basın işleri sorumlusu ve SKİ Müdürlüğü'nden oluşmaktadır.

Büyükşehir belediyesi kapsamında olan veya bu kapsama yeni giren belediyeler mevcut durumları ve yapıları itibariyle, organizasyon yapılarını farklı şekillerde düzenleyerek faaliyet gösterebilirler.

E) Büyükşehir Belediyelerinin Gelir ve Giderleri

Genel olarak, büyükşehir belediyelerinin gelir ve giderleri 3030 sayılı kanun kapsamında gösterilmektedir. Buna göre sırasıyla büyükşehir belediyelerinin gelirleri ve giderlerini tasnif etmek mümkündür.

a - Büyükşehir Belediyedeki Gelirler

Belediye gelirleri 1981 yılına kadar 5237 sayılı (1948) tarihli Belediye Gelirleri kanunu ile düzenlenmiştir. Bu kanuna göre belediye gelirleri :

- Devlet vergilerinden alınan belediye payları.
- Belediye öz gelirleri.
- Devlet yatırımları.
- Olağanüstü gelirler toplamından oluşmaktadır.

Büyüyen hizmet hacmine paralel olarak artan mali kaynaklara sahip olmayan belediyeler, Genel Bütçe kaynaklarından aktarma talebinde bulunarak temel görevlerini yürütmeye çalışmışlardır.¹¹

---

(11) ÜSTÜNİŞİK Belma, **Belediye Mali Yapısında Düzenlemeler**, Ankara, DPT, Şubat 1982.

1985 yılında 3239 sayılı yasayla belediye gelirleri artırılmıştır. Dünyada yerel yönetimlerin gelirleri temelde iki kaynaktan gelir. Bunlardan bir tanesi emlak vergiler diğeri tüketim vergileridir.¹²

3030 sayılı kanunla Büyükşehir belediyelerinin gelirleri özel olarak belirtilmektedir. Bunlar:

- (a) 2/2/1981 tarih ve 2380 sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi hakkında kararı ile ek ve tadillerine göre Genel Bütçe Vergi Gelirleri tahsilat toplamı üzerinden ilçe belediyelerine verilmesi gereken paylardan Bakanlar Kurulunca belirlenecek oranlar dahilinde ayrılarak İller Bankası'nca gönderilecek pay.
- (b) Büyükşehir belediyesinin bulunduğu il merkezinde yapılan Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilat anlamı üzerinden gelir saymanlarınca hesaplanıp, ertesi ayın sonuna kadar ilgili büyükşehir belediyesine yatırılacak % 5 pay.
- (c) 26/5/1981 tarih ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda yer alan nispet ve esaslara göre tahsil olunacak Elektrik ve Havagazı Tüketim vergisi.
- (d) Büyükşehir belediyelerine bırakılan sosyal ve kültürel tesisler ile spor, eğlence ve dinlenme yerleri ve yeşil sahalar içinde tahsil edilecek her türlü belediye vergi, resim ve harçları.
- (e) 6 'ıncı maddenin (A) fıkrasının (c) bendinde^(*) belirtilen alanlardaki ilan asma yerleri, elektrik direkleri, büfeleri ile tercihli yollardaki bariyerlere konulacak her türlü ilan ve reklamların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri,

---

(12) TEKELİ İhan, "Yakın Geçmişten Bugüne. Belediye Programlarının Oluşumu", MBD, Ankara, Mart 1980, S. 93, s. 42.

(*) Bkz. RG. T. 9 Haziran 1984, S. 18453

- (f) Hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafında yapılması şartıyla 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda belirtilen nispet ve esaslara göre alınacak yol, su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları.
- (g) Kamu idare ve müesseselerinin yardımları
- (h) İç ve dış borçlanmalar ile tahvil ve hisse senedi gelirleri.
- (i) Şartlı ve şartsız bağışlar.
- (j) Büyükşehir belediyesinin taşınır ve taşınmaz mal gelirleri.
- (k) Yapılacak hizmetlere karşılık alınacak paralar.
- (l) Büyükşehir belediyesi iktisadi teşebbüslerinin safi hasılatından büyükşehir belediye meclisince belirlenecek oranda alınan hisseler.
- (m) Diğer gelirler.

(b) fıkrasındaki % 5'lik pay Bakanlar kurulunca %6 oranında kadar artırılabilir.¹³ Görüldüğü gibi günümüzde özellikle büyükşehir belediyeleri olmak üzere tüm belediyeler önemli gelir kaynaklarına kavuşturulmuştur. Bu da hizmette verimliliği etkin kılmaktadır.

b - Büyükşehir Belediyelerinin Giderleri

Büyükşehir belediyelerinin kanunla belirtilen unsurların dışında da, her bşb içinde farklı uygulamaların bir sonucu olarak giderlerinde çeşitlilik görülebilir. 3030 sayılı kanun ile belirtilen genel giderler şunlardır:

- (a) Bu kanun ve diğer kanunlarla verilen hizmet ve görevlerin gerektirdiği harcamalar,
- (b) Bağlı kuruluşlarına verecekleri sermaye ve yapacakları yardımlarla ortaklıklara katılma payları,

---

(13) RG. T. 9.06.1984, S. 18453. s. 2.

- (c) Büyükşehir belediyesi mallarının vergi, resim, harç ve sigorta giderleri,
- (d) Diğer giderler.¹⁴

II - BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN EKONOMİK FONKSİYONLARI

Günümüzde yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve bunlara daha etkin bir işlev kazandırılması, güdülen temel siyasalardan biridir. Özellikle kentlere yönelik yatırımların daha verimli hale gelmesi için büyükşehir belediyelerine büyük görevler düşmektedir.

Büyükşehir belediyelerinin yerine getirme ve çalıştığı görevlerin, daha etkin yapılabilmesi için mevcut yapı itibarıyla ekonomik fonksiyonlarında ve araçlarında bir iyileştirilmeye gidilmesi ve koordinasyonun istenen düzeyde sağlanabilmesi, yeni bir takım önlemleri ve uygulamaları gündeme getirmektedir.

A) Ekonomik Fonksiyonlar

a - Mal ve Hizmet Üretimi

Geçmişten günümüze kadar süregelen dar kapsamlı yerel yönetim anlayışı, günümüz ekonomisinde geçerliliğini yitirmektedir. Ekonomik canlılık ile birlikte kendini gösteren sanayileşme ve ticaretteki gelişim, kentsel yaşamın refah düzeyini yükselterek hayat standartlarını artırmaktadır. Kentsel yaşamın yükselen standardının doğurduğu cazibe, köyden kentlere göçü arttırarak; kentlerde yaşayan nüfusun yoğunlaşması sonucunu getirmektedir.

---

(14) RG. T. 9.06.1984, S. 18453. s. 7.

Büyükşehir olmanın bedeli olarak, artan hizmet ihtiyacını karşılamada büyükşehir belediyeleri daha çok harcamayı gerçekleştirmek durumundadırlar.¹⁵ Dünyanın (Roma 'dan sonra) ilk milyonluk kentlerinden biri olan İstanbul, bugün nüfusu itibariyle Avrupa 'da Londra 'dan sonra 2. büyük kent durumundadır. Ticaret, kültür ve turizm merkezi olarak planlanan İstanbul'da bugün kişi başına hizmet harcaması Stockholm'e oranla 100 kat daha düşüktür. Büyük kentlerin ve yakın çevrelerinin iyi birer kuruluş yeri niteliğinde olması yüzünden sanayi tesisleri hep büyük kentlerde ve onların yakın çevresinde kurulmuştur.¹⁶

Buna bağlı olarak kamu hizmetlerinde yoğun bir talep başlamıştır. Kamu hizmetleri; toplu gereksinimleri karşılayan, sürekli ve düzenli hizmetlerdir.¹⁷

Artan ve çeşitlenen kamu hizmetlerinden, belediyenin payına düşenlerin sayısı da giderek artmaktadır.¹⁸ Mevcut nüfus potansiyeline eklenen ilaveler ve yaşam düzeyinin yükselmesiyle birlikte ortaya çıkan yeni mal ve hizmet talebi, belediyelerin özellikle de büyükşehir belediyelerinin kentsel alandaki bu talebi karşılamak üzere yeni projeler ve yeni bir yönetim anlayışı benimsemelerini gerekli kılmaktadır.

Büyükşehir Belediyeleri bu yeni anlayış çerçevesinde kentsel bölgede yaşayanların ekonomik yararlarını sağlama ve ekonomik yaşamı düzenleme açısından birçok mal ve hizmeti genişleterek uygulamaktadır.

---

(15) Kapital Dergisi, Mart 1987, s. 17.

(16) KARABİLGİN Ahmet, "Belediyelerde Yeni Hizmet Birimleri", T.İ.D., Mart 1988, S. 378. s. 417.

(17) WERNER Z. Hirsch, **The Economics of State and Local Government**, New York, 1970, s. 11.

(18) KELEŞ Ruşen - YAVUZ Fehmi, **Yerel Yönetimler**, Ankara, 1989, s. 141.

BŞB 'nin ürettiği mal ve hizmet çeşitleri rasyonel bir dağıtım ile kentsel halka sunulmaktadır. Sabit olarak düşündüğümüz bina, arsa, arazi, makina teçhizat, araç, malzeme vb. birçok malın yanısıra çeşitli şantiye ve fabrikalarda üretilen ürünler (asfalt, boru, kum, çakıl, brodür, ekmek, plastik malzeme gibi.) doğrudan veya dolaylı olarak kullanılmaktadır. Hizmet ürünü olarak ortaya çıkan ve yürütülen çeşitli hizmetler, ekonomik hizmetler ve özel hizmetler adı altında, kentsel alandaki halka arz edilir.

Ekonomik açıdan gerçekleşen hizmetler şöyle sıralanabilir : «Saklanması ve satılması sağlık koşullarını gerektiren yiyecek maddelerinin toptan veya perakende alım ve satımlarının belirli yerlerde ve belediye denetimi altında yapılmasını sağlamak için haller ve pazar yerleri kurmak ve yönetmek, fiyatları uygun düzeyde tutabilmek için gerektiğinde tanzim satış merkezleri ve logolar kurmak ve işletmek.

Belediyece veya devletçe satış fiyatları saptanan malların fiyat denetimini yapmak. Bütün tartı ve ölçü aygıtlarını ayarlamak ve damgalamak, kamuya ait yerlerde ilan işlerini yönetmek. Hafta Tatili Yasası uygulanan yerlerde, bu yasa kapsamına giren işyerlerinin açılma ve kapanma saatleri, koşullarını saptamak ve izin vermek»¹⁹.

Bugün fiyat saptanması ile ilgili olarak BŞB 'ne verilen yetki kaldırılmıştır. Üretimde bulunan işkollarının, bağlı buldukları, dernek vb. kuruluşlar fiyatları kendileri tespit etmektedirler. Örneğin, fırıncılar derneği, ekmek fiyatını kendisi tesbit etmektedir. Özel hizmetler grubundaki hizmetler temel olarak şu şekilde sıralanabilir. Sağlık ve sosyal yardım hizmetleri; Esenlik ve Güvenlik hizmetleri.

---

(19) ATAÇ Beyhan - Engin, ÖZKAZANÇ Önder, **Belediye Bütçeleri**, E.İ.T.İ.A. Ya, Eskişehir, 1977, s. 6.

Sağlık ve Sosyal Yardım hizmetleri, BŞB 'nin merkezi yönetim ile işbirliği sonucu gerçekleştirilmektedir. Sağlık ve Sosyal yardım hizmetlerindeki yoğunluk ülkelere göre farklılık göstermekte örneğin, Fransa, Almanya ve İngiltere 'de belediyeler etkin bir şekilde bu hizmetleri sunmaktadırlar. Bu konudaki başlıca sunulan hizmetler, bulaşıcı ve salgın hastalıklarla mücadele, laboratuvarlar, hastaneler, dispanserler açmak olarak sayılabilir. Diğer önemli hizmetler ise şunlardır²⁰ :

- Yenilecek ve içilecek maddeler ile, bunların yapıldığı ve satıldığı veya halkın yararlandığı yerlere izin vermek ve denetlemek.
- Halkla yakın ilişkisi olan esnaf, sanatkâr ve işçilerin sağlık denetimini yapmak ve çalışanlarına izin vermek.
- Halkın sağlık ve esenliğini tehdit eden fabrika ve diğer sanayi kuruluşlarını çevre sağlığı ve kirlenmesi açısından denetlemek.
- Halkın yararlanacağı sağlık kurumlarını açmak, işletmek ve bu mümkün olmadığı takdirde mutlaka bir doktor ve ebe bulundurmak.
- Fakir hastaları parasız olarak tedavi etmek.
- Kimsesiz ve bakıma muhtaç çocuklara yardım etmek.
- Dilencileri dilencilikten sakındırıcı önlemler almak.
- Yersiz, yurtsuz ve işsizlerle ilgilenmek.
- Düşkünleri ve çalışamayacak durumda bulunanları korumak.

Esenlik ve Güvenlik hizmetleri iki ana örgüt tarafından yürütülmektedir. Zabıta örgütü ve itfaiye örgütü, bu hizmetleri içeride ve dışarıda görevli-personel ile yürütmektedir.

---

(20) ATAÇ Beyhan - Engin, ÖZKAZANÇ Önder, a.g.e., s. 7.

BŞB 'nce idare edilen ve işletilen yer ve alanlar hariç, belediye zabıta hizmetleri, ilçe belediyeleri itibariyle teşkilatlanır ve BŞB başkanının gözetim ve koordinatörlüğünde, ilçe belediye başkanları emrinde yürütülür.²¹

Uygulamada BŞB 'nin ve ilçe belediyelerinin Zabıta Müdürlüğü faaliyetleri, belediyelerin sorumlu oldukları alanda 1580 sayılı belediyeler kanununa bağlı olarak yürütülmektedir.

Zabıta Müdürlüğü, esas olarak belediyelerin "eselik hizmeti" sunan en önemli birimidir. Müdürlük, bu çerçevede, halkın esenliğini sağlamak amacıyla cadde, sokak, alan vb. gibi halkın yararlanmasına açık genel yerlerde her türlü engel ve aykırılıkları gidermeye çalışır, başta gıda maddeleri satan işyerleri olmak üzere her türden esnafı satış fiyatları, kar hadleri ve ücret tarifeleri bakımlarında denetler, farkı, ölçü aletleri ve etiket denetimi yapar, narh konulan maddelerin satışlarını yakından izler, asker ailesi soruşturma raporu düzenler, yeni işyeri açma belgesi verir.

Belediye'nin diğer ilgili birimleri ile işyerlerini sağlık ve temizlik bakımlarından denetler, semt pazarları ile pazar yerlerinde düzeni sağlar, seyyar satıcılarla yasalar çerçevesinde mücadele eder, trafik akışının sürekliliği ve düzenini sağlamak amacıyla gerekli düzenlemelere yönelir, dolmuş ve minibüslerin yolcu indirme, bindirme ve park yasağına uymaları için gerekli müdahalelerde bulunur, park ve otogarlardaki düzene özen gösterir, dilenciliği önler, törenlerde düzeni sağlayıcı önlemlerde görev alır, rehberlik yapar, Veteriner müdürlüğünce taşınması istenen kedi ve köpekleri itlaf edildikleri yerlerden taşır, yasa, tüzük ve yönetmeliklere aykırı davranan ya da bunların gerektirdiği işlemleri ve yükümlülükleri yerine getirmeyen işyerlerini cezaya çarptırır ve ceza tutanağı düzenler, mühürler, geçici olarak kapatır, ihtar eder, para cezası verir, yasadışı ruhsatsız inşaatları mühürler, yıktırır vb.²²

---

(21) RG. T. 12 Aralık 1984, S. 18603, s. 24.

(22) Belediyecilik ve Şehircilik Açısından Malatya Uygulaması, Malatya, 1991, s. 177.

Esenlik ve Güvenlik hizmetinin gerçekleşmesi konusunda önemli bir konuma sahip bir başka örgüt de itfaiye örgütüdür. Bu örgütün olaya katılımı ise şu şekildedir.

3030 Sayılı Kanununun 6. A/m ve Uygulama yönetmeliğinin 24. Maddesi ile "İtfaiye hizmetlerini yürütmek, patlayıcı ve yanıcı maddeleri üreten ve depolayan yerleri tespit etmek, fabrikalar ve sanayi kuruluşlarının bulundurmaları zorunlu olan yangın söndürme ve çevre sağlığına ilişkin araç, gereç ve tesisleri tespit etmek ve bu kuruluşları denetlemek" görev ve yetkileri Büyükşehir Belediyesine verilmiştir. Yangın söndürme hizmeti dışında, BŞB 'nin yerine getirmesi gereken itfaiye hizmetleri ise şunlardır:

- Araç ve gereçlerde standartların tespiti,
- Yangın halinde bu araç ve gereçlerin olay yerine süratle ulaşması ve bu yerlerde çalışma bitinceye kadar sevk ve idarenin yürütülmesi,
- İlçe belediyeleri itfaiye personelinin temel, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinin yaptırılması,
- İlçe belediyeler arasında koordinasyonun sağlanması.²³

BŞB mevcut birimleri yardımıyla, gerçekleştirdiği mal ve hizmet üretimini daha etkin ve verimli bir yapıya kavuşturabilmesi, ancak yerel yönetimlerin reorganizasyonu ile mümkündür. BŞB 'nce üretilen mal ve hizmet kapsamına giren, ulaşım ağının kurulması, konut ihtiyacının sağlanması, kentsel düzenlemenin yapılması, ticari ve sanayii faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin hizmetler, piyasada istikrarın sağlanması, temizlik, çevre düzenleme, otopark, yükleme, boşaltma, hal tesisleri, içmesuyu, yol, kanalizasyon, büyükşehirin gerektirdiği koordine

---

(23) Bursa BŞB ve İlçe Belediyelerinin Organizasyonu Araştırma Projesi Raporu, Bursa, 1988, s. 90.

bir altyapı ve üst yapı, çalışmaları, günlük yaşantının daha kolay bir hale getirilmesi ve park, eğlence, dinlenme tesisleri, tiyatrolar, şenlikler, fuarlar, kreşler, bakım yurtları gibi sosyal refahı artırıcı daha birçok mal ve hizmeti artan ihtiyaca göre geliştirerek etkin bir hizmet anlayışını, kentsel alanda yaşar halkın ihtiyacına cevap verecek düzeye getirerek onlara sunmaktadır.

b - Yatırımları Gerçekleştirme ve Artırma

Büyükşehir çapında ortak finansman ve yatırım gerektiren hizmetleri gerçekleştirmek görevi büyükşehir belediyelerine aittir. Bununla beraber, büyükşehir belediyeleri, büyük çaplı ortak finansman ve yatırım gerektiren büyükşehir hizmetlerinden;

- Hastaneler, tahlil laboratuvarları, et kombindarı ve entegre tesislerinin,
- Biletle girilen büyük çaplı park, bahçe, kültürpark ve fuar gibi, sosyo - kültürel alanların,
- Büyükşehir bütünlüğü içinde halkın yiyecek, içecek, yakacak ve yapacak gibi genel ihtiyaçlarının giderilmesinde kolaylık ve ucuzluğu sağlayacak sosyo - ekonomik kurum ve kuruluşlarla toptancı hallerinin,
- Çok katlı otoparklarla şehirler arası yolcu ve yük terminallerinin, gibi temizlik araç ve gereçleri, büyükçaplı bakım ve tamir atelyeleri ve benzerlerinin, Yeniden tesis ve hizmete tahsislerinde, ayrı ayrı veya ortaklaşa katkıda bulunulmasını sağlayacak tedbirleri alırlar.

Bu suretle meydana getirilen ortak tesislerin ve satın alınan araç ve gereçlerin idaresi BŞB başkanlıklarına bırakılır ve bu tesislerin idare ve işletmeleriyle hizmetlerin yürütülmesine;

- İlçe belediyelerinin katılma şekil ve şartlarına,

— Ortak tesislerden ve hizmetlerden elde edilecek gelirlerin aralarında katkıları ölçüsünde bölüştürülmesine,

Alt esas ve usuller, büyükşehir ve ilçe belediye başkanlar arasında düzenlenerek protokollerde belirtilir.²⁴

Büyükşehir belediyeleri her geçen gün biraz daha yoğunlaşan; hizmet verdikleri kentsel alan içerisinde yaşayan kitlenin artan taleplerini ve büyükşehir olmanın getirdiği kaçınılmaz ihtiyaçları, temelde altyapı ve üst yapı yatırımları çerçevesinde karşılayarak hizmet alanını genişletmektedir. Günümüzde finansal kaynak yaratmak ve büyükşehirde daha çok hizmet vermek amacıyla büyükşehir belediyeleri çeşitli şirketler kurarak klasik yatırım anlayışının dışına çıkarak hizmet sunmaktadırlar.

Bu konuda yapılan örnek bir uygulamayı İstanbul BŞB'nin sahip olduğu İSBAK şirketi ile ifade etmek mümkündür. Maliyetleri minimize etmek ve işlerin daha güvenli ve süratli yapılması sonucu İstanbul BŞB'nin tüm makina-teçhizat, araç-gereçleri ve özel hizmetleri karşılamakta kullanılan aletlerin, bakım onarımını gerçekleştirerek, akaryakıt ihtiyacını da karşılayarak İstanbul BŞB'ne ve diğer şirketlerine ve liman kuruluşuna hizmet sunmaktadır.

Büyükşehir belediyeleri tarafından gerçekleştirilen yatırımlar; şehrin sosyo-ekonomik yapısı itibariyle çeşitlilik arz etmektedir. Genel olarak gerçekleştirilen yatırımlarda bazılarını şöyle sıralayabiliriz; toplu taşıma yatırımları çerçevesinde hafif raylı sistem; doğal gaz projeleri, çevre düzenleme yatırımları ; restorasyon çalışmaları; arıtma sistemleri; makina-teçhizat; otobüs, itfaiye aracı gibi sabit sermaye yatırımları, toplu konut yapımı, hal, mezbaha, kültür sitesi, hastane yapımı; oyun alanları ve toplu ticaret merkezleri gibi daha birçok çeşitli yatırımlar gerçekleştirilmektedir.

---

(24) RG. T. 12 Aralık 1984, S. 18603, s. 27-28.

c - İstihdam

Büyükşehirlerin ekonomik gelişimi ve artan nüfusu ile birlikte çalışabilir işgücü de artmaktadır. Bu iş gücünün faal hale geçirilmesi beraberinde birçok yapılması gerekenleri de ortaya çıkarmaktadır. İstihdam yaratmak açısından, büyükşehirin ticari ve sanayi yatırımları ile hizmet sektörünün tam kapasiteyle faaliyete geçirilmesi, ancak üretken yatırımlar ve yeni faaliyet alanlarının faal hale geçirilmesi ile mümkün olmaktadır.

Büyükşehir Belediyeleri ise büyükşehirin getirdiği bu istihdam sorununu çok az bir yüzdeyle de olsa yaptığı çeşitli yatırımlarla telafi etmektedir. Gelişen ve yeniden yapılanma yolundaki büyükşehir belediyeleri günün ekonomik koşullarını ve mevcut yasaları göz önüne alarak çeşitli şirketler ve iştiraklar yoluyla istihdam yaratma çabası göstermektedirler.

Günümüzde büyükşehir belediyeleri, klasik belediyecilik anlayışının getirdiği iş istihdam merkezi olma pozisyonunu aşmak durumundadırlar. Büyükşehir belediyeleri, gerçekleştirilen projeler ve yatırımlar çerçevesinde kendileri tarafından açılan çeşitli iş sahalarıyla, bunların gerektirdiği işgücünün karşılanması için yapılan bu çabalar, istihdam yaratma açısından yeni bir anlayışı ortaya çıkarmaktadır.

BŞB 'nin İstihdam yaratma ve bu sorunu çözme faaliyetleri ancak, mevcut personelin iyileştirilmesi bütçenin yeterli olması, işin niteliği ve işe göre kalifiye eleman çalıştırma gibi verimliliği artırmada etkin olan bir anlayış benimsemelerini gerektirmektedir.

d - Dışsal Ekonomiler Yaratma

Büyükşehir Belediye'sinin ekonomik açıdan, mal ve hizmet üretimine bağlı olarak ortaya çıkardığı ekonomik fonksiyonlardan biri de dışsal ekonomiler yaratmadır.

Genel olarak dışsal ekonomi bir üreticinin diğer bir üreticiye yapmış olduğu karşılıksız yararlar ya da kayıplar şeklinde tanımlanmaktadır. Dışsal ekonomiler firma kârını olumlu ve olumsuz yönde etkileyebileceği gibi makro ekonomik açıdan da sosyal hasılanın maksimize edilmesine katkıda bulunacaktır.²⁵

Yatırım yaparak, mal ve hizmet üreterek birçok ürün sunan büyükşehir belediyeleri, ölçek ekonomilerine bağlı olarak içsel ölçek ekonomileri nedeniyle yaptığı üretimler çerçevesinde çeşitli alanda faaliyet gösteren küçük esnaf, orta büyüklükteki işletmeler veya büyük işletmeler gibi birçok işyerine dışsal ekonomiler yaratmaktadır.

BŞB'nin oluşturduğu bu dışsal ekonomiler örneklerle açıklanabilir: Çeşitli iş yerlerinin birarada bulunduğu alanın düzenlenmesi, kentsel alanda ana yol, kavşak ve güzergahta bulunan işletmelerin önlerinden geçen yolun düzenlenerek kaldırım yapılması veya tretuvar çekilmesi gibi daha birçok hizmet sonucunda bu düzenlemelerin yapıldığı alanlardaki işletmeler (BŞB'nin yarattığı dışsal ekonomiler nedeniyle) bir fayda sağlamış olacaktırlar. Sonuçta o bölgedeki işletmelerde mevki rantı, daha fazla iş hacmi ve satış ile geniş bir pazar imkanı yaratılmış olacaktır.

B) Diğer Fonksiyonları

Günümüzde gelişmiş büyükşehir statüsündeki kentsel alanların gelişmişliği, ekonomik fonksiyonlarına bağlı olmanın yanısıra, artık sosyo-ekonomik yapısına da bağlı olmaktadır. BŞB 'nin üstlendiği sosyo-kültürel ve ekonomik fonksiyonlar, 3030 sayılı kanuna bağlı olarak yönetmelikle tespit edilmektedir.

---

(25) KARLUK S. Ridvan, *Uluslararası Ekonomi*, İstanbul, 1991, s. 257.

Büyükşehir dahilinde yeşil sahalar, parklar ve bahçeler yapmak, sosyal ve kültürel hizmetleri yerine getirmek, spor dinlenme, eğlence yerleri ve benzeri tesisleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işletirmek; büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin ayrı ayrı veya birlikte yürütecekleri ortak nitelikli görevlerdir.²⁶

Büyükşehirlerin ekonomik gelişmişliğinin bir göstergesi olarak gösterilen sosyo-kültürel merkezler ve bunlara işlerlik kazandırılması, büyükşehir belediyelerinin önemle üzerinde durmalarını gerektiren bir görev haline gelmiştir.

Bugün Avrupa'daki gelişmiş metropoliten şehirlerin sosyo-ekonomik yapılarını, geliştirerek bu fonksiyonun süreklilik göstermesine özen göstermektedirler. Kurulan eğlence tesisleri (Disneyland), botanik bahçeleri, kültür parkları, oditoryumlar, semt spor kompleksleri, çeşitli sosyal alanlarda faaliyet gösteren kulupler, şenlikler ve festivaller vb. gibi daha bir çok alanda, büyükşehir yönetimi tarafından bu etkinlikler faal hale geçirilmektedir.

Büyükşehir belediyeleri tarafından yapılan bu etkinliklerden olan Gaziantep BŞB - Altın fıstık festivali ; Bursa BŞB - Ressamlar Sokağı Ankara BŞB - Slayt ve Video (Sinema vb.) gösterileri; Uluslararası fuar organizasyonları-İzmir BŞB gibi. bir çok faaliyetler, büyükşehirde yaşayan halka en iyi şekilde sunulmaktadır.

III - BŞB EKONOMİK ARAÇLARI

Günümüzde giderek artan bir halk kitlesinin taleplerini karşılamaya çalışan büyükşehir belediyeleri, bunu mevcut ekonomik araçlarını kullanarak ve bu araçların sayılarını artırarak gerçekleştirme çabası içerisindeyler.

---

(26) RG. a.g.e., s. 26.

BŞB 'nin ekonomik amaçlarını temel araçlar olarak vergi ve vergi benzeri araçlar, katılım payları, yatırımlar ile sabit varlıkları; yardımcı araçlar olarak da; Sosyo-kültürel araçlar Dış Krediler, Özelleştirme ve Leasing olmak üzere iki ana başlık altında toplayabiliriz.

A) Temel Araçlar

a - Vergi ve Vergi Benzeri Araçlar

BŞB 'nin mal ve hizmet üretimini gerçekleştirmede kullandığı en önemli araçlardan biri olan vergiler ve vergi benzeri (Resim, harç, cezalar, damga pulu vs.) araçlar; kullanımına aldığı araçlar içerisinde % 80'lik bir pay ile ilk sırayı almaktadır.

Büyükşehir belediyelerinin yararlandığı bu araç kapsamına giren vergiler şu şekilde sıralanabilir:

- 2380 sayılı kanuna göre genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı üzerinden alınan pay,
- 3030 sayılı kanuna göre genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı üzerinden alınan BŞB payı,
- Belediye Vergileri,
- İlan ve Reklam Vergisi
- Eğlence Vergisi,
- Emlak Vergisi,
- Bina Vergisi,
- Arazi Vergisi,
- Arsa Vergisi,
- Haberleşme Vergisi,
- Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi,
- Yangın, Sigorta Vergisi,
- Çeşitli Vergiler.

Vergi benzeri araçlar içerisindeki önemli kalemi harçlar oluşturmaktadır. İşgaliye harçı, tatil günleri çalışma ruhsatı harcı, tellallık harcı, hayvan kesimi ve denetleme harcı, ölçü ve tartı aletleri muayene harcı, bina inşaat harcı, kayıt ve suret harcı, imar ile ilgili harçlar, işyeri açma izin zarfı, muayene, ruhsat ve rapor harcı, deniz - göl ve nehirlerde seyrüsefer eden küçük su araçları için verilecek ruhsat harçları, taşıt araçları-işletme ve et nakli için verilecek ruhsat harçları, sağlık belgesi harcı gibi çeşitli harçlar, hizmetlerin karşılanmasında birer finansal araç olarak kullanılmaktadır.

b - Katılım Payları

Harcamalara iştirakler, yol ve kanalizasyon gibi altyapı tesislerinin gerçekleştirilmesi sırasında, bu tesislerinden yararlanacak olanlardan alınan masraf karşılığıdır.²⁷

Büyükşehir belediyeleri tarafından toplanan ve kullanılan bu paylar; yol harcamalarına katılma payı, kanalizasyon harcamalarına katılma payı, su tesisleri harcamalarına katılma payı, ayrıcalığı veya ruhsatı gerektiren onaylı anlaşmalar uyarınca alınacak pay, kapalıçarşı bedesten gibi müşterek ve birbirlerine irtibatı olan emlakın giderlerine iştirak payı, mülksahiplerinin garanti ettikleri hizmetlere katılma payı, ölçü ve ayar memur, masraflarına iştirak payı, altyapısı yapılmamış, yerler için alınan teknik altyapı bedeli, çevre kirliliğini önleme iştirak payı, maden işletmelerden belediyeye pay, diğer harcamalara katılma payları, olarak belirlenmektedir.

---

(27) Mahalli Hizmetlerinin Yerinden Karşılanması, DPT Yayın No: 2245 - ÖİK. 370, Ankara, 1991, s. 39.

Bir çok ülkede altyapı, bu hizmetlerden yararlanan ve arazisi değer kazanan mal sahipleri tarafından karşılanmaktadır. Federal Almanya yasalarına göre **harcamalara katılım oranı** yapılan yatırım harcamalarının % 90'ını geçmemektedir. ABD 'nde büyük iş merkezlerine inşaat izni, toplu taşıma sistemlerine katkı karşılığı veya işçileri için sosyal konut üniteleri inşaatına katkı koşullarıyla verilmektedir.²⁸

Görüldüğü gibi Avrupa ve ABD 'nde harcamalara katılım oranı büyük bir ölçüde hizmeti kullananlara aktarılırken Türkiye'deki yerel yönetimlerde bunun tersine tamamen kentsel yönetime aktarılmaktadır.

Günümüz büyükşehir belediye yönetimleri bu tür katılım paylarını, siyasi ve politik açıdan halkın desteğini kaybetmemek için yeterli düzeyde toplayamamaya; kentsel alanda hizmet sunulan halkın, gerekli düzeyde katılımını sağlayamamaktadır. Bu tür araçların bşb tarafından aktif hale getirilerek işlerlik kazandırılması sonucunda büyükşehir alanı içerisinde hizmet talep eden tüm kitlenin bu hizmeti daha etkin ve verimli bir şekilde alması sağlanacaktır.

ç - Yatırımlar

Belediyelerdeki şirketleşme girişimleri, belediyelerin geleneksel, bürokratik ve tutucu idari yapılarındaki tıkanıklığı, liberal hızlı çalışan ve etkin bir şirketleşme organizasyonu ile aşmayı amaçlamaktadır. Yerel yönetimlerdeki şirketleşme yoluyla kurumsal yapı değişikliği, yoğun ve çarpıcı bir şekilde 1980'lerin ikinci yarısında ortaya çıkmış ve özellikle son yerel seçimlerden bu yana hız kazanmıştır.²⁹

---

(28) EKE Feral, "Kentsel Gelişimde Mali Kaynak Yaratma Yöntemleri", Ankara, 1991, S. 9, s.9.

(29) DANIŞMAN Mustafa, "Belediye Finansmanında Gerekli Bir Araç Yerel Baknaçılık Modeli", Ekonomide Ankara, ATO, Mart-Nisan 91, S. 37, s. 30.

Günümüzde büyükşehir belediyeleri mevcut olanaklar dahilinde, ekonomik araçlarının sayılarını artırma çabalarına girmektedirler. Bu amaçla yapılan çalışmaların bir sonucu olarak, şirketler, işletmelere yapılan iştirakler, projeler, bankacılık modeli ve Yerel TV gibi çeşitli yatırımlar oluşturulmuştur. Buna bağlı olarak bşb 'nin sınırlı imkanları ve kaynakları artarak, genişlemiştir.

Büyükşehir belediyeleri bu yeni olanaklarla birlikte etkin ve işlevsel bir yapıya kavuşurken, sosyo-ekonomik açıdan kentsel alanda yaşayan halkın yaşam standartlarını yükselterek, mal ve hizmet taleplerinide en iyi şekilde karşılama yoluna gitmektedir.

Kurulan şirketlerin tamamına yakın bir hissesi bşb'ne, geri kalan payıda işçilerine ve diğer kişi ve kurumlara aittir. Bu şirketlerin kurulma dayanağı tamamen TTK'na dayanmaktadır. büyükşehir belediyesinin mevcut hukuki yapısı ve temel dayanakları, bu tür şirketleşme ve iştiraklere gitmek için uygundur. Mevzuat değişikliğini gerektirmektedir.

Büyükşehir belediyeleri kurulan bu şirketler sayesinde kendisine hem finansal açıdan bir gelir yaratmaktadır, hem de mal ve hizmet üretiminde talebini yaptığı çeşitli mamülleri doğrudan elde etmiş olmaktadır. Bu tür şirket kuruluşları, çeşitli büyükşehir belediyelerine ait bir kaç şirketle gösterilebilir. İstanbul anakent belediyesinin Asfalt Fabrikaları A.Ş., Beton Fabrikaları A.Ş., İstanbul Halk Ekmek, Hamidiye Memba Suları Ltd., Belpet Ltd., İmar Ltd., Gima, Migros, Dünya ticaret Merkezi İGDAŞ A.Ş., İDO A.Ş.; Ankara bşb 'nin Bel-Plas A.Ş., Anfa Ltd. Şti.; Gaziantep bşb'nin Gazi Ulaş A.Ş., Özbelde A.Ş.; Bursa bşb'nin Burfaş A.Ş., İzmir bşb'nin Tansaş mağazaları şirket kuruluşlarına verilebilecek örneklerden bazılarıdır.

Bu şirketler bir yandan bşb'nin ihtiyacını karşılarlarken, diğerk yanda bu şirketlerde üretilen ürünleri talep edecek olan özel ve tüzel tüm kurum ve kişilere de bu hizmeti götürmektedir.

Bu şirketler sayesinde sınırlı mevzuat ödenekleri ve bütçe dışına çıkabilen belediyeler, kentsel gelişim ile mal ve hizmet üretiminde daha rantabl çalışmaktadırlar. Bu şirketlerin yanısıra büyükşehir belediyeleri çeşitli büyük kuruluşlara ve işletmelere ortak olarak iştiraklerini de artırmaktadırlar.

Büyükşehir belediyelerinin önemle üzerinde durdukları bir başka yatırım aracı olan Ar-ge ve proje üretimi günümüzde önemli boyutlarda değer kazanmıştır. Ar-Ge ve proje üretimi için oluşturulan birimler ve buralara yapılan yatırımlar sonucu, kentsel alanda yaşanan sorunlara çözüm paketleri oluşturularak; şehrin gelişimi, büyümesi ve kaynak yaratımı konusunda artan ihtiyacına cevap vermektedir.

Bu faaliyetler çerçevesinde, hızlı tramvay projesi, kollektörlerin kurulması, metro ve üst geçit projeleri, yap-işlet-devret modeli ile gerçekleştirilebilecek ticaret, kültür ve eğlence merkezleri gibi çeşitli projeler. Ve büyükşehir belediyeleri tarafından faal hale geçmeye hazır halde üretilen geniş boyutlu yatırım projeleri başta olmak üzere birçok konuda bu Ar-Ge ve proje atılımları gerçekleştirilmektedir.

Ekonomik araçların bir başka önemli elemanı da, **Bankacılık Modeli**'dir. Finansal bir araç olarak önemli bir girdi kaynağı oluşturacak bu proje ilk olarak Ankara BŞB tarafından 1990 yılında kurulmak üzere, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Banka ve Kambiyo Genel Müdürlüğü'ne sunulmuştur. Yerel bankacılık modeli ile oluşturulacak bir atılımlar serisinin ilkini faaliyete geçirecek olan Ankara BŞB "**Kent Bank**" adıyla bunu, gerçekleştirecektir.

Kent Bank yerel nitelikteki Yatırım Bankası yapısal özelliği ile yerel özellikteki sanayi, ticaret, esnaf ve iş çevreleri ile Belediye ve bağlı kuruluşlarına bankacılık hizmetleri vermeyi amaçlamaktadır. Kent bank bu iş çevrelerine yatırımlarıyla ilgili olarak yatırım danışmanlığı hizmeti vermek, yatırımların realize edilebilmesi için yurt içi ve yurt dışından fon temin etmeyi hedeflemektedir. Kent bank yerel müşterilerine nakit vermeyi ve gerektiğinde kısa vadeli fon temin etmeyi öngörmektedir. Bu amaçla kent bank müşterilerinin nakit hareketlerinin anında izlenebilmesi için gerekli sistemlerin kurulmasına yardımcı olmaya çalışacaktır. Ayrıca kent bank müşterilerine yönetim ve organizasyon konularında danışmanlık hizmetleri verecek, yatırımlarla ilgili "Leasing finansman" işlemleri yaparak, "ventüre capital" dahil olmak üzere fon temin etmek gibi konularda hizmet sunacaktır.³⁰

Son yıllarda gelişen bir başka ekonomik yatırım aracı da, radyo ve televizyon yayıncılığı olmuştur. Yerel çalışmalarını halka daha etkin duyurabilmek amacıyla televizyon kurma çalışmalarına başlayan belediyeler yayına başlamak için yasanın çıkmasını bekliyorlar. Kısa adı BTV olan belediye televizyonlarının çalışmaları son aşamaya geldi.³¹

Çağdaş belediyeçilik anlayışının ve yeniden yapılanmanın birer sonucu olarak ortaya çıkan bu gelişmeler, gösteriyor ki ekonomide kullanılan hemen hemen her tür aracın artık büyükşehir belediyeleri içinde birer güncel araç haline gelmiştir. BTV yayınlarının ilk denemesini İzmir ve Kayseri büyükşehir belediyeleri kendi imkanlarıyla deneme yayını yapmış, İstanbul bşb de bu kervana katılarak faaliyete geçmiştir.

---

(30) DANIŞMAN M., s. 31.

(31) Dünya Gazetesi, 1 Mayıs 1992, s. 8.

Bunun yanısıra radyo yayıncılığına yönelik girişimler de giderek artan bir hızla kendini göstermektedir. Ankara BŞB Kent Radyosu; Bodrum Belediyesi radyo istasyonu; Karşıyaka Radyo İstasyonları, radyo yayıncılığına birer örnek oluşturmaktadır. Radyolar belediyelerin yayın organları olmaktan çok her türlü etkinliği gerçekleştiren birer özel istasyon olacaktır. Kent haberleri, kültür, sanat ve eğitim ağırlıklı bir program ile hizmet sunacaklardır.

d - Sabit Varlıklar

Yerel yönetimler içerisinde yerinden yönetimi en etkin şekilde gerçekleştiren, mal ve hizmet üretiminde halkla iç içe olan en önemli unsur belediyelerdir. Büyükşehir belediyeleri ve diğer ilçe il belediyelerinin temel altyapısını oluşturan ve sabit bir araç olarak sürekli korunması gereken iki ana unsur; personel ve makina, teçhizatlardır.

aa) Personel

Büyükşehir belediyeleri mevcut konum ve hizmet alanının genişliği nedeniyle büyük bir kitleye karşı görev yapmaktadır. Büyükşehirin mal ve hizmet talebine karşılık, bşb'nin mevcut personelini, en iyi şekilde seçmek zorundadır. Büyükşehir belediyesinde işliğin kazandırılmasında ve hizmetin gerçekleştirilmesinde teknik, danışman, uzman ve kalifiye işgücüne ağırlık verilmelidir. Mevsimlik çalışmaları gerektiren ve sözleşmeye tabi personelin en iyi şekilde seçilmesi ve denetlenmesi gereklidir.

bb) Makina ve Teçhizatlar

Günümüzde mal ve hizmet üretiminde bulunan hemen hemen her sektör, makina ve teçhizat kullanımında teknolojik gelişmelere ve otomasyona dikkat ederek faaliyet göstermektedir. Gelişen ve büyüyen bir şehrin artan oranda ihtiyaç duyduğu ve talep ettiği mal ve hizmet

üretimini büyükşehir belediyeleri de ileri teknoloji ve otomatik yol temizleme araçları, çöp öğütme ve değerlendirme tesisleri, doğal gaz ile çalışabilen otobüsler, telsiz sistemli otobüsler, toplu taşıma için metrolar, daha seri ve güvenilir bir hizmet akışı için bilgisayar otomasyonu, gibi daha bir çok makina ve teçhizatlar artık büyükşehir yönetimlerinin vazgeçilmez ekonomik araçlarından biri olmuştur.

B) Yardımcı Araçlar

a - Sosyal ve Kültürel

Kentsel gelişimin hızla gerçekleştiği büyükşehirlerin giderek artan ve daha çok ilgi bekleyen bir başka alanı da sosyo-kültürel etkinliklerdir. büyükşehir belediyeleri bu konudaki çalışmalarını, il özel idareleri ve merkezi yönetim ile birlikte otaklaşa çalışarak yürütmektedirler.

Büyükşehir belediyeleri tarafından yürürlüğe konulan tiyatro, konservatuar, halk oyunları, kültür şenlikleri, fuar organizasyonları, festivaller, eğlence merkezleri (Game City), dinlenme ve piknik alanları, spor tesisleri ve benzeri gibi bir çok sosyo-kültürel etkinlikler, bir ekonomik araç olarak kendini göstermiştir. Bu etkinliklerin sonucunda büyükşehir belediyeleri sosyo-kültürel alandaki bu kuruluşlarıyla kentsel halka hizmet sunmaktadır. Ayrıca bu ekonomik araçlar sayesinde gelir sağlayarak bütçesine katkı yaratmaktadır.

b - Dış Krediler

Anakentlerin, ekonomik araç olarak kullanmaya başladığı bir başka finansal araç da dış kredilerdir. Günümüz büyükşehirlerinde artan kentleşme maliyetlerinin azaltılması için, yeni bir ekonomik araç olarak ön plana çıkan dış kredi imkanı henüz bütün büyükşehirlere tam olarak yayılmamıştır.

Çeşit alanlarda öngörülen proje ve ar-ge çalışmalarıyla, alt yapı, ulaşım, uydukent, çevre koruma ve düzenleme gibi bir çok alanda dış krediler kullanılmaktadır. Örneğin; İzmir bşb körfez denizinin kirliliğini gidermek için çevre forundan dış kredi sağlamıştır.

Büyükşehir belediyeleri sağlanan bu dış kredileri en etkin ve verimli bir şekilde kullanarak, geri ödeme süresini sağlıklı bir şekilde tespit ederek rasyonel olmalıdır. Bu tür dış kredi imkanları çeşitli kuruluşlar tarafından , gerekli fizibilite ve ön araştırmaları yapıldıktan sonra yeterli ve ekonomik bulunurlarsa, talep eden kurum ve kuruluşlara sağlanır. Dünya Bankası grubunun bağımsız bir üyesi olan IFC geliştirmekte olan ülkelerde özel yatırımcılar için direk proje finansmanında en büyük kaynaktır³².

Avrupa İskan Fonu, Çevre Fonu Dünya Bankası Uluslararası Finans Kurumu gibi çeşitli kuruluşlar gerekli mlrtların yerine getirilmiş olması koşuluyla dış kredi imkanı sağlamaktadırlar.

c - Özelleştirme

Serbest piyasa ekonomisinin işleyişinde önemli bir yer tutan özelleştirme günümüz yerel yönetim anlayışına, özellikle de büyükşehir yöneticiliğine, farklı bir bakış açısı getirerek, güçlü bir ekonomik araç olduğunu göstermektedir.

Giderek büyüyen ve gelişen metropollerde yaygın bir ekonomik araç olarak kullanılan özelleştirme, artan bir trend ile makro düzeyde olduğu kadar mikro düzeyde de uygulanmaktadır. büyükşehir belediyelerinin ve diğer belediyelerin çeşitli alanlarda giderek yaygınlaştırdığı özelleştirme uygulamaları olumlu sonuçlar vermektedir.

---

(32) KUTLU Muammer, "Doğu Avrupa Ülkelerinde Özelleştirme", T.I.D., Eylül 1991, Ankara, S. 392, s.178.

Özelleştirme, esas olmak, sermaye şirketine dönüştürülen kamu işletmelerinin hisse senetlerinin halka, özel kilşi ve kuruluşlara satışı şeklinde tanımlamakla birlikte, bu özelliği taşımayan başka yönetimleri de kapsayan yaygın biçimde uygulananlardan biri de, kamu kuruluşlarının yürüttüğü hizmetlerin, ihale veya imtiyaz yoluyla özel şirketlere devridir.³³

Özelleştirme yoluyla çeşitli belediye hizmetlerinin özel, tüzel ve gerçek kişilere, devderilmesinde temel koşul, gerekli koşulların sağlanması ve etkin bir kontrol ağının oluşturulması olmalıdır.

Özelleştirmeye geçerken belediyelere düşen en önemli görev, hangi öncelikle, hangi hizmetlerin, hangi çerçevede ve hangi yöntemle özelleştirileceğinin kesin sınırları ile belirlenmesidir. Özelleştirmeden sonra ise, hizmetlerin rasyonel bir biçimde ve kamu yararı gözetilerek yapılmasını sağlamak ve bu amaçla etkin bir denetim yapmak, tüm belediyelerin asli görevi olacaktır.³⁴

Çağdaş şehirçilik anlayışının getirdiği bir çok yeni ve çeşitli mal ve hizmet talebi sonucu, özelleştirme uygulamaları hızla yerleşmektedir. Günümüzde büyükşehir belediyelerini de etkileyen özelleştirme uygulamasının faaliyete konulması, bir takım nedenlere bağlanmaktadır. Bu nedenleri şöyle sıralayabiliriz:

- Şehirleşmenin hızlanması,
- Göçlerde belde nüfusunun süratle artması,
- Kalkınma çabaları içinde, genel bütçeden belediyelere hizmetleri ve görevleri ile orantılı olarak gelir aktarılmasının yapılamaması,

---

(33) Mahalli Hizmetlerin Yerinden Karşılanması, s.63.

(34) A.g.e., s. 66.

- Birikmiş sorunların çok kısa süre de çözüme kavuşturulması zorunluluğu,
- Belediye hizmetlerinde iş disiplini ve işi düzenindeki başarısızlıklar,
- Hizmet üretimindeki ağır maliyetler,
- Araç ve gereçte standardizasyonun sağlanamaması,
- Organizasyon bozuklukları,
- Belediyede siyasi istihdamın, yerleşik olması ve siyasi erozyon sonucunda uzmanlaşmış belediyeçi sayısının gittikçe azalması, gibi nedenleri sayabiliriz³⁵.

Özelleştirmede benimsenecek yöntemi gerek yerel yönetimin sosyo-ekonomik gerekse merkezi yönetimin mali ve politik koşulları belirlemektedir.³⁶

Genel olarak özelleştirme yöntemleri dört temel başlık altında toplanmaktadır. İşin niteliğinin tam olarak tespit edilmesi ve özelleştirme yöntemlerinden işe uygun olan birinin seçilerek, özelleştirme uygulamaya konulabilir. Özelleştirme yöntemleri şunlardır:

- Konusunda uzmanlaşmış şirketlerle belediyelerin ORTAKLIK KURMASI,
- Belediye mülkiyetindeki anonim şirketlerin HİSSE SENETLERİNİN tamamının veya bir kısmının-uygun görülecek yöntemlerle-özel kişi ve kuruluşlara satılması,
- Belediye mülkiyetindeki şirket ve işletmelerin kiralanması veya işletme sözleşmesi ile yönetimlerinin özel kişi ve kuruluşlara devredilmesi.

---

(35) DAĞTAŞ M. Ali, "Belediyelerde Özelleştirme", İ.B.D, Ankara, Mayıs-Haziran 1990, S. 535-536, s.300.

(36) TOPRAK Zerrin, "Yerel Yönetim Hizmetlerinde Özelleştirme Eğilimleri", İzmir Ticaret Odası Dergisi, İzmir, Kasım 1989, s.21.

- Büyük ölçekli, proje bazına indirgenebilen bazı belidye hizmetlerine ise, YAP-IŞLET-DEVRET modelinin uygulanması.

Kamusal mal ve hizmetlerin en iyi şekilde görülmesini sağlamak, yerel yönetimlerin asli fonksiyonu ve varlık sebebidir. Bu nedenle özelleştirme ve benzeri uygulamaları sadece bir araç olarak görmek ve uygun şartlar ortaya çıktığında kullanmak gereklidir.³⁷

Özelleştirmede asıl sorun:

- Üretkenliği ve verimliliği artırma,
- Mal ve hizmetlerin kalitesini, miktarını ve çeşidini artırma,
- Hisse sahipliğini yaygınlaştırma,
- Sermaye piyasasının gelişmesini hızlandırmadır.

Özelleştirme, bünyesinde ekonomik, sosyal ve siyasi amaçları da taşımaktadır.

- Ekonomik amaç, serbest piyasa ekonomi şartlarının yaygınlaştırılması,
- Sosyal amaç, mülkiyetin geniş kitlelere yani tabana doğru yaygınlaştırılması,
- Sosyal amaç ise özel mülkiyetin, hür teşebüsünün egemen kılınması olarak açık bir şekilde ifade etmek mümkündür.³⁸

ABD'de binlerce şehirde özel firmalar cankurtaran temini, çöp toplama, yol onarımı, çeşitli kayıtların tutulması gibi birçok hizmetleri yapmaktadırlar. Phoenix, Arizona gibi bazı şehirlerde ise özel itfaiye kuruluşları bile bulunmaktadır.

---

(37) Mahalli Hizmetler Yerinden Karşılanması, s. 67.

(38) KUTLU Muammer, "Doğu Avrupa Ülkelerinde Özelleştirme", T.I.D, Ankara, Eylül 1991, S. 392, s.185.

California eyaletindeki 40.000 nüfuslu **La Mirada'da özelleştirme o kadar ileri gitmiştir ki, belediye sadece 55 kişi** istidam etmekte ve 60 kadar hizmetin tümü özel firmalarca düzenlenmektedir.

NCPA tarafından son zamanlarda tamamlanan bir araştırmaya göre bugün yerel yönetimlerin %35'i yerleşim bölgelerindeki çöpü toplamak üzere özel firmalara sahip bulunmaktadır, %42'si otobüs sistemlerinin bakım ve işletilmesinde özel firmalar kullanmaktadır ve **%80'i taşıt çekme ve park hizmetlerini** sözleşme ile özel firmalara yaptırmaktadır. ABD kasaba ve şehirlerinde rutin olarak özel firmalar tarafından yürütülen diğer hizmetler, sokak bakım çalışmaları, trafik işaretleri bakımı, ağaçların budanması, elektrik-su-gaz gibi hizmetlerin faturalarının tanzimi, ambulans hizmetleri, sağlık ve refah programları, park bakımı ve hukuki hizmetler gibi işlevleri içermektedir. Yerel yönetim yetkililerini özelleştirmeye iten en önemli faktör maliyet olmaktadır. Rekabetçi bir özel piyasa genel olarak rutin hizmetleri bir kamu dairesinden daha ucuza mal edebilmektedir.³⁹ ABD'nde ve Avrupa ülkelerinde yerel yönetimlerin giderek artan bir hızla kullandıkları özelleştirme, artık ülkemizde de çeşitli büyükşehir ve ilçe belediyerince kullanılmaktadır.

İstanbul'un ilçe belediyeleri temizlik işlerini özelleştirmeye başladı. Kartal belediyesi tarafından başlatılan temizlik işlerinin özelleştirilmesi çalışmalarına Zeytinburnu, Bakırköy ve Eminönü Belediyeleri de katılıyor. İşçi ödemelerinin geç yapılması, işçilerle meydana gelen problemler halinde işçilerin hemen çöp toplamama eylemine geçtiğini vurgulayan belediye başkanları bu sorunu çözümlenmek amacıyla temizlik işlerini özelleştiriyorlar.⁴⁰

---

(39) STUART M. Butler, "Kamu Hizmetlerinin Özelleştirilmesi", I.S.O. Dergisi, İstanbul, Ekim 1986, S. 248, s.44.

(40) Dünya Gazetesi, 10 Nisan 1992, s. 8.

Özelleştirmeye bir başka örnek İstanbul'daki otobüs hatlarının bir bölümünün özel sektöre devredilmesidir. İstanbul'da çalışan halk otobüsü sahipleri 50-100 kişilik gruplar halinde şirket kuracaklar. İETT bazı hatları bu şirketlere devredecek. Bir yıllık sözleşme yapılacak bu şirketlerin hatlarındaki sefer sayısı ve bilet ücretleri İETT tarafından belirlenecek, denetlenecek. İETT böylece yıllık 75 milyar liralık zararını kapatmayı amaçlıyor.⁴¹

Özelleştirme uygulamasının sonucunu ayrıntılı bir tablo ile çöp toplama işinde, görerek ne derecede etkin bir araç olduğunu belirtmek mümkündür:

Belediye Çöp Toplarken	Çöp Toplama Özelleştirildiğinde
● Temizlik işinde 260 işçi çalışıyor. 35 çöp kamyonu var. Bunlar yeni olmasına karşın hor kullanılıyor ve bakımsız.	● Belediye temizlik görevlileri işten çıkarılmadı. Fen bölümüne ve sokak temizliğine kaydırıldı. Özel sektör 150 işçi ile işi yürütüyor.
● Ayda toplam 1800 kamyon çöp taşıyor. Günde 60 kamyonluk çöp toplanıyor.	● Ayda toplam 3600 kamyon, günde 120 kamyon çöp toplanıyor.
● Bir çöp kamyonunun belediyeye taşıma maliyeti : 944 bin lira.	● Bir çöp kamyonunun belediyeye maliyeti 148 bin liraya düştü.
● Belediyelerin çöp taşıma maliyeti aylık 1 milyar 700 milyon lira.	● Özel firmaya tamir, bakım, benzin ve işçi ücreti olarak 533 milyon lira ödeniyor.
● Çöpler Yakacık'a dökülüyor.	● Çöpler, şimdi Yakacık'tan dört kat uzaklıkta Aydınli köyüne dökülüyor.
— Kartal Belediyesi, İstanbul.	

(41) İETT'de Özelleştirme, Sabah Gazetesi, 13 Kasım 1992, s. 7.

Sonuç olarak, özelleştirme sonucunda çöp toplama ve taşıma maliyeti düştü. Çöp taşıma kapasitesi ve verimlilik arttı. Belediye aylık 1 milyar lira dolayında bir giderden kurtuldu.⁴² Görülüyor ki özelleştirme uygulaması, büyük bir gider yükünü ortadan kaldıran etkin bir ekonomik araç olarak, yaygın bir şekilde yerel yönetimlerde kullanılmaktadır.

d - Leasing

Finansal kiralama, Amerika'da büyük ekonomik krizden kurtulmaya çalışan küçük ve orta sanayicilerle, finansman gruplarının ortaklaşa buldukları bir yol. Genel olarak leasing, mal ve hizmet üretimine yönelik, yatırım malının, mülkiyeti kiraya verende kalmak şartıyla belirli bir süre için kira ödemeleri karşılığında kullanım hakkının kiracıya devrini öngören bir sözleşme ve finans tekniği olarak bilinir. Dahili ve Uluslararası kiralama olarak iki yöntem vardır. Kiralayan ile kiracının aynı ülkede bulunduğu kiralama işlemi, dahili kiralamayı; değişik ülkelerde bulunan kiralayan ile kiracı arasındaki kiralamaya, kiracının ülkesinde bulunan bir kiralama kuruluşunun aracılık etmesi uluslararası kiralamayı oluşturur.⁴³

Leasing sisteminin yaygınlaşması, «Türkiye'deki orta vadeli kredi alternatifinin az olması, leasing yoluyla yapılan yatırımların düşük maliyette olması ve geri ödeme kolaylığının bulunması»⁴⁴ sonucu olmuştur. İstenilen uzunluktaki sade ve değişen miktarlardaki aylık ödeme sistemin, leasing'in iyi bir alternatif araç olduğunu ortaya koymaktadır.

Günümüzde giderek yaygınlaşan Leasing sistemi artık büyük şehir ve ilçe belediyelerince de kabul gören ve uygulanan önemli bir ekonomik araç olmaktadır.

---

(42) Hürriyet Gazetesi, 27 Ocak 1992, s. 5.

(43) Leasing Sistemi, Zaman Gazetesi, 7 Temmuz 1992, s. 4.

(44) Ekonomik Panorama, 26 Kasım 1989, s. 22.

Yatırımlarını artıran belediyeler Batılı ülkelerde olduğu gibi, iş makinelerini satın almak yerine leasing sistemiyle sahip olmayı tercih etmeye başladılar. Taşıt, iş makinesi, makine-tehizat, bilgisayar gibi yatırımlarını peşin para ile yapmak istemeyen belediyeler, leasing sistemini tercih etmeye başladılar. Belediyeler genellikle iş makineleri, çöp kamyonları, yol temizlik, araç ve makineleri ile toplu hizmet araçları gibi yüksek meblağlı alımlarını leasing yöntemi ile yapmayı tercih etmektedirler.⁴⁵

Yerel yönetimlerin temel yapı taşı oluşturulan büyükşehir belediyeleri; artık klasik belediyeçilik anlayışının yetmemesi ve mevzuatın işlerlikten uzak olması sonucu, yeniden yapılanma yoluna giderek kendine çağdaş belediyeçilik anlayışını kazandırma çabasındadır. Bu çabaların sonucunda ekonomik araçlarını artırarak ve yeniden yapılanarak, özgün ve etkin bir yönetim anlayışına geçmek çağdaş yöneticiliğin önemli bir sonucudur.

IV -BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

A) Büyükşehir Belediyelerinin Siyasal ve Sosyal Sorunları

Türkiye hızla sanayileşmekte olan bir ülkedir. Sanayi kesiminde yaratılan iş sayısı tarımdakinden fazladır. Sanayi, hizmet, ulaştırma, konut sektörleri, tarımdan iki kat hızla gelişmektedir.

Bu gelişme kentlerde yeni olanaklar yaratmaktadır. Nüfusun yarısından çoğu, kentlerde yaşamaktadır ve kentli nüfus artışı süre gelmektedir. Bu geçiş sürecinin düzenli ve verimli olabilmesi ülkenin siyasal ve yönetsel becerisine bağlı olacaktır.⁴⁶

---

(45) "Belediyelerde Finansal Kiralama", Dünya Gazetesi, 17 Nisan 1992, s. 8.

(46) DOUGLAS E. Ashford, "Turkey", **International Handbook on Local Government Reorganization: Comtemporary Developments**, Ed. Donald C. Rowat, Conneticut: Greenwood Press, 1980, s. 516.

Kentsel gelişimin hızla artması ve nüfus artışı ile kırdan kente göçün belirgin derecede kendini hissettirmesi; büyükşehirlerin siyasal ve sosyal sorunlarına bir yenisinin daha eklenmesine yol açmıştır.

1980-1985 döneminde %2,49'a kadar yükselen nüfus artış hızı, dünya yıllık nüfus artış hızının üzerinde seyretmektedir. Tarımsal yapıdan endüstriyel bir yapıya dönüşen toplum, beraberinde sosyal yapı değişikliği ve metropolleşme boyutunu getirmiştir.

Türk belediye hizmetlerinin yerine getirilmesini önleyen yerel sınırlamalar ve yetki eksikliği gibi temel faktörler dünyadaki tüm belediyelerin genel sorunlarından⁴⁷

Büyükşehir modelinin siyasal açıdan getirdiği sorunların başında: Sistem, eşgüdüm, görev-yetki dağılımı, merkezi yönetimin düşünceleri ve yasa-yönetmelik arasındaki uyumsuzluklar gibi önemli sorunlar yer almaktadır.

Yeni anakent modelinin çalışmasında karşılaşılan güçlüklerden bir kısmı, Türk kamu yönetiminin geleneksel merkeziyetçi yapısının bir sonucudur. Tüm desantralizasyon çabalarına karşın, merkez yine de yerel birimler üzerinde güçlü bir yönetsel vesayet yetkisine sahiptir.

Büyükşehirlerdeki katılım ile çok yakından ilgili bir sorun büyükşehirler içindeki ilçe belediyelerinin büyüklükleri konusudur. İlçe belediyeleri için hem nüfus hem de alan olarak, optimal (en uygun) büyüklükler bulunması gereklidir. İlçelerin katılıma elverişsiz büyüklükte olmalarının nedeni, büyükşehir sisteminin kurulması sırasında, büyükşehir belediyesinin sınırları içindeki ilçelerin oldukları gibi alınıp yan yana konmalarıdır. Bir başka deyişle büyükşehirleri gerçekte belli bir alana sahip olmayan fiktif kuruluşlardır.⁴⁸

---

(47) SOYSAL Mümtaz, *Local Government in Turkey*, Ankara, 1967, s. 24.

(48) KELEŞ Ruşen - YAVUZ Fehmi, *Yerel Yönetimler*, s. 285-287.

Mevcut büyükşehir sisteminin en çok yakınılan özelliklerinden biri, büyükşehir belediyesinin asıl belediye, ilçe belediyesinin ise ikincil önemde bir belediye olduğudur.⁴⁹

Büyükşehirlerde karşılaşılan sorunların büyük bir çoğunluğunu büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri arasındaki görev ve yetki paylaşımını belirleyen kuralların yeterince açık ve belirgin olmaması oluşturmaktadır. Bunu izleyen diğer bir sorun hizmetler arasında eşgüdüm sağlamakta karşılaşılan güçlüklerdir. 3030 sayılı yasa uyarınca büyükşehirlerde oluşturulan Ulaşım Eşgüdüm Merkezi ve Altyapı Eşgüdüm Merkezi gibi merkezler yeterince kuruluş amaçlarını yerine getirememektedir.⁵⁰

Bir başka sorun ise yasa ve yönetmelik arasındaki tutarlılık. 3030 sayılı yasa ile (12.12.1984, RG. No: 18603) yönetmelik arasındaki bazı hükümlerde aykırılıklar söz konusudur. Büyükşehirlerde büyükşehir belediye başkanları, büyükşehir belediye meclisinin ve ilçe belediye meclislerinin kararlarını, yasanın 14. Maddesi uyarınca, yeniden görüşülmek üzere meclislere geri gönderebilmektedir.

Kararların kesinlik kazanması, meclislerin eski kararlarında 2/3 çoğunlukla direnmelerine bağlıdır. Oysa uygulama yönetmeliğinde (madde 42), büyükşehir belediye başkanlarına, söz konusu kararları "değiştirerek onaylamak" yetkisi tanımaktadır ki, bu yasada yoktur. Halbuki yönetmelikler yasada bulunmayan hükümler taşıyamazlar.⁵¹

Demokratik yerel yönetimlerin dayandığı temel ilkelerin başında, bu yönetimlerin organlarının seçimle oluşması gelir.⁵² Oysa, 3030 sayılı yasa, büyükşehirlerin belediye encümenlerinin tümüyle atanmış üyelerden oluşmasına yol açarak, 35 yıllık Türk Yerel yönetim

---

(49) KELEŞ Ruşen - YAVUZ Fehmi, a.g.e., s. 287.

(50) Bkz: KELEŞ Ruşen, *Türkiye'de Kent Yönetimi*, Ankara, Ocak 1988, s. 44-45.

(51) KELEŞ Ruşen, *Türkiye'de Kent Yönetimi*, Ankara, Ocak 1988, s. 47.

(52) DILYS Hill, *Democratic Theory and Local Government*, London, 1974.

sisteminde demokratik olmayan bir özel yapı yaratmıştır. Gerçekten büyükşehir belediye encümenlerinde, encümene başkanlık eden büyükşehir belediye başkanı dışında, seçimle iş başına gelmiş hiç bir üye yoktur.⁵³

Büyükşehir belediyelerinde sosyal açıdan karşılaşılan sorunların bir çoğu, artan kentsel gelişim hızından ve talepten kaynaklanmaktadır. Yeşil sahalar, spor tesisleri, kültürel faaliyetler ve düzenli bir hizmet akışının sağlanması gibi temel sorunları çözüme kavuşturmak büyükşehir yönetimlerinin temel siyasaları arasındadır.

B) Büyükşehir Belediyelerinin Ekonomik Sorunları

Büyükşehir merkezlerinde büyüyen nüfusun hizmet talebi merkez belediyelerin hizmet güçlerini aşmış, büyükşehirin değişik kesimlerinde hizmetin düzeyi ve yeterliliği arasında önemli farklar ve dengesizlikler doğmuştur. Merkez belediye çevresinde kurulan irili ufaklı çok sayıdaki yerel yönetim, ölçek ekonomisine olumsuz yönde etkilerde bulunmuştur.⁵⁴

Modelde ilçe belediyelerinin sınırlarını, büyükşehir statüsüne sokulan kentlerdeki merkez kaymakamlıklarının mülki idare sınırları oluşturmaktadır. Bu yaklaşım sonucu nüfus ve alan boyutları bakımından büyükşehir ilçe belediyeleri arasında dengesizlikler meydana gelmiş öte yandan kimi belediyelerin nüfusu metropol alt birim belediyesi için çok büyük boyutlara ulaşmıştır. Örneğin, Bakırköy İlçe Belediyesi'nin nüfusu 1.328.276 iken Adalar İlçe Belediyesi 19.413 nüfusa sahiptir.⁵⁵

Bu dengesizlik sonucu belediyelerin, faaliyet alanları ile bütçeleri arasında bir orantısız dağılım oluşmaktadır. Buna bağlı olarak hizmetin etkinliğinde çeşitli siyasi ve ekonomik aksaklıklar oluşmaktadır.

---

(53) KELEŞ Ruşen, *Türkiye'de Kent Yönetimi*, s. 49.

(54) GÜLER Birgül, "Büyük Kentler İçin Yönetim Arayışları", T.İ.D., Mart 1987, Ankara, s. 374, s. 117.

(55) *Yerel Yönetimler Sorunlar ve Çözümler*, TÜSIAD, Mayıs, 1992.

C) Büyükşehir Belediyelerinin Sorunlarına Yönelik Çözüm Önerileri

Büyüme stratejisi tercihi şeklinde tanımlayabileceğimiz en genel düzeyde makro sorundan sonra, makro ölçekteki diğer darboğazlar, mali kaynak ve teşkilatlanma olarak ortaya çıkmaktadırlar. Günümüzde büyükşehirlerin karşılaştıkları sorunları toparlayacak olursak şu şekilde özetleyebiliriz:⁵⁸

- Kontrolsüz ve plansız gelişme,
- Teşkilatlanmadaki eksiklikler,
- Nüfus artışı,
- Altyapı sorunları (su, enerji, kanalizasyon, ulaşım ve trafik)
- Konut ve arsa sorunları,
- İstihdam sorunları,
- Çevre sorunları.

Yerel yönetimler arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanması; kamusal hizmette verimlilik, yerindelik ve bütünlük sağlayacaktır.

Belediye birliklerinin kurulması ile yerel kaynakların harekete geçirilmesi, kalkınma planlarının, bölge, alt-bölge ve metropol ölçeğinde etkin olarak uygulanması mümkün olacaktır.

Yasa ve yönetmelik arasındaki tutarsız bazı hükümlerin gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesi gerekir. Bunun yanısıra yetki ve görev dağılımındaki adaletsizliğin giderilmesi, yerel düzeydeki hizmetler arasındaki eşgüdümü ve koordinasyonu sağlayacak kurum ve kuruluşların niteliğinin etkin bir yapıya kavuşturulması, her türlü yatırım ve düzenleme kararlarında tam vesayet gibi belli başlı sorunların çözüme

---

(58) Bkz: Mahalli Hizmetlerin Yerinden Karşılanması, 1991, Ankara, s.108.

kavuşturulabilmesi, ancak daha kesin ve net bir sınırlama ile tespit edilecek normlar çerçevesinde, 3030 sayılı yasada yapılacak bir reorganizasyon sonucunda gerçekleşebilir.

Çağdaş kentleşme anlayışının gerektirdiği tüm sorunlara global bir bakış açısıyla bakarak, bu sorunları yerinde ve zamanında tespit etmek, büyükşehir yönetimlerinin temel siyasaları arasında yer almalıdır.

Finansal kaynak yaratmada karşılaşılan güçlükler, bugün çeşitli yollarla çözüme kavuşturulabilmektedir. Ankara Büyükşehir Belediyesi bu tür bir kaynak yaratma sorununu, çeşitli dönemlerde iç ve dış piyasada satışa sunduğu EGO tahvilleri ile çözüme kavuşturmuştur. Almanya ve Japonya gibi ülkelerdeki dış satımın yanısıra, iç piyasaya da satış yaparak hisse senetlerinden sağladığı gelire mali kaynak sıkıntısını belirle ölçüde gidermektedir.

Finansal kaynak yaratmada bir başka çözüm ise, yerel kaynak yaratmaktır. Katılımcı demokrasinin gereği olarak, kentsel alanda yaşayan ve büyükşehir hizmetlerinden dolayı veya doğrudan faydalanan halkın ve işletmelerin parasal olarak katılım paylarına katkıda bulunarak, büyükşehir belediyelerinin yerel kaynak yaratmasında önemli rol alacaklardır.

Mevcut vergi, katılım payları ve fonlarda yapılacak düzenlemelerle sağlanacak yeni gelirler, finansal açıdan büyükşehir belediyelerine yeni kaynak yaratacaktır.

Yeni yasal düzenlemelerin gerçekleşmesi ile büyükşehir yönetimleri şu vergilerden faydalanacaklar: ⁵⁹

---

(59) Sabah Gazetesi, 12 Kasım 1992, Ankara, s.11.

- Meslek Vergisi: Belediye sınırları içinde oturan, Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerinin Maliye'ye ödedikleri verginin yüzde 5'lik oranı vergi olarak alınacak. Bu oran, 5 milyonu geçemeyecek.
- Konaklama Vergisi: Belediye sınırları ve mücavir alan içindeki otel, motel ve pansiyonlarda geçici olarak ikamet edenlerin yatak bedeli üzerinden %4 oranında vergi alınacak. Yani, geçici olarak şehri kullananlardan alınacak bu para, oteller tarafından belirli periyodlarca belediyelere aktarılacak.
- İlan ve Reklam Vergisi: Halen var olan bu verginin miktarı artırılıyor. Ayrıca televizyondaki reklam gelirlerinden alınacak paylar bir fonda toplanıp, belediyelere aktarılacak. Bunun gerekçesi olarak, televizyonların, belediyelerin kurduğu çanak antenleri kullanarak, yayınlarını iletmesi gösteriliyor.
- Çevre ve Temizlik Vergisi: Belediye sınırları içerisindeki gayrimenkullerden Emlak Vergisi'nin yüzde 10'u aşmayan bir bedel alınacak. Çöp vergisi de, bunun içinde olacak.
- Haberleşme Vergisi: Halen var olan, PTT hizmetlerinden alınan bu vergiden, belediyeler aktarılan pay, yüzde 1'den yüzde 5'e çıkarılacak.
- Değer Artış Vergisi: Kamulaştırma sonucu bayındırlık hizmetleri imar planı hudutlarının genişletilmesi nedeniyle, değerleri artan gayri menkullerden, değer artışının bir bölümü vergi olarak alınacak.
- Büyük Altyapı Harcamalarına Katılım Payı: Belediyelerin yaptığı büyük altyapı yatırımlarının bedeline, vatandaşlar o yatırımdan yararlandıkları ölçüde katılacaklar. Bu vergi şöyle alt sınıflara ayrılacak:

- Harita ve İmar Planları Yapımına Katılım Payı
- Yol, Su ve Kanalizasyon Yatırımlarına Katılım Payı
- Motorlu Taşıtlar Vergisi: Motorlu taşıtlar vergisinden de, belediyelere pay aktarılacak. Akaryakıt vergisinden belediyeye aktarılan pay da, arttırılacak.
- Fonlar: Üç Fon tahsis edilecek. Ölçüler ve Ayar Fonu, Çevre Kirliliği Fonu ve Çimento, Demir ve Saç Satışları Fonu. Bu fonlarda toplanacak paralardan, belediyeye pay aktarılacak.

Görüldüğü gibi, büyükşehir yönetimleri mali kaynak problemlerini, giderek yerinden karşılamaya yönelik tedbirler alarak çözüme kavuşturma çabasındadırlar.

Soruna köklü çözüm, yerel yönetimleri gerçekten merkezin sultasından kurtaracak, kent halkının kendi kendisini yönetme hakkına dayalı olarak demokratik, özerk bir yönetsel, akçal, siyasal yapıya kavuşturacak bir yerel yönetim reformunun gerçekleştirilmesindedir.⁶⁰

Yerel bazda yapılacak etkin bir aile planlaması ve kente göçü önleyici tedbirlerin uygulamaya dönük çeşitli projelerle halka sunulması; nüfus artışını ve göçü azaltacaktır.

Büyükşehirin birincil sorunları arasında olan ulaşım ve trafik sorunu çağdaş yöntemlerle etkin bir mücadeleyi gerektirmektedir. Toplu taşımanın giderek yaygınlaştırılması; yaya yollarının arttırılması; özel araçların ve diğer araçların şehir içi trafiğinde daha az kullanımını sağlamak amacıyla, hafif raylı sistemin kurulması; metronun kurulması; tüp geçit ve tramvaylarla taşımacılık; ulaşım sorununa çözüm getiren çeşitli araçlardır.

---

(60) GERAY Cevat, "Yerel Yönetimler İçin Köklü Çözüm Akçal Özerkliktedir".

Komut Birlik, Mart 1991, s. 14.

Finansal kaynak yaratmada kullanılacak bir başka araç da imar planları çerçevesinde genişletilecek ve alt yapısı düzenlenecek yeni arsalar ve toplu konut alanları üretmek.

Büyükşehir Belediyeleri Dondurulmuş Stok servetlerini çözerek yeni rantlar yaratabilirler. Örneğin konut ve arsa üretimi, kültürel faaliyetler, şenlikler, fuarlar gibi.

Bu çerçevede konut ve arsa sorununa getirilecek çözüm ile birlikte oluşturulacak ve cazip hale getirilecek alternatif kentler, yani uydu kentler üretmek büyükşehirlerin yükünü azaltacaktır. Bunun sonucunda uydu kentler; daha ucuz, daha temiz, daha az kalabalık ve havaalanına daha kolay ulaşılma olanağına sahip olacaklardır.⁶¹

Büyükşehir Belediyeleri birer istihdam merkezi olmanın ötesine geçerek, çağdaş kent yöneticiliğinin getirdiği gerekleri yerine getirmelidir. Rasyonel bir personel ve yönetim anlayışıyla en iyi mal ve hizmeti üretmek güdülen temel amaç olmalıdır. Verimsiz ve vasıfsız personel, özel yetenek ve seri üretimi gerektirmeyen hizmet alanlarına kaydırılmalıdır.

Çevre düzenleme ve çevre kirliliği konusunda yapılacak çeşitli kongre ve toplantılar ile halkın katılımı sağlanarak; halk bilinçlendirilecektir. Toplu taşıma araçlarında doğal gaz kullanımının yanısıra, uygun ulaşım ağını kullanmak daha az kirli bir hava ve daha az gürültünün gerçekleştirilmesini sağlamak mümkündür.

Çevre kirliliğini önlemeye yönelik çeşitli projeler üretilerek bunun uygulamaya konulması için finansal destek bulmak üzere fizibilite çalışmaları yapılmalıdır.

---

(61) Bkz: Kapital Dergisi, Şubat 1989, s. 51-52.

Örneğin, Dünya Bankası Çevre fonu, Kocaeli'ndeki çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik fizibilite çalışmalarını desteklemek üzere 2 milyon dolarlık kredi yadımında bulunmuştur.

Yerel yönetimlerde kaynak israfının giderilmesi ve verimliliğin artırılabilmesi için halk; katılımcı demokrasinin gereği olarak hem politik hem de mali denetime başvurarak büyükşehir yönetimini kontrol edebilmelidir. Her türlü proje ve hizmetin halka sunulması, belirlenen işin daha çabuk yapılması ve istenilen düzeyde olmasını gerektirecektir.

Modern belediyeçilik anlayışı doğrultusunda belediyelerde çalışacak olanlara, mesleki eğitim verecek "Belediye Araştırma ve Eğitim Merkezi" kurulması sonucunda belediyeler daha verimli ve üretken bir yapıya kavuşacaktır.

Yasal düzenlemelerin gerçekleşmesi durumunda finansal kaynak yaratacak bir başka çözüm de, belediye sınırları içindeki büyük sanayi kuruluşlarının idari mekezleri nerede olursa olsun ve vergilerini nereye öderse ödesin Büyükşehir belediye payının fabrikanın bulunduğu büyükşehir bütçesine iletilmesidir.

İkinci Bölüm

GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

I - GAZİANTEP BŞB'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ

A) Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin Kurulmasına Yol Açan Nedenler

Gaziantep kenti, Güneydoğu ve Doğu Anadolu Kentleri arasında birinci derecede merkez ve önemli bir ticari boğaz niteliği göstermektedir. GAP master plan çalışmalarına göre yeni ve çok önemli işlevleri doğal olarak üstlenecektir. Giderek gelişen, ticaret, sanayi ve hizmet sektörleri Gaziantep'in ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel yaşantısında önemli gelişmelere yol açmıştır. Büyüyen ve gelişen kentin coğrafik ve ekonomik koşulları ile demografik yapısından dolayı, büyükşehir niteliği kazanması, Gaziantep'in de 3030 sayılı kanun ile belirlenen büyükşehir yönetim sistemiyle, idare edilmesini gerekli kılmıştır. Çağdaş kentleşme olgusunu yaşayan ve bölgesel kalkınmada iticigüç rolünü üstlenir hale gelen Gaziantep kenti, mevcut ekonomik yapısı ve gelişimi sonucunda büyükşehir yönetim sisteminin devreye sokulması durumuna gelmiştir.

B) Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Hukuki Dayanağı

Türkiye, giderek artan bir oranda kentsel toplum olma yolundadır. 2000 'li yıllarda global düzeyde mevcut nüfusun, % 75-80'i kentlerde yaşar duruma gelecektir. Bunun bir göstergesi olarak giderek artan bir yerleşik kent yaşamını görmek mümkündür.

Bugün kentsel yapı itibariyle büyükşehir statüsüne kavuşan ve mevcut sekiz büyükşehirden biri haline gelen Gaziantep, bu statüsünü 3398 sayılı kanunun resmi gazetede yayınlanması ile almıştır.

Belediye sınırları içerisinde birden fazla ilçesi bulunan Gaziantep Belediyesi hakkında 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun Hükümleri uygulanır ve Gaziantep Belediyesi ismi de "Gaziantep Büyükşehir Belediyesi" ne dönüşür. Bu kanunla Şehit kamil ve Şahinbey adıyla iki ilçe belediyesi kurulmuştur.⁶²

C) Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin Organları ve Organizasyon Yapısı

a - Gaziantep BSB 'nin Organları

3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin yönetimi hakkındaki kanunun belirlediği gibi bşb 'nin organları şunlardır :⁶³

- Büyükşehir Belediye Meclisi,
Büyükşehir belediye başkanı, ilçe belediyelerinin başkanları ve ilçe belediyelerinin meclis üyeleri sayısının beşte birinden oluşmaktadır. Büyükşehir Belediye Meclisi 5 yıl için oluşturulur.

---

(62) R.G., 27 Haziran 1987., S. 19500, s. 11.

(63) KELEŞ Ruşen, Türkiye 'de Kent Yönetimi, s. 26.

- Büyükşehir Belediye Encümeni,
Büyükşehir Belediye Encümeni, bşb başkanının başkanlığında toplanır. Üyeleri, büyükşehirin Genel Sekreteri ve imar, fen, hukuk, yazı, hesap, personel işleri gibi hizmet birimlerinin başkanlarından oluşur.
- Büyükşehir Belediye Başkanı,
Büyükşehir Belediye Başkanı, doğrudan doğruya halk tarafından beş yıllık bir süre için seçilir. 3030 sayılı yasa ile belirlenen görevleri yerine getirmek ve ilçe belediyelerinin hizmetleri arasında eşgüdümü sağlamakla sorumludur.
- Büyükşehir Belediyelerinde, bir Genel Sekreter bulunur. Büyükşehir belediye başkanının önerisi üzerine, İçişleri Bakanı tarafından atanır. Ayrıca büyükşehir belediye başkanınca atanacak en fazla 4 Genel Sekreter Yardımcısı ve bunlara bağlı daire başkanlıkları, Müdürlük, Şeflik ve Memurlar büyükşehir belediyesinin organları kapsamındadır.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 'de kanunun tahsis ettiği bu ölçülere uyarak, belirlenen organların tamamını oluşturmuştur. Yalnız şu anki uygulamada mevcut kadrosu bulunan fakat ataması yapılmamış iki Genel Sekreter Yardımcısı kadrosu boş bırakılmıştır. Günün koşullarına göre gerektiğinde fiilen bu kadroya işlerlik kazandırılacaktır.

b - Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin Organizasyon Yapısı

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi teşkilat yapısını oluştururken mali ve idari işler ile Teknik işler ayrımını seçmişlerdir. İki Genel Sekreter Yardımcısına bağlı olarak sınıflandırılmaktadır.

- 1. Genel Sekreter Yardımcısı
Mali ve İdari İşler
- 2. Genel Sekreter Yardımcısı
Teknik İşler

aa) Mali ve İdari İşler

- Personel Daire Başkanlığı
- Yazı İşleri ve Kararlar Daire Başkanlığı
- Hesap İşleri Daire Başkanlığı
- Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı
Bakanlığın onayı bu şekilde olmakla birlikte uygulamada ayrı ayrı faaliyet göstermektedirler.
- Döner sermaye ve Odun kömür tanzim satış müdürlüğü.

bb) Teknik İşler

- Fen ve İmar İşleri Daire Başkanlığı
Bakanlıkta birleştirilen bu daire başkanlıkları uygulamada ayrı ayrı faaliyet göstermektedirler.
- A.P.K. Daire Başkanlığı
- İştirak ve İşletmeler Daire Başkanlığı
- Makina ve Tamirhaneler Şube Müdürlüğü

Ek - 2 'de bu daire başkanlıklarına bağlı şube müdürlükleri ayrı ayrı gösterilmektedir. Bu sınıflandırmanın dışında kalan diğer birimler ise şunlardır:

Özel kalem müdürlüğü; başkanlık uzmanları; basın yayın ve halkla ilişkiler müdürlüğü; G.A.S.K.İ.; teftiş kurulu başkanlığı; hukuk müşavirliği, sivil Savunma uzmanları; nazım plan daire başkanlığı; otobüs işletmesi genel müdürlüğü.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 'nin sahip olduğu mevcut personel sayısının dağılımı ise şu şekildedir:

- Memur 223 kişi,
- Toplam İşçi 1864 kişi,
  - Mevsimlik işçi 835 kişi,
  - Devamlı işçi 1029 kişi,
- Sözleşmeli yoktur.

D) Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin Gelir ve Giderleri

Büyükşehir belediyelerinin yönetimi hakkında 3030 sayılı kanun'un uygulanması ile ilgili 18603 sayılı resmi gazetede yayınlanan yönetmelik; büyükşehir belediyelerinin gelir ve giderlerini ilgili maddelerde ayrıntılı olarak toplamaktadır. Birinci bölümde de bahsedildiği gibi yönetmeliğin 18. maddesi büyükşehir belediyesi gelirlerini; 19. maddesi büyükşehir belediyesinin giderlerini göstermektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 'nin gelir ve giderlerine ilişkin göstergeler ayrıca ek 4 'de toplanarak gösterilmektedir.

II - GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN EKONOMİK FONKSİYONLARI

A) Ekonomik Fonksiyonlar

a - Mal ve Hizmet Üretimi

Çağdaş kentleşme olgusunu yaşayan Gaziantep kenti, bu olgunun gerektirdiği daha çok sayıda mal ve hizmet talebini de beraberinde getirmektedir. Gaziantep, Türkiye ekonomisinin gelişmesine paralel olarak imalatta, ticarete, sanayide, hizmet sektöründe ve son yıllarda ihracatta çok değişik sektör ve ölçüde kendisini geliştirme becerisini göstermiştir.⁶⁴

---

(64) Gaziantep Ekonomik Raporu, G.T.O., Gaziantep, 1991, s. 8.

Gaziantep kentinin ekonomik potensiyelinin yüksek olması ve sosyo-ekonomik yapısının giderek gelişmesi sonucu kent, bir cazibe merkezi konumuna gelerek, çevre il ve ilçelerin burada yerleşik kentsel yaşama geçmelerine neden olmaktadır. 1990 yılı nüfus sayımlarına göre Gaziantep kentinin nüfusu 1.225.863 'dür. Ve nüfus artış oranı Türkiye ortalaması 'nın aşağı yukarı iki katından fazladır. % 0,47 gibi nüfus artış oranına sahiptir.

Günümüz dünya ülkelerindeki mevcut metropol şehirler konumuna gelen Gaziantep kenti, mevcut altyapı ve ekonomik göstergeler bakımından ve 1 milyonu aşkın nüfusuyla metropolleşme noktasına gelmiştir. Giderek artan bir oranda kentsel toplum yapısına bürünen Gaziantep kenti, çağdaş yöneticiliğin gereği olarak mevcut büyükşehir belediyesi vasıtasıyla tüm kentsel halka, en etkin bir şekilde mal ve hizmet üreterek sunmaktadır.

Giderek artan bir oranda mal ve hizmet sayısını artıran büyükşehir belediyesi bu konudaki çalışmalarını kendi mevcut kaynaklarını kullanarak gerçekleştirmektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi altyapı hizmetlerini artırarak şehrin mevcut ve gelecekteki talebini karşılamak için üretimlerini arttırmışlardır. Çevre düzenleme ve rant elde etmek amacıyla mevcut ürünlerine yenileri eklenmektedir.

Teknik düzeyde bir çok konuda kentsel halka yardımcı olan ve bu hizmetlerinde çeşitlemeye giden büyükşehir belediyesi yeni alternatifler üretmektedir. Kurulan danışma büroları ve teknik servisler şehrin bütününe hitap edecek şekilde organize edilerek faal hale geçirilmektedir.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi de kanunun öngördüğü ve uygulama yönetmeliğinin kapsamında, ekonomik, sağlık ve sosyal ile esenlik, güvenlik hizmetlerini en geniş bir şekilde halka sunmaktadır. Bugün çeşitli şirketler kurarak, hem mal üretiminde, hem de o konudaki mevcut piyasayı regüle etmek amacıyla birçok yeni ekonomik hizmetler sunulmaktadır. Ayrıca özel hizmetler olarak görebileceğimiz sağlık ve sosyal yardım hizmetleri ile esenlik ve güvenlik hizmetleri günümüz büyükşehir belediyeciliğinin mal ve hizmet üretiminde önemli bir yer tutmaktadır.

Gaziantep BŞB 'de kentsel alanda yaşayan halkın sağlığını korumak ve refah düzeyini artırmak üzere çeşitli görevler üstlenmektedir. Bulaşıcı ve salgın hastalıklarla mücadele, laboratuvar, hastane, dispanser, yiyecek, içecek maddelerinin denetimi, işçi sağlığı, çevre kirliliğini denetlemek, kimsesiz ve bakıma muhtaç kişilere yardım etmek, huzurevleri, güçsüzler yurdu, kreş ve gündüz bakımevleri gibi çeşitli alanlarda sosyo-ekonomik hizmetlerde bulunmak üzere, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi faaliyet göstermektedir.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi halkın refahı ve daha etkin bir hizmet anlayışı ile sunduğu, bir başka etkin hizmet ise Zabita ve İtfaiye örgütü ile sunduğu hizmetlerdir. Zabita müdürlüğü ve itfaiye örgütünün etkin işlevi birinci bölümde detaylı olarak gösterilmektedir.

Çağdaş yöneticiliğin gereklerini en iyi şekilde yerine getirmeye çalışan Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, günümüz koşullarına uygun olarak yeniden yapılanma çabalarıyla, daha çok mal ve hizmet üretimine yönelmektedir. Yerel yönetimlerin çağdaş bir yapıya ve özerkliğe kavuşturulması görüşünden hareketle reorganizasyona giden Gaziantep B.Ş.B. kentsel halka daha çok sayıda ve etkin bir şekilde mal ve hizmet üretmektedir.

Sanayi ve ticaret için hazır alt yapısıyla GAP 'ın merkezi, coğrafi konumu itibarıyla da kapısı olan Gaziantep 'te GAP 'la birlikte turizm sektöründe de bir hareketlilik başlamıştır.⁶⁵

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin yatırımları alt ve üst yapı yatırımları olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Alt yapı yatırımları çerçevesinde gelişen kent için yeni yatırımlar ve projeler üretilerek devreye sokulmaktadır. Şehir içi trafik akışını engelleyen alanlarda genişletme çalışmaları; inşaatla ve yeni yolların açılması için gerekli istimplakler ve nazım ima planlarının yeniden düzenlenerek mücavir alan sınırının genişletilmesi; kanalizasyon ve içme suyu için yapılan yatırımlar; yeni makina ve teçhizat alımı; büz boru fabrikası; su şebekelerinin değişimi; GASKİ idari binasının yapımı; belediye sarayı inşaatı; çok katlı otopark; GATEM toptancı hali; güçsüzler yurdu inşaatı; üst ve alt geçitler; yeni hal binası ve sosyal tesisler inşaatı; yaya bölgelerinin tanzimi; mezarlık alanı genişletme ve düzenleme; lokal ve dinlenme yerleri yapımı; balık hali yapımı; yeni stabilize ve asfalt yol yapımı gibi bir çok alanda yeni yatırımlar ve projeler Gaziantep BŞB tarafından devreye sokulmaktadır.

GATEM projesi ile mevcut durumda kent merkezinde sıkışmış halde bulunan toptan bakkaliye, toptancı hali, peynir pazarı, ticaret borsası, şekerciler, otogaleriler, nakliyat ambarları, traktörcüler, gibi onbir ayrı sektörün yer aldığı 179 hektarlık alanda sosyal tesis, ticaret, banka, idari bina alanları planlanmıştır.

Gaziantep 'in ülke hayvancılığında özel bir yeri olma özelliğinden kentin güney doğusunda Taşlıca Köyü 'nde 110 hektarlık canlı hayvan pazarı, besihane tesisleri, kamyon garajı, saman pazarı, hayvan sağlık ve belediye hizmet alanları sosyal tesisleri planlanmıştır.

---

(65) TANJU Erhan, "Gaziantep ve İnsanları", Gaziantep BŞB Kültür Dergisi. Gaziantep, Aralık 1991, s. 2.

Kentin güneyinde, kent merkezine 10 km. uzaklıkta 74 bin mezar kapasitesine sahip 105 hektarlık mezarlık alanı planlanmıştır. 2005 yılı için bir milyon sekiz yüz bin kişiyi hedefleyen planda 8 bin hektarlık alan değişik sektörlere göre planlanmıştır. Yeni uydu kent ve toplu konut alanlarının sağlanması ve projelerin gerçekleşmesi için 50 bin hektarlık mücavir saha yaratılmıştır. 383.697 metrekarelik alan gecekondu önleme bölgesi olarak planlanmıştır. ⁶⁶

44 hektar spor alanı, 22 hektar ulusal fuar, 154 hektar kültür park alanı, 220 hektar otel, açık hava tiyatrosu, nikah salonu, düğün salonu, lokanta, bufe, botonik bahçesi, park ve çocuk bahçesi alanlarına sahip 100. yıl Atatürk Kültür Parkı yatırım kapsamına alınarak inşaatına başlanmıştır.

Gaziantep 'in geleneksel kent yapısında metropoliten kent yapısına geçtiği bu dönemde yapılan yeni nazım imar planları GAP 'ında devreye girmesiyle Gaziantep kentini, bir cazibe merkezi haline getirecektir. 2005 yılı ve 1.800.000 kişilik nüfus göz önüne alınarak kentsel arazinin kullanımı tablo 1 ve 2 'de gösterilmiştir.

TABLO - 1

Mevcut İmar Planında Kentsel Arazi Kullanımı

Konut	2897 ha	% 36
Sanayi	1798 ha	% 22
Yeşil	1369 ha	% 17
Ticaret	310 ha	% 5
Resmi alan	1148 ha	% 14
Eğitim	488 ha	% 6
Toplam	8010 ha	% 100

(66) Gaziantep BŞB Yatırım Programı 1991-1992, Aralık 1991.

- Pissu arıtma projesi. Gaziantep kentinde evlerden günde yaklaşık 100.000 m³ pissu Alleben deresine akıtılmaktadır. Nüfus artış hızı ve kalkınmaya paralel olarak yapılan tahminlere göre bu rakam 2000 yılında günde 515.000 m³ 'e ulaşacaktır. Söz konusu projeye evsel ve endüstriyel pissuların arıtılarak çevreyi kirletmesinin önlenmesi ve tarımsal amaçla kullanılması hedeflenmektedir. 500 milyar TL 'lık bir yatırım gerektiren bu proje için dış kredi imkanı aranmaktadır.
- Ulaşım master planı ve hafif raylı toplu taşıma sistemi projesi. Gerek yerleşim biçimi gerek kentin bölgede en önemli sanayi ve ticaret merkezi olması nedeniyle kent içinde gün boyunca yoğun bir trafik yaşanmaktadır. Şu anda şehir içindeki insan taşımacılığı öncelikle özel araçlarla ve Belediye otobüsleriyle yapılmaktadır. Minibüs taşımacılığı da bunu tamamlamaktadır. Kent nüfusunun gün içerisindeki trafik hareketlerini düzenlemek ve hızlı nüfus artışıyla oluşan ek taşınma taleplerinin karşılanmasını rasyonalize etmek üzere toplu taşıma ağırlıklı bir stratejik planlamaya gereksinim duyulmuş ve ulaşım master planı üzerinde çalışmalara başlanmıştır. Nüfusu 1.000.000 'u geçen kentlerde ulaşım sorunu hafif raylı sistem ile uygun çözüme kavuşmaktadır. Bu nedenle Gaziantep Büyükşehir Belediyesi mevcut toplu taşıma araçlarına ilaveten hafif raylı toplu taşıma sistemine geçmek üzere yaklaşık 400 milyar liralık yatırım finansmanına ihtiyaç duymaktadır.
- Gaziantep yeni yerleşmeler, toplu konut projesi. Bu proje çerçevesinde kent çevresinde büyük alanlar oluşturularak yeni yerleşim alanları sağlanacaktır. Şehrin konut ihtiyacını karşılamak üzere 20 bin konutluk "Toplu Konut Projesi" kapsamında 10 bin konutun inşaatına devam edilmektedir.

Göllüce Toplu Konut Projesi kentin bu ihtiyacını belirli bir oranda karşılamaktadır.

- Katı atık projesi. Evsel katı atıkların öncelikle yer aldığı bu projede, şu an mevcut uygulaması yapılmayan işler gerçekleştirilecektir. Uygun bir depolama alanının tanzimi, drenaj, yayma-sıkıştırma, örtüleme, ilaçlama, gaz giderme, atıkların değerlendirilmesi gibi bir çok önemli işleve sahip olan bu "Çöp Toplama ve İmha-Değerlendirme" projesinin yatırım maliyeti yaklaşık 100 milyar TL 'sı civarındadır.

Ayrıca bir başka yatırım da İsviçre'nin Mövenpick firması ile imzalanan sözleşme ile 5 yıldızlı turistik bir otel yapımı gerçekleştirilmektedir. Gaziantep BŞB 'nin gerçekleştirdiği ekonomik yatırımlardan biride kurduğu şirketlerdir. Gazi ulaş A.Ş. ve ÖZBELDE A.Ş. olmak üzere iki şirket kurarak yatırımlarını genişletmektedir.

c - İstihdam

Bölgesel açıdan önemli bir konuma sahip olan Gaziantep, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısıyla bir iş ve istihdam merkezi olma yolundadır. Gaziantep BŞB 'nin gerçekleştirdiği alt ve üst yapı faaliyetleri sonucu oluşan yeni ticaret ve sanayi bölgeleri ile bir çok hizmet sektörünün yanısıra marjinal sektör de ekonomik koşulları ve yapı itibariyle istihdam yaratmada önemli bir role sahiptirler. Yapılan yatırımlar sonucu gerçekleşen istihdam etkisi; kentin gelişimini ve faal nüfus oranını arttırarak, işsizliğe belirli bir oranda son vermektedir.

Gaziantep kenti ekonomik ve sosyo-kültürel yapısıyla çağdaş bir metropoliten kenti olma yolunda önemli adımlar atmıştır. Güney doğunun en önemli ticaret, sanayi ve endüstri merkezi konumuna gelen Gaziantep, GAP master planının devreye girmesiyle yaratacağı istihdam kaynakları, bu sorunun büyük bir oranda çözümlenmesini sağlamış olacaktır.

d - Dışsal Ekonomiler Yaratma

Yatırımlarıyla mal ve hizmet üretiminde bulunan, yarattığı ürün ve hizmetleri çeşitli sektörlerle ve kentsel halka sunan büyükşehir belediyeleri; ölçek ekonomilerine bağlı olarak içsel ölçek ekonomiler nedeniyle yaptığı bu faaliyetler çerçevesinde çeşitli alanda faaliyet gösteren küçük esnaf, orta büyüklükteki işletmeler, fabrikalar, kurumlar gibi bir çok iş yerine dışsal ekonomiler yaratmaktadır.

Dışsal ekonomi birinci bölümde de açıklandığı gibi bir üreticinin diğer bir üreticiye yapmış olduğu karşılıksız faydalar veya kayıplar şeklinde tanımlanmaktadır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi de bu şekilde Mütercim Asım Caddesi üzerinde yapılan çalışmalarla buradaki mevcut işyerlerine bir dışsal ekonomi yaratmıştır. Daha önceden bozuk olan yol ve çevre alanın sonucu olarak, daha az sayıda kişiyi taşıyan bir alış-veriş merkezi konumundaki bu iş yerleri zinciri, yapılan tretuvar ve yol çalışmaları sonucu hem daha çok kişiyi ağırlamış hem de burada mevcut olan iş yerlerinin değeri kat kat artmıştır. Ayrıca Düztepe mevkiinde yapılan yol, park ve bahçe düzenlemeleri sonucu arsa ve ev fiyatları değer kazanarak, buradaki kişilere bir dışsal ekonomi yaratılmıştır. Yukarıda belirtilen ve buna benzer bir çok, faaliyet sonucu büyükşehir belediyeleri farkında olmadan yeni bir fonksiyon üstlenerek bir çok kişi ve iş yerlerinin üzerinde olumlu dışsallıklar yaratmıştır.

B) Diğer Fonksiyonlar

Çağdaş belediyecilik anlayışının getirdiği bir başka yenilik klasik belediyeciliğin terk edilmesi ile ortaya çıkmıştır. Günümüz büyükşehirlerinin ekonomik yapısının yanısıra sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı da artık önemli birer gösterge haline gelmiştir. Büyükşehir belediyelerinin önemle üzerinde durdukları sosyo-ekonomik ve kültürel yapılaşma ve üretme anlayışı makro düzeyde bir bütünlük kazanarak yayılmaktadır.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi de bu normlar doğrultusunda kurmuş olduğu 100. Yıl Kùltür Parkı, Altın Fıstık Festivali, Sanayi Fuarları, Halı ve Mobilya Fuarlar, Tiyatro Çalışmaları, Kurtuluř, şenlikleri, çeşitli kurslar, dersaneler, kreş ve gündüz bakım evleri, güçsüzler yurdu, huzurevi, açık hava konserleri ve benzeri bir çok alanlarda sosyo-kùltürel faaliyetlere devam etmektedir.

Gelecekte tamamlanacak projeleriyle kùltür, eğlence ve sanat merkezi konumuna gelecek Gaziantep kenti, sürekli yeni projeler üreterek kentsel halka daha rahat ve sosyo-kùltürel etkinliklerin fazla olduğu bir gelecek arz etmektedir.

III - GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ 'NİN EKONOMİK ARAÇLARI

A) Temel Araçlar

a - Vergi ve Vergi Benzeri Araçlar

Verginin dışında, resim, haç, cezalar ve benzeri araçlardan oluşan bu portföy, belediyenin kullandığı ekonomik araçların % 80 'lik bölümünü oluşturmaktadır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi de diğer büyükşehir statüsündeki belediyelerde olduğu gibi 2380 sayılı kanuna göre genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı üzerinden alınan pay ve 3030 sayılı genel bütçe vergi şehirleri tahsilatı üzerinden alınan bşb payı ile 3030 sayılı kanunun öngördüğü vergileri almakla yükümlüdür. Vergiden sonra ikinci sırada öneme sahip olan harçlar da daha önce birinci bölümde belirtildiği gibi tahsis edilen ölçüde büyükşehir belediyelerince alınmaktadır.

b - Katılım Payları

Büyükşehir belediyeleri tarafından toplanan ve kullanılan bu katılım payları; harcamalara iştirakler, yol ve kanalizasyon gibi alt yapı tesislerinin gerçekleştirilmesi arasında bu tesislerden yararlanacak olanlardan alınan masraf karşılığı olarak tesbit edilmiştir.

Türkiye'deki yerel yönetimlerin ve bunların fiili temsilcisi belediyelerin günümüz koşullarında yenilemeyi istemedikleri önemli bir araç da katılım payları, siyasi ve politik nedenlerle tam olarak likit hale getirilememektedir. Mevcut siyasi idarenin hizmetin götürüldüğü yerdeki kişilerden sağladığı politik fayda, harcamalara katılma payının alınmaması ile maksimum düzeye çıkarılmak istenmektedir.

Büyükşehir statüsündeki kentlerin giderek artması ve buralarda yaşayan halkın artan mal ve hizmet talebi büyükşehir belediyelerinin finansal kaynak yaratmada mevcut araçlardan daha fazla yararlanmalarını zorunlu kılmıştır. Böylece siyasi-politik nedenlerle alınmayan harcamalara katılım payı, giderek artan oranda ekonomik bir katkı sağlamak üzere faal hale getirilmiştir. İstanbul BŞB ve İzmir BŞB tarafından yoğun bir şekilde uygulanan bu araç, Gaziantep BŞB 'nce de belirli oranlarda uygulamaya konulmaktadır.

c - Yatırımlar

Çağdaş ve yenilikçi bir yönetim anlayışı içerisine giren büyükşehir yönetimleri, mevcut ekonomik araçlarına sahip oldukları imkanlar dahilinde yenilerini ekleme çabasındadırlar. Bürokratik ve tutucu idari yapının ortaya çıkardığı tıkanıklığın getirdiği sonuçları yaşamak istemeyen büyükşehir belediyeleri kendi imkanlarını kullanarak yaptıkları çeşitli yatırımlarla yeni ekonomik araçlara kavuşmaktadır. Yapılan bu yeni yatırımların bir sonucu olarak, şirketler, iştirakler, radyo-TV yayıncılığı ve yerel bankacılık gibi bir çok yeni araçlar ortaya çıkmıştır.

Mevcut büyükşehir belediyelerinin etkin olarak kullandığı bu yatırım araçları Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından da uygulamaya geçirilmiştir.

1990 yılı sonunda Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından Özbelde A.Ş. ve Gazi Ulaş A.Ş. olmak üzere iki şirket kurulmuştur. Merkezi Gaziantep 'de bulunan ÖZBELDE A.Ş. 'nin % 99.9 hissesini Gaziantep BŞB GASKİ Genel Müdürlüğü satın alarak şirkete ortak olmuştur. 1.5 milyar TL'si sermayesi vardır. Geniş bir faaliyet alanı olan şirket merkezden dışa doğru bir açılım izleyerek talebe karşılık vermektedir. Gaziantep BŞB, Şahinbey ve Şehit Kamil İlçe Belediyeleri, GASKİ, Otobüs İşletme Müdürlüğü, Çevre II ve İlçe Belediyelerinin ihtiyacı olan her türlü iş makina, araç ve gereçlerini, nakil vasıtalarını temin etmektedir. İnşaat, taahhüt ve dersanecilik (Özbelde Kültür Dershanesi) ile beton, brodür şentiyesi, yapı elemanları imalatı gibi bir çok alanda hizmet vermektedir.

Belediyelere bu hizmetleri en düşük maliyetle temin etmek suretiyle belediye bütçesine dolaylı yollardan katkıda bulunmaktadır. Mevcut bürokratik engelleri ve merkezîyetçi bağımlılığı ortadan kaldırarak işlerin seri ve süratli bir şekilde halledilmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca işmakinesi, kamyon, kamyonet, belediye hizmetinde kullanılan binek tipi araçları leasing sistemiyle kiralarak belediyelerin hizmetine sunmaktadır. Üç yıla kadar kiralanabilen araçlar; kira sözleşmesi ile araçta meydana gelecek deformasyon bilir kişi raporunca onaylanırsa belediyelere bırakılabilir.

Bir başka kuruluşu olan Gazi Ulaş A.Ş. ise yine % 80 hissesiyle Gaziantep BŞB 'ne, % 20 'lik hissesiyle Özbelde A.Ş. 'ne ait olarak faaliyet göstermektedir. Kentsel ulaşım ağında kullanılan otobüslerinin giderek artan oranda özelleştirilerek bu şirkete devredilmesiyle Gaziantep otobüs müdürlüğünün giderleri azaltılırken, yüksek işçi ve ulaşım maliyeti en asgari düzeyi indirilmiştir.

d - Sabit Varlıklar

aa) Personel

Büyükşehir olmanın bir gereği olarak daha çok sayıda kişi ve kuruma mal ve hizmet üretmek güdülen temel siyasalardandır. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi uzman ve teknik kadrosuyla ve yetişmiş personeli ile büyükşehir ve hizmet sunmaktadır. 223 memur 835 mevsimlik işçi ve 1029 devamlı işçisi ile Gaziantep Büyükşehir Belediyesi en etkin ve verimli bir hizmeti sunma çabasıdır.

bb) Makina ve Teçhizatlar

Gelişen teknoloji ve endüstrinin bir sonucu olarak, mal ve hizmet üretmede kullanılan modern araçlar devreye girmiştir. Bugünkü teknoloji çağına ayak uyduran yerel yönetimler de en gelişmiş makina ve teçhizat donanımları ile kentsel halka hizmet götürmektedirler.

Otomasyonun etkin bir şekilde kullanıldığı Gaziantep BŞB 'nde gelişmiş bir bilgisayar ağı kuralarak kentsel halka daha seri, hızlı ve etkin bir hizmet sunmaktadır. Otomatik yol temizleme ve asfalt makinaları ile çok fonksiyonlu yol düzenleme ve onarma araçları ve elektronik donanıma sahip teknik aletler hemen hemen her alanda büyükşehir belediyesince mal ve hizmet üretmede kullanılmaktadır.

B) Yardımcı Araçlar

Büyükşehir belediyelerinin sahip olduğu temel ekonomik araçların, belirli bir noktadan sonra yetersiz kalması yeni yardımcı ekonomik araçların doğmasına yol açmıştır. Genel olarak ekonomik çarkın işleyişinde sıkça kullanılan yardımcı araçlar bugün yerel yönetimlerin önemli birer ekonomik aracı olma durumundadırlar.

a - Sosyal ve Kültürel

Kentsel gelişimin hızla yaşandığı büyük kentlerimizde kentsel nüfusun artması sonucu, ortaya çıkan ekonomik canlılığın yanısıra sosyo-kültürel alanlardaki talepte büyük artışlar olmuştur. Büyükşehir belediyeleri artan bu sosyo-kültürel talep patlamasına bir yandan yatırım yaparak cevap verirken, diğer bir yandan kendisine yeni bir ekonomik araç sağlama durumundadır. Düzenlenen çeşitli etkinlikler ve faaliyetler ile mevcut imkanların devreye sokulması büyükşehir belediyelerine finansal bir katkı sağlamaktadır.

Gaziantep BŞB'si sahip olduğu bu imkanları en iyi şekilde kullanmaktadır. Gaziantep BŞB Kültür Müdürlüğüne yürütülen faaliyetler çerçevesinde tiyatro, konserler ve sanatsal etkinlikler halka sunulmaktadır. Ayrıca açık hava konserleri, halk konserleri, konservatuar yerli ve yabancı halk oyunları gösterileri, Altın Fıstık festivali, nikah-düğün-konferans salonları ve dinlenme lokali ile Gaziantep BŞB çok az bir ölçüde de olsa kendi bütçesine finansal kaynak yaratmaktadır.

b - Dış Krediler

Günümüzde önemli bir ekonomik araç olarak sıkça kullanılmaya başlanan bu dış krediler, büyükşehir belediyelerinin portföyünde önemli bir yere sahiptir. Bugün Ankara BŞB, İstanbul BŞB ve hatta Kocaeli belediyesi tarafından sıkça başvuru alan bir araç olan dış kredi unsuru, henüz Gaziantep; Büyükşehir belediyesi'nce kullanılmamaktadır. Gelecekte düşünülen pis su arıtma projesi, katı atık projesi, hafif raylı toplu taşıma sistemi, kanalizasyon ve yağmur suyu toplama projesi , kültür sitesi gibi önemli yatırımlarda gerekli girişimlerin gerçekleştirilebilmesi dahilinde "dış kredi" kullanım imkanını Gaziantep BŞB'de sağlamış olacaktır.

c - Özelleştirme

Yerleşik ve kalıplaşmış klasik belediyeçilik anlayışını yıkan ve kentsel halka daha ucuz ve daha verimli bir hizmet sunma imkanı sağlayan özelleştirme bütün gelişmiş dünya metropolitenlerinde önemli bir ekonomik araç konumundadır.

Mevcut yatırım ve hizmetlerinin birçoğunu bizzat kendisi yürüten Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, belirlenen bazı projelerde uygun özelleştirme yöntemini devreye sokmayı düşünmektedir. Halen sahibi olduğu Gazi Ulaş A.Ş. aracılığıyla kısmen de olsa özelleştirmeyi uygulama çabasıdadır. Gaziantep B.Ş.B. sahip olduğu 120 otobüsü belirli aralıklarla ve belirli oranlarda yavaş yavaş bu şirkete devrederek özelleştirmektedir. Daha önceden Gaziantep BŞB'ne 6 milyon TL'sına mal olan bir otobüs işçisi bu özelleştirme uygulamasından sonra, Gazi Ulaş A.Ş.'nde bir otobüs işçisinin maliyeti 2 milyon 300 bin TL'sına mal olmuştur. Daha önceden otobüs+işçi maliyeti 15 milyon tutarken, özelleştirilmesi sonucu bu maliyet 8 milyon TL'sına düşmüştür.

Bu uygulama sonucunda Gaziantep BŞB, otobüs işletiminden yaklaşık %99'luk bir tasarruf ile 1 milyar 800 milyon TL'sına mal ettiği hizmeti, bu yolla 960 milyon TL.'sına gerçekleştirme sonucuna ulaşmıştır. Diğer büyük kent uygulamalarının gösterdiği gibi özelleştirme yerel hizmet anlayışının gerçekleşmesinde önemli ve etkin bir ekonomik araç kimliğini korumaktadır.

d - Leasing

Son yıllarda kendini gösteren finansal kiralama sistemi yeni yeni kabul görmektedir. Türkiye'deki orta vadeli kredinin alternatifinin olmayışı ve leasing yatırım maliyetinin düşük olması bu aracı önemli kılmaktadır. Gaziantep BŞB tarafından doğrudan kullanılmamakla birlikte sahip olduğu şirket aracılığı ile bu imkan yerinde kullanılmaktadır. Leasing

sistemi, Gaziantep BŞB'nin şirketi olan Özbelde A.Ş. tarafından çeşitli alanlarda etkin olarak kullanılmaktadır. Gaziantep BŞB yüksek maliyetli bir çok makina araç ve gereç ile hizmeti bu şirketi aracılığı ile gerektiğinde kullanmaktadır.

IV -GAZİANTEP BŞB'NİN SORUNLARI VE SORUNLARA YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Gaziantep kenti coğrafik, demografik, ekonomik ve sosyo-kültürel yapısıyla bir metropoliten kent sıfatına bürünmektedir. Kentli nüfusun giderek artması ve ekonomik açıdan cazip bir konumda olması Gaziantep'in daha çok sayıda insana hizmet sunan bir kent görünümüne bürünmesine yol açmıştır. Birinci bölümde büyükşehir belediyelerinin ekonomik, siyasi ve sosyal sorunlarına ayrı ayrı değinilerek çözümler üretilmiştir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi de bu genellemenin içerisinde yer almaktadır.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin siyasal sorunlarının başında, diğer büyükşehir yönetimlerinin de onayladığı gibi büyükşehir yönetim sisteminin getirdiği dengesizlikler ve aksaklıklardır. Belediyelerin yerel iktidar olması; eğitim, trafik, sağlık ve finansal kaynak yaratma konusunda özerk bir yönetime kavuşması yeni düzenlemeler gerektirmektedir. Gaziantep BŞB'de gerçekleştireceği bir çok mal ve hizmet üretiminde karar vermede merkeze bağlı kalmanın sıkıntısını yaşamaktadır. Kurumsal bir demokrasinin yerleşmesi açısından siyasi ve sosyal bir takım yeni düzenlemelerin gerçekleşmesi kaçınılmazdır.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi büyükşehir statüsündeki kentlere getirilen bu sistemin eşgüdüm, görev ve yetki dağılımı konusunda da sistemin yeterince açık olmadığını savunmaktadırlar.

Özellikle personel atama ve ödeneklerinde merkezi yönetimin öngördüğü bütçe ve oran dahilinde kısıtlı bir örgütlenme ve personel alımına gidebilen Gaziantep BŞB, bu ve benzeri bir çok sorununun temelini yeniden yapılanmayla düzenlenmesi gerekliliğine inanmaktadır.

Merkezi yönetim ile yerel yönetim arasındaki bu sıkıntıların giderilmesi ancak yerel iktidar bir başka deyişle özerk ve serbest bir yönetim yapısına sahip belediyelerle mümkündür.

Gaziantep BŞB'nin yaşadığı önemli sorunlardan biri de finansal kaynak yaratmadaki güçlüklerdir. Merkezi yönetimden bağımsız karar alma ve yeni finansal kaynak yaratacak vergi ve benzeri araçları gündeme getirme yetkisine sahip olamadığı için ekonomik sıkıntılar yaşamaktadır. Gaziantep BŞB sınırları içerisinde faaliyet gösteren bir çok kuruluş, yasa gereği genel müdürlüklerinin yani idari kadrolarının bulunduğu yere vergi ödemekle yükümlü olduklarından faaliyet gösterdikleri kente parasal bir girdi sağlamamaktadırlar. Kanunun yeniden düzenlenmesi ve bu konuya açıklık getirilmesi ile Gaziantep BŞB, mücavir alanı içerisinde faaliyet gösteren kuruluşların ödediği vergiden alınacak payla kendisine önemli bir katkı sağlayacaktır. Belediye gelirlerinin artırılması ile ilgili yasanın çıkması sonucu finansal açıdan büyükşehir belediyelerine ek gelir yatırılacaktır. Büyükşehirde yaşamının bir bedeli olarak getirilen ve arttırılan vergiler paketi önemli düzenlemelerden biri olma yolundadır.

Gaziantep kentinin artan sosyo-kültürel talep ihtiyacının giderilmesi için de önemli çalışmalar yapılmaktadır. Kurulması düşünülen 100. Yıl Atatürk Kültür Parkı, kavaklık mesire alanı ve spor kompleksleri bu sorunu belirle ölçüde karşılayacaktır. Ayrıca sanatsal ve kültürel

etkinliklere hız verilerek şehrin bu talebini karşılamak için çeşitli faaliyetler yapılmaktadır.

Kent içi ulaşım sorununu en aza indirmek üzere arttırılan otobüs sayısının yanısıra çeşitli projeler uygulamaya geçirilmektedir, 2005 yılında 2 milyona yaklaşan nüfusun ulaşım sorununu çözmek ancak hafif raylı toplu taşıma sistemiyle mümkündür. Bunun ilerisinde artan ihtiyacın giderilmesi için ağır raylı sistem ve metrolara ihtiyaç vardır.

Konut ihtiyacının giderek artması ve her yıl yaklaşık 5 bin konut açığının bulunması Gaziantep BŞB'ni toplu konut projeleri üretme zorunluluğunda bırakmıştır. Günümüz metropoliten merkezlerinin uygulamaya soktuğu uydu kent ve alternatif kent modelleri giderek ilgi görmektedir. Gaziantep BŞB toplu konut projesi için Göllüce mevkiinde 20 bin konutluk bir alan tahsis ederek bu soruna çözüm üretmektedir.

Gaziantep kentinin en önemli sorunlarından birisi de çevre kirliliğidir. Bugün gelişmiş sanayi, ticaret ve endüstri kentlerimizin önemli sorunlarından birini oluşturan çevre kirliliği giderek yaygın hale gelmektedir. Gaziantep kenti hava kirliliği ve çevre kirliliği yönünden tehlike sinyalleri vermektedir. Yapılan ölçümler sonucu hava kirliliği yönünden ülke bazında 4. sırada yer almaktadır. Bu kirliliği önlemek üzere ithal kömür kullanımının yaygınlaştırılması sağlanmaktadır.

Diğer bir sorun ise içme ve kullanma suyunun devamlı hale getirilmesidir. Halen Gaziantep bir vahadan, başka bir vahaya su taşıyan tek şehir durumundadır. Bu sorunun çözümlenmesi için Çataalkaya Barajı'ndan su aktarımının sağlanması gereklidir.

Bütün bunların dışında Gaziantep BŞB'nin en önemli sorununu finansal kaynak yetersizliği oluşturmaktadır. Bu konuda mevcut imkanların sınırlı olması yeni yasaların doğmasını gerektirmektedir. Yerel

yönetimler kendi vergilerini kendileri toplayabilmelidirler. Bu sorunun çözülmesi için yapılacak yeni düzenlemeler sonucu büyükşehir belediyeleri, %45-60 arasında ek bir finansal kaynağa sahip olacaktır.

Genel olarak karşılaşılan sorunların bir sınıflandırılması yapıldığında, kontrolsüz ve plansız gelişme, teşkilatlanmadaki eksiklikler, nüfus artışı, konut ve arsa sorunları, istihdam ve çevre sorunları ile alt yapı sorunları gibi önemli başlıklar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların bütün büyükşehirlerde geçerli olması ve Gaziantep kentinin de bu sorunları yaşaması geliştirilen çözüm önerileriyle son bulacaktır.

Genel olarak sorunların aşılmasında atılması gereken önemli adımlar şunlardır. Gelişen büyükşehirlerimizi 1949 yılında kurulan idari sistem yerine çağdaş bir idari yapıya kavuşturmak. Bürokratik engelleri ortadan kaldırmak için merkeziyetçi bir yönetim sistemi yerine ademi merkeziyetçi bir sistem getirilmelidir. İlgili büyükşehirdeki yatırım ve harcamalar için toplanan vergiler merkezi yönetime gönderilip buradan ödenek aktarılması yerine verginin yerinde toplanıp ve yerinde harcanması sağlanmalıdır.

Okul, hastane, sağlık ocağı, trafik gibi temel ihtiyaçların yerel yönetimlerce karşılanabilmesi için yeni yasal düzenlemelere gereksinim vardır. Mevcut vergilere yenilerini ekleyerek bunlara ilişkin oranları arttırma yetkisine sahip olmalıdır. Ancak bu ölçüler dahilinde çağdaş büyükşehir yöneticiliği ve gelişmiş metropoliten bir kent görünümü kazanmak mümkündür.

SONUÇ

Yirminci yüzyıl ekonomisiyle, siyasi ve sosyo-kültürel yapısıyla tam bir büyükşehirler çağıdır. Teknolojinin ve sanayinin hızla gelişmesi, kentsel nüfusun giderek artmasına yol açmıştır. Kentin ekonomik yönden gelişmesi ve cazibe merkezi konumuna gelmesi kentlileşme oranını arttırmıştır. Bu gelişimin doğal bir sonucu olarak metropolleşme olgusu ortaya çıkmıştır. Türkiye'de de kendini gösteren bu akım sekiz büyükşehirin doğmasına yol açmıştır. İstanbul, Ankara, İzmir, Gaziantep, Adana, Kayseri, Konya ve Bursa olmak üzere toplam sekiz büyükşehir vardır.

Giderek artan oranda kentsel alanda yaşayan halkın büyükşehirlerde birikmesi idari yönetim ve mal ve hizmet açısından yeni arayışlara yol açmıştır. Büyükşehir statüsüne kavuşan bu kentlerin yönetimi ise "Büyükşehir Belediyeleri"ne bırakılmıştır. 3030 sayılı yasa ile ülkemizde büyükşehir statüsüne işlerlik kazandırılmıştır. Bu kanunla, belediye sınırları içerisinde birden fazla ilçe bulunan şehirler "**büyükşehir**", büyükşehir sınırları içerisinde kalan ilçelerdeki belediyeler de "**ilçe belediyeleri**" olarak kabul edilmiştir. Böylece büyükşehir'lerde büyük kentin adıyla "**büyükşehir belediyesi**", büyükşehir içindeki ilçelerde ise ilçelerin adını taşıyan "**ilçe belediyeleri**" kurulması uygun görülmüştür.

Bugün büyükşehir belediyelerinin ekonomik fonksiyonları ve araçlarıyla, idari yapısının en etkin bir yapıya kavuştuğunu söylemek mümkün değildir. Oluşturulan yasa ve yönetmelik ile düşünülen büyükşehir idaresi bütünlük arz etmemektedir. Bu gün mal ve hizmet üreterek, yatırım yaparak, istihdam ve dışsal ekonomiler yaratarak sahip olduğu ekonomik fonksiyonları tam olarak uygulama imkanı bulamayan büyükşehir belediyeleri yeni düzenlemeler gerkesinimini doğurmuştur. Eldeki mevcut vergi, katılım payları, yatırımlar (şirket ve iştirakler), personel, makina teçizat, dış kredi, özelleştirme, leasing ve sosyal etkinlikler gibi önemli ekonomik araçları değerlendirmek için de yeni bir yetki-görev ve uygulama düzenlemesinin gerçekleşmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Günümüz büyükşehir belediyelerinin karşılaştıkları en önemli sorun, 3030 sayılı kanun ile öngörülen büyükşehir yönetim sisteminin işlerlik kazanmamasıdır. Uygulamada büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında bir uçurum yatarken görev, yetki ve sorumlulukları tam olarak belirtmeyen bu sistem, koordinasyon ve eşgüdüm mekanizmasını da etkisiz hale getirmektedir. 1949'lardan kalma idari sistem ve yapılanmalarla yönetilmeye çalışılan büyükşehirler, bu gün bu kimliklerini taşıyamaz hale gelmiştir. Yani mevcut sistem yeniden gözden geçirilerek ve uygulamada görülen aksaklıklar düzeltilerek gerçek bir yerel yönetim reformu ile yeniden yapılanmak mümkün olacaktır. Yerel yönetimlere daha çok yetki, daha çok kaynak ve daha serbest karar alma imkanlarının sağlanması ancak yeniden yapılanma ile mümkündür.

Kentileşme olgusu büyükşehirlerin giderek artmasına yol açmıştır. Ekonomik, toplumsal, kültürel ve eğitim açısından çok boyutlu bir koordinasyonun kentileşme sonucu ortaya çıkması ile büyükşehir yönetimleri mevcut konumlarını aşmak durumunda kalmışlardır.

Gelecekte daha çok artacak olan bu yerel ihtiyaçların karşılanması ancak belediyelerin etken bir yönetim sistemine kavuşmalarıyla mümkün olacaktır. Yerel yönetimleri daha etken bir yapıya kavuşturmak için kurulan "Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi" bu gelişmenin önemli bir parçasıdır.

Günümüz koşullarında ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel yapısıyla gelişmiş ve kentlileşme oranının yükseldiği, yeni şehirler ortaya çıkmaktadır. Bu şehirler yeni kimliklerine bürünürken bir yandan yeni atılımlara girmekte, bir yandan da yeni yerleşim odakları haline gelmektedirler. Bu da halen büyükşehirlerin önemli sorunları olan, kontrolsüz ve plansız gelme, teşkilatlanmadaki eksiklikler, nüfus artışı, altyapı sorunları, istihdam sorunları, çevre sorunları, konut ve arsa sorunları gibi önemli sorunları beraberinde getirecektir. Bu noktada büyükşehir'e geçişin verimli olabilmesi için şehrin mevcut yapısı ve kentsel halkın durumu iyi bir şekilde analiz edilerek ortaya konmalıdır.

Büyükşehirler için getirilen bugünkü sistem, Fransa'da uygulamaya başlanan sistemle büyük bir benzerlik içerisindedir. Gerçekte büyükşehirler için getirilmesi uygun olan sistem iki kademeli federasyon sistemi şeklinde olmalıdır. Bu şekilde olması halinde etken bir yapılanma söz konusu olacaktır. Sonuçta fiilen büyükşehir ve ilçe belediyelerini, dengeli ve sınırları belirgin bir yapıya kavuşmuş olarak görmek mümkün olacaktır.

Büyükşehir belediyelerinin, ekonomik fonksiyonları ve araçları fayda-maliyet analiziyle değerlendirildiğinde, verimsiz çalışan bir kurum görünümü arz etmektedir. Mal ve hizmet üretiminde kullanılan girdilerin optimal düzeyde olmasına rağmen, mal ve hizmet üretiminden elde edilen çıktılar optimal düzeyde olmadığı ortaya çıkmaktadır. Örneğin,

yeni yatırımlar ve projeler için yaratılan finansal kaynakların, seçim yatırımlarına veya fazladan istihdam edilen verimsiz ve vasıfsız işgücüne aktarılması sonucunda, üretken yatırımların ve ekonomik fonksiyonların gerçekleştirilmesinde verimsiz bir çalışma ortaya çıkmaktadır. Günümüzde belediyelerin bir çoğu, özkaynaklarını ve yarattıkları mali kaynakları, uygun alanlara kanalize edemediği için verimsiz bir çalışma yapmaktadır. Bu çalışma yapısıyla belediyeler, verimsiz işleyen kamu iktisadi teşebbüslerine benzemektedir.

Büyükşehir ile ilgili hizmetlere ait yetki ve sorumluluk kent karar organlarına bırakılmalıdır. Buna bağlı olarak, ulaşım, toplu taşıma, eğitim, altyapı, kent içi trafik, konut, çevre koruması, sosyal hizmetler, sağlık ve öteki belediye hizmetleri konusunda karar verme ve uygulama yetkisi bütünüyle büyükşehir meclislerine devredilmiş olacaktır.

Yetki ve sorumluluğun yönetimin hangi kademesine bırakılacağıнын tesbiti sonucunda, uygulamada ve karar verme sürecinde yaşanan bugünkü darboğazın ortadan kalkması mümkün olacaktır.

Büyükşehirlerimizin mevcut sosyo-kültürel ve ekonomik yapısının daha verimli ve üretken bir yapıya kavuşturulması, kentsel halkın kaliteli ve çeşitli hizmet talebinin karşılanması, ancak belediyelerin öz kaynaklarının artırılması sonucunda gerçekleşecektir. Öz kaynak yaratma yetkisi belediyelerin mali sorunlarına büyük bir rahatlık getirecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Kitap ve Makaleler

ATAÇ, Beyhan-Engin,

ÖZKAZANÇ, Önder : **Belediye Bütçeleri**, E.İ.T.İ.A. Ya. , Eskişehir,1977.

AYDIN, Sezai Ahmet : "Büyükşehir ve İlçe Belediye Organları Üzerinde Bazı Düşünceler", T.İ.D., Aralık 1986, S.373.

DAĞTAŞ, M. Ali : "Belediyelerde Özelleştirme", İ.B.D., Ankara, Mayıs-Haziran 1990, S.535-536.

DANIŞMAN, Mustafa : "Belediye Finansmanında Gerekli Bir Araç Yerel Bankacılık Modeli", Ekonomide Ankara, A.T.O. Yayını, Mart-Nisan 1991, S. 37.

DILYS, Hill : **Democratic Theory and Local Government**, London, 1974.

DOUGLAS, E.Ashford : **Turkey, International Handbook on Local Government Reorganization : Comptemporary Developments**, Ed. Donald C. Rowat, Connecticut: Greenwood Press, 1980.

EKE, Feral : "Kentsel Gelişmede Mali Kaynak Yaratma Yöntemleri", Bayındırlık ve İskan Bakanlığı İle Belediyeler, Yay. No: 47, Ankara, 1991, S.9.

ERDAL, Selma : "Ulaşım Sorunu", Yeni Gün Dergisi, Bursa, 8 Kasım 1992, S.106.

GERAY, Cevat : "Yerel Yönetimler İçin Köklü Çözüm Akçal Özerkliktedir" Konut Birlik, Mart 1991.

- GÜLER, Birgül : "Büyük Kentler İçin Yönetim Arayışları", T.İ.D., Ankara, Mart 1987, S.374.
- GÜLER, Birgül : "Planlama İşlevi Örneğinde Büyükkent İle İlçe Belediyelerinin İlişkileri", T.İ.D., Özel Sayı, Ankara, Mart 1988, S.378.
- KARABİLGİN, Ahmet : "Belediyelerde Yeni Hizmet Birimleri", T.İ.D., Mart 1998, S.378.
- KARLUK, S. Rıdvan : **Uluslararası Ekonomi**, İstanbul, 1991.
- KELEŞ, Ruşen : **Türkiye'de Kent Yönetimi**, Ankara, Ocak 1988.
- KELEŞ, R.-YAVUZ F. : **Yerel Yönetimler**, Ankara, 1989.
- KUTLU, Muammer : "Doğu Avrupa Ülkelerinde Özelleştirme", T.İ.D., Ankara, 1991, S.392.
- SOYSAL, Mümtaz : **Local Government in Turkey**, Ankara, 1967.
- STUART, M. Butler : "Kamu Hizmetlerinin Özelleştirilmesi", İ.S.O. Dergisi, İstanbul, Ekim 1986, S.248.
- TANJU, ERHAN : "Gaziantep ve İnsanları", Gaziantep BŞB Kültür Dergisi, Gaziantep, Aralık 1991.
- TEKELİ, İlhan : "Yakın Geçmişten Bugüne. Belediye Programlarının Oluşumu", M.B.D., Ankara, Mart 1980, S.93.
- TOPRAK, Zerrin : "Yerel Yönetim Hizmetlerinde Özelleştirme Eğilimleri", İzmir Ticaret Odası Dergisi, İzmir, Kasım 1989.

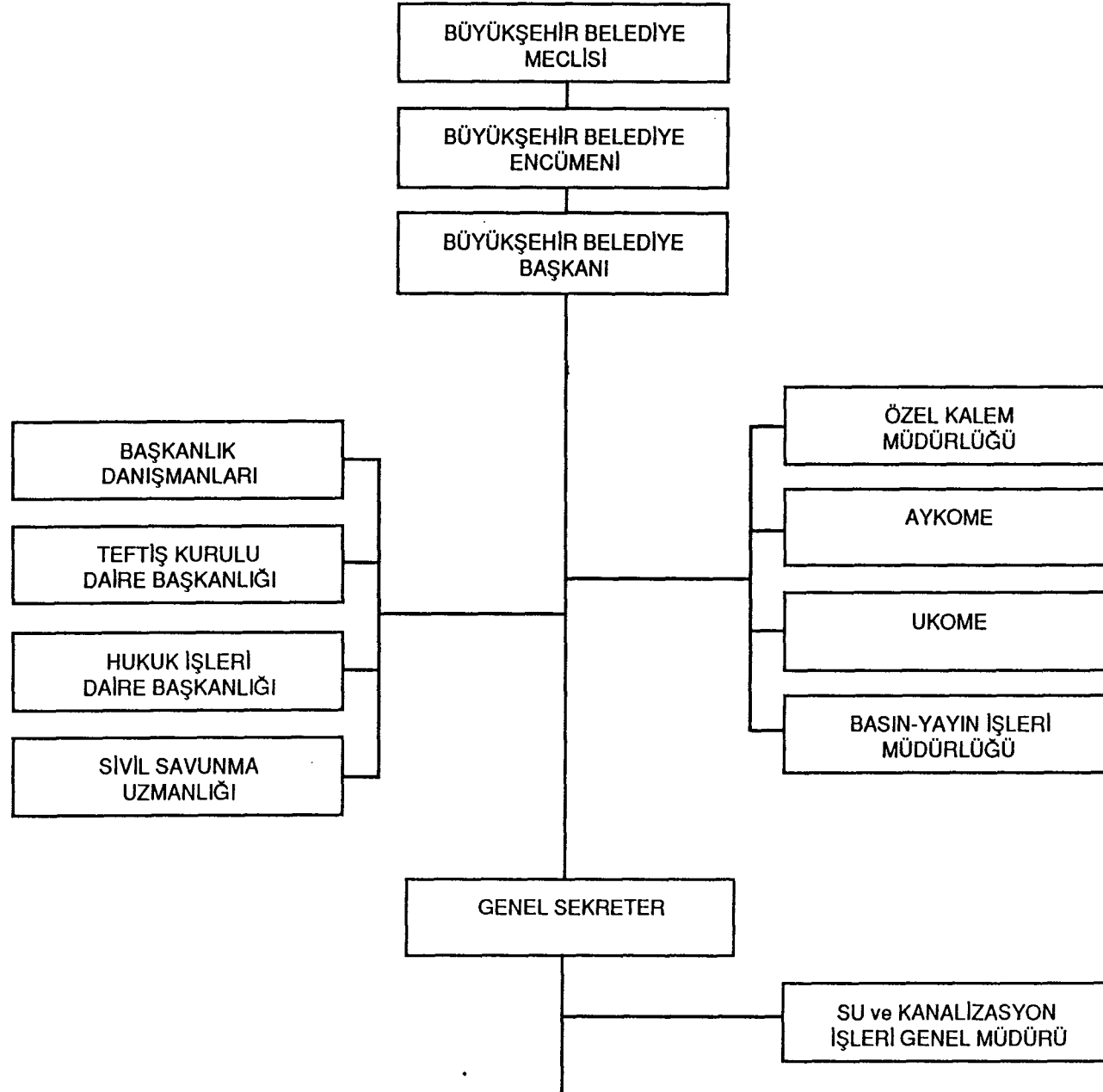
- TOSUNER, Şahin : **Belediyelerin Çöp Sorunu ve Çözüm Önerileri**, İstanbul, Aralık 1988.
- ÜSTÜNİŞİK, Belma : **Belediye Mali Yapısında Düzenlemeler**, D.P.T.,Ankara, Şubat 1982.
- WERNER, Z. Hirsch : **The Economics of State and Local Government**, New York,1970.

Raporlar ve Diğerleri

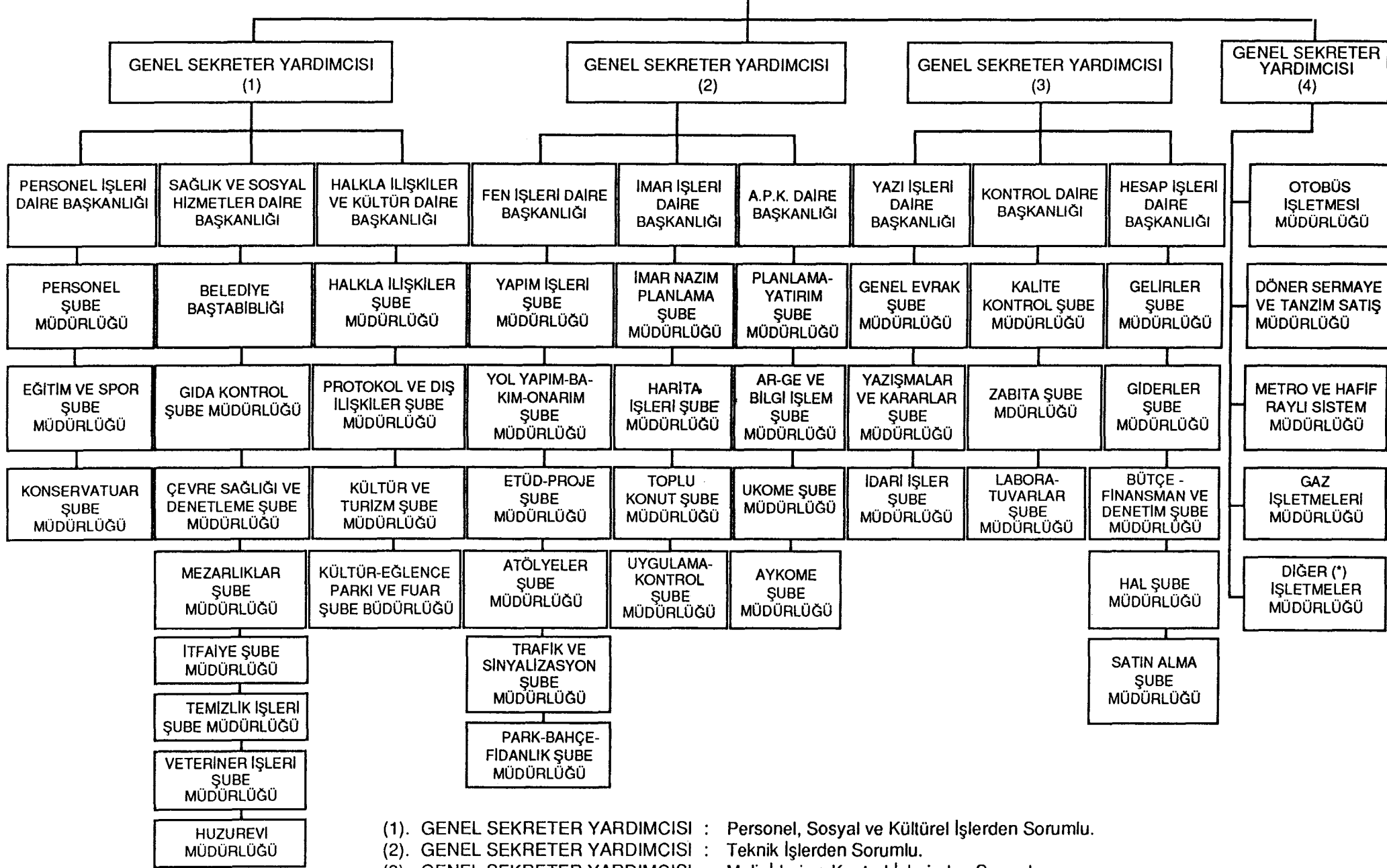
- _____ : Bursa Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyelerinin Organizasyonu Araştırma Projesi Raporu, Bursa, 1988.
- _____ : "Belediyelerde Finansal Kiralama", Dünya Gazetesi, 17 Nisan 1992.
- _____ : Belediyecilik ve Şehircilik Açısından Malatya Uygulaması, Malatya, 1991, s.177.
- _____ : Dünya Gazetesi, 10 Nisan 1992.
- _____ : Dünya Gazetesi, 1 Mayıs 1992.
- _____ : Ekonomik Panorama, 26 Kasım 1989.
- _____ : Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Yatırım Programı 1991-1992, Aralık 1991.
- _____ : Gaziantep Ekonomik Raporu, G.T.O., Gaziantep, 1991.

- _____ : Hürriyet Gazetesi, 27 Ocak 1992.
- ÇELEBİ, Erkan : "İETT'de Özelleştirme", Sabah Gazetesi, 13 Kasım 1992.
- _____ : Kapital Dergisi, Şubat 1989.
- _____ : Kapital Dergisi, Mart 1987.
- GÜVEN, Ümit : "Leasing Sistemi", Zaman Gazetesi, 7 Temmuz 1991.
- _____ : Mahalli Hizmetlerin Yerinden Karşılanması, D.P.T. Ya. No: 2245-ÖİK 370, Ankara, 1991.
- Resmi Gazete : Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıklar ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Yasa, T.18.Ocak 1984, S.18285.
- Resmi Gazete : 12 Aralık 1984, S.18603.
- Resmi Gazete : 9 Haziran 1984, C.II, S.18453.
- Resmi Gazete : 27 Haziran 1987, S.19500.
- _____ : Sabah Gazetesi, 12 Kasım 1992.
- _____ : Yerel Yönetimler Sorunlar ve Çözümler, TÜSIAD, Mayıs 1992.

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ (ÖRNEK) ORGANİZASYON YAPISI

(1). GENEL SEKRETER YARDIMCISI : Personel, Sosyal ve Kültürel İşlerden Sorumlu.

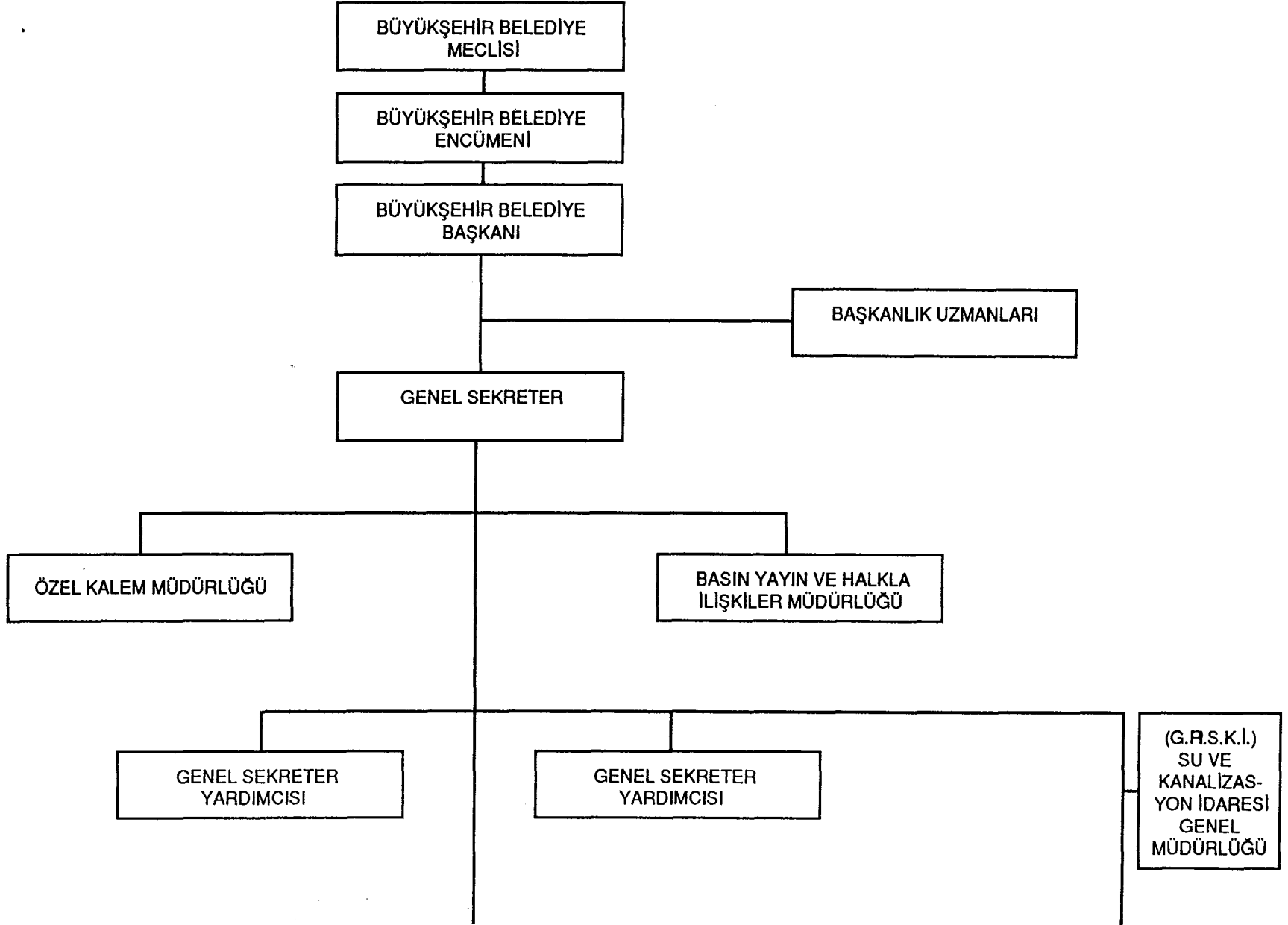
(2). GENEL SEKRETER YARDIMCISI : Teknik İşlerden Sorumlu.

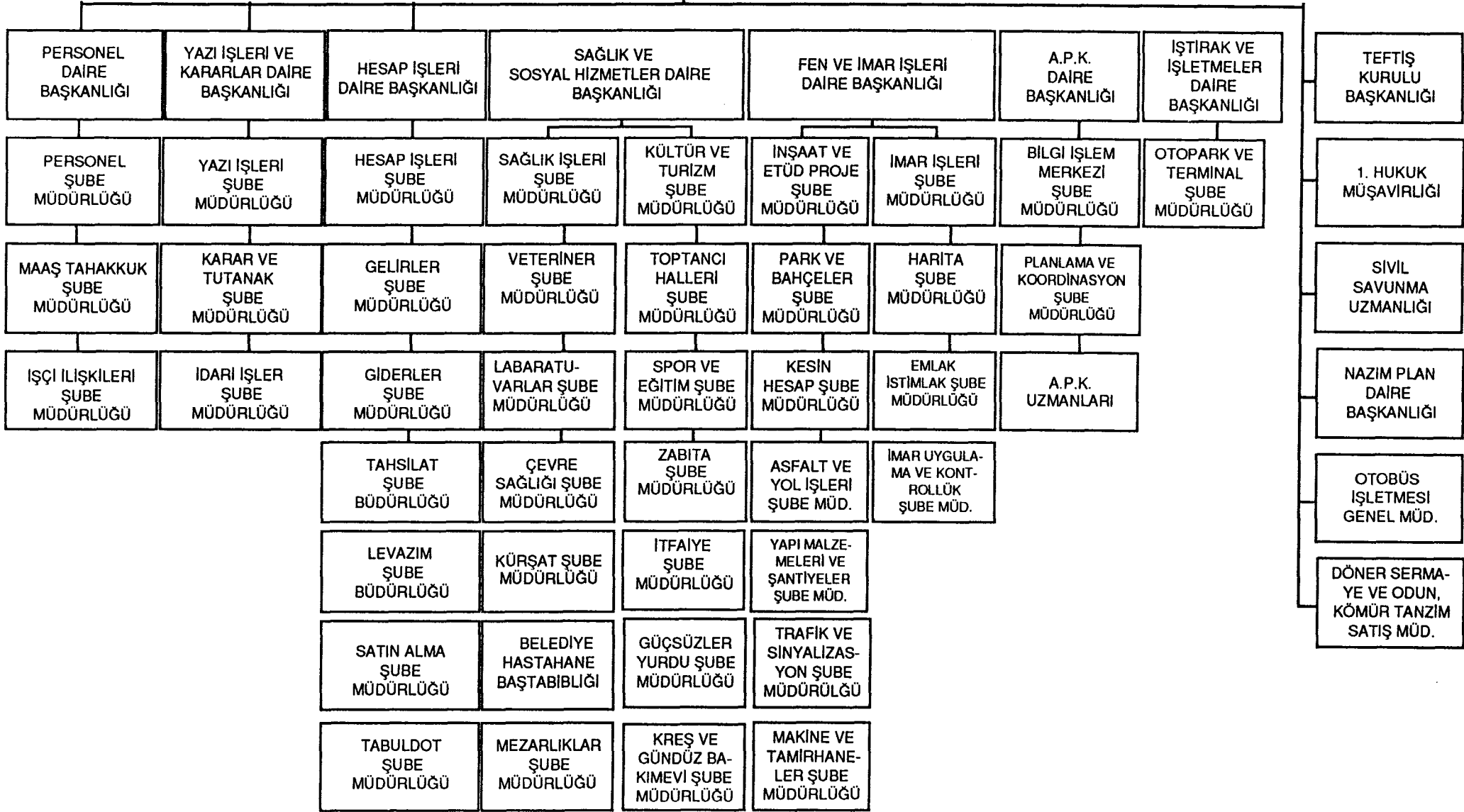
(3). GENEL SEKRETER YARDIMCISI : Mali, İdari ve Kontrol İşlerinden Sorumlu.

(4). GENEL SEKRETER YARDIMCISI : İşletmelerden Sorumlu.

(*) DİĞER İŞLETMELER : Bu kısımdaki işletme müdürlüğü; kentlerin, özel coğrafik ve ekonomik yapısına göre değişmektedir. Örneğin Bursa bşb Teleferik Müdürlüğü gibi.

GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ORGANİZASYON YAPISI

TÜRKİYE'DEKİ MEVCUT BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ

Büyükşehir Belediyesi Adı		İlçe Belediye Sayısı		En Büyük İlçe Belediyesi		En Küçük İlçe Belediyesi
İSTANBUL	>	20	>	Bakırköy	>	Adalar
ANKARA	>	8	>	Çankaya	>	Gölbaşı
İZMİR	>	4	>	Konak	>	Buca
ADANA	>	2	>	Seyhan	>	Yüreğir
KAYSERİ	>	2	>	Kocasinan	>	Melikgazi
GAZİANTEP	>	2	>	Şahinbey	>	Şahitkamil
KONYA	>	3	>	Selçuklu	>	Karatay
BURSA	>	3	>	Osmangazi	>	Nilüfer

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ OLMASI DÜŞÜNÜLEN DİĞER İLLER

Antalya - Diyarbakır - Erzurum - Mersin
Eskişehir - Kocaeli - Samsun

EK. 4

**Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin
Gelir ve Giderleri (1992 Yılı)**

A- CETVELİ
(Belediye Bütçesinin Giderleri)

K O D L A R					A Ç I K L A M A	Harcama Kalemi	Madde (Faal. Prog.)	Ödenek Türü	Kesim (Alt Prog.)	Bölüm (Program)
Bölüm (Program)	Kesim (Alt Prog.)	Ödenek Türü	Madde (Faal. Proje)	Harcama Kalemi						
101	01	1	001	100	GENEL YÖNETİM VE DES. HİZMETLERİ GENEL YÖNETİM HİZMETLERİ CARI HARCAMALAR BAŞKANLIK ENCÜMEN VE MECLİS FAAL. PERSONEL GİDERLERİ	572.114.-	1.574.399.-	1.574.399.-	1.594.400.-	17.191.852.-
				200	YOLLUKLAR	141.000.-				
				300	HİZMET ALIMLARI	192.001.-				
				400	TÜKETİM MALLARI MALZ. ALIMLARI	636.282.-				
				500	DEMİRBAŞ ALIMLARI	28.000.-				
				800	DİĞER ÖDEMELER	5.002.-				
		2	001		YATIRIM HİZMETLERİ			20.001.-		
			101		BAŞKANLIK ENCÜMEN VE MECLİS FAAL. TAŞIT BAKIM VE YEDEK PARÇA ALIMLARI		20.001.-			
				600	MAK. TECZ. VE TAŞIT ALIMI	20.001.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM HİZ.					
	02	1	002		BÜTÇE VE MUHASEBE HİZMETLERİ CARI HARCAMALAR BELEDİYE BÜTÇE VE MUHASEBE HİZ.		5.337.934.-	5.337.934.-	5.355.935.-	
				100	PERSONEL GİDERLERİ	4.024.665.-				
				200	YOLLUKLAR	47.500.-				
				300	HİZMET ALIMLARI	801.004.-				
				400	TÜKETİM MALLARI MALZ. ALIMLARI	283.763.-				
				500	DEMİRBAŞ ALIMLARI	77.000.-				
				800	DİĞER ÖDEMELER	104.002.-				
		2	002		YATIRIM HİZMETLERİ BÜTÇE VE MUHASEBE HİZMETLERİ			18.001.-		

K O D L A R					A Ç I K L A M A	Harcama Kalemi	Madde (Faal. Prog.)	Ödenek Türü	Kesim (Alt Prog.)	Bölüm (Program)	
Bölüm (Program)	Kesim (Alt Prog.)	Ödenek Türü	Madde (Faal. Proje)	Harcama Kalemi							
101	03	1	102	TAŞIT BAKIM VE YEDEK PARÇA ALIMI		18.001.-					
			600	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI	18.001.-						
			700	YAPI TESİS BÜYÜK ONARIM GİDERİ							
				YAZI İŞLERİ VE PERSONEL HİZMETLERİ							
				YAZI İŞLERİ VE PERSONEL FAALİYETLERİ						2.390.298.-	
				CARİ HARCAMALAR					2.388.297.-		
			003	YAZI İŞLERİ VE PERSONEL FAALİYETLERİ				2.388.297.-			
			100	PERSONEL GİDERLERİ	1.883.768.-						
			200	YOLLUKLAR	12.601.-						
			300	HİZMET ALIMLARI	397.124.-						
400	TÜKETİM MALLARI VE MALZ. ALIMLARI	85.802.-									
500	DEMİRBAŞ ALIMLARI	8.500.-									
800	DIĞER ÖDEMELER	502.-									
101	04	2		YATIRIM HİZMETLERİ				2.001.-			
			003	YAZI İŞLERİ VE PERSONEL FAALİYETLERİ							
			103	TAŞIT BAKIMI VE YEDEK PARÇA ALIMI				2.001.-			
			600	MAK. TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI	2.001.-						
			700	YAPI TESİSLERİ VE ONARIM GİDERLERİ							
				GENEL YÖNETİM VE DES. HİZMETLERİ							
				MAKİNA SANAYİ MÜDÜRLÜĞÜ HİZ.							
				CARİ HARCAMALAR							
			004	MAKİNA SANAYİ MÜDÜRLÜĞÜ HİZ.					6.851.218.-		7.851.219.-
			100	PERSONEL GİDERLERİ	2.672.875.-						
200	YOLLUKLAR	7.502.-									
300	HİZMET ALIMLARI	935.341.-									
400	TÜKETİM MALZ. VE MALZEME ALIMLARI	3.194.000.-									

KODLAR					AÇIKLAMA	Harcama Kalemi	Madde (Faal. Prog.)	Ödenek Türü	Kesim (Alt Prog.)	Bölüm (Program)
Bölüm (Program)	Kesim (Alt Prog.)	Ödenek Türü	Madde (Faal. Proje)	Harcama Kalemi						
111	01	2	004	500	DEMİRBAŞ ALIMLARI	19.000.-				
				600	DIĞER ÖDEMELER	22.500.-				
					YATIRIM HİZMETLERİ			1.000.001.-		
					MAKİNA SANAYİ MÜDÜRLÜĞÜ HİZ.					
				104	TAŞIT BAKIMI VE YEDEK PARÇA ALIMI		1.000.001.-			
				600	MAKİNA TECHİZAT TAŞIT ALIMLARI	1.000.001.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ					
					ESENLIK HİZMETLERİ					
					ZABITA MÜDÜRLÜĞÜ HİZMETLERİ				2.706.954.-	
					CARİ HARCAMALAR				2.346.954.-	
		1	001		ZABITA MÜDÜRLÜĞÜ HİZMETLERİ		2.346.954.-			
				100	PERSONEL GİDERLERİ	1.838.052.-				
				200	YOLLUKLAR	11.901.-				
				300	HİZMET ALIMLARI	237.501.-				
				400	TÜKETİM MALLARI VE MALZ. ALIMLARI	156.000.-				
				500	DEMİRBAŞ ALIMLARI	93.000.-				
				800	DIĞER ÖDEMELER	10.500.-				
					YATIRIM HİZMETLERİ			360.000.-		
					ZABITA HİZMETLERİ					
				105	1 ADET KURTARICI	150.000.-				
2	001	600	MAK. TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI		150.000.-					
		106	2 ADET BİNEK TİPİ ARAÇ	200.000.-						
		600	MAK. TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI		200.000.-					
107	001		TAŞIT BAKIMI VE YEDEK PARÇALARI	10.000.-						
		600	MAK. TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI		10.000.-					
		700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ							

K O D L A R					A Ç I K L A M A	Harcama Kalemi	Madde (Faal. Prog.)	Ödenek Türü	Kesim (Alt Prog.)	Bölüm (Program)
Bölüm (Program)	Kesim (Alt Prog.)	Ödenek Türü	Madde (Faal. Proje)	Harcama Kalemi						
113	02	1	002	100	ITFAIYE MÜDÜRLÜĞÜ HİZMETLERİ	4.501.095.-	5.683.290.-	5.683.290.-	7.033.290.-	
					CARI HARCAMALAR					
					ITFAIYE MÜDÜRLÜĞÜ FAALİYETLERİ					
					PERSONEL GİDERLERİ					
					YOLLUKLAR					
					HİZMET ALIMLARI					
					TÜKETİM MALLARI VE MALZ. ALIMLARI					
					DEMİRBAŞ ALIMLARI					
		2	002	600	DİĞER ÖDEMELER	16.501.-	1.350.000.-			
					YATIRIM HİZMETLERİ					
					ITFAIYE HİZMETLERİ					
					MAK. TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI	1.000.000.-				
					108 5 ADET KARGO YANGIN ARAZÖZÜ	1.000.000.-				
					600 MAK. TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI	150.000.-				
					109 2 ADET DODGE PİKAP	150.000.-				
600	110	600	MAK. TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI	100.000.-						
			1 ADET MERCEDES AMBÜLANS	100.000.-						
			600 MAK. TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI	100.000.-						
111	700	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ	100.000.-						
			111 TAŞIT BAKIM ONARIM VE YEDEK PARÇA							
01	1	001	SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM HİZMETLERİ	7.365.587.-	7.765.587.-					
			GENEL SAĞLIK HİZMETLERİ							
			CARI HARCAMALAR							
			001 SAĞLIK HİZMETLERİ							

KODLAR					AÇIKLAMA	Harcama Kalemi	Madde (Faal. Prog.)	Ödenek Türü	Kesim (Alt Prog.)	Bölüm (Program)	
Bölüm (Program)	Kesim (Alt Prog.)	Ödenek Türü	Madde (Faal. Proje)	Harcama Kalemi							
114	01	2	001	100	PERSONEL GIDERLERİ	5.424.083.-					
				200	YOLLUKLAR	12.001.-					
				300	HİZMET ALIMLARI	1.075.001.-					
				400	TÜKETİM MALLARI MALZEME ALIMLARI	804.501.-					
				500	DEMİRBAŞ ALIMLARI	35.001.-					
				800	DIĞER ÖDEMELER	15.000.-					
					YATIRIM HİZMETLERİ				400.000.-		
					SAĞLIK HİZMETLERİ						
				600	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI			100.000.-			
				112	1 ADET AMBÜLANS			100.000.-			
		600	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI			200.000.-					
		113	2 ADET CENAZE ARACI			200.000.-					
		600	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI			100.000.-					
		114	ARAÇLARIN BAKIMI VE YEDEK PARÇA.			100.000.-					
		700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ								
			BAYINDIRLIK HİZMETLERİ								
			FEN, İMAR,EMLAK,İSTİMLAK, HARİTA H. CARİ HARCAMALAR								
		001	FEN, İMAR,EMLAK,İSTİMLAK, HARİTA F.			13.536.199.-		13.536.199.-			
		100	PERSONEL GIDERLERİ			9.812.760.-					
		200	YOLLUKLAR			16.601.-					
300	HİZMET ALIMLARI			965.001.-							
400	TÜKETİM MALLARI MALZEME ALIMLARI			2.278.337.-							
500	DEMİRBAŞ ALIMLARI			35.000.-							
800	DIĞER ÖDEMELER			428.500.-							
	YATIRIM HİZMETLERİ					40.971.028.-					
001	FEN İMAR VE PROJE HİZMETLERİ										
600	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI					300.000.-					
115	KAMYON ALIMI			300.000.-							

K O D L A R					A Ç I K L A M A	Harcama Kalemi	Madde (Faal. Prog.)	Ödenek Türü	Kesim (Alt Prog.)	Bölüm (Program)
Bölüm (Program)	Kesim (Alt Prog.)	Ödenek Türü	Madde (Faal. Proje)	Harcama Kalemi						
			600	600	MAKINA TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI		100.000.-			
			116		TRAKTÖR ALIMI	100.000.-				
			600	600	MAKINA TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI		450.000.-			
			118		1 ADET LODER	450.000.-				
			600	600	MAKINA TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI		800.000.-			
			119		ARAÇLARIN BAKIM ONARIM Y. PARÇA	800.000.-				
			700	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ					
			001		FEN VE İMAR MÜDÜRLÜĞÜ HİZMETLERİ		100.000.-			
			120		KATI ARTIK DEĞERLENDİRME TESİSİ	100.000.-				
			700	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		23.121.028.-			
			121		BELEDİYE SARAYI HİZMET BİNASI	23.121.028.-				
			700	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		100.000.-			
			122		YENİ YERLEŞME ALT YAPI İNŞAATI	100.000.-				
			700	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		100.000.-			
			123		MERKEZİ SİNYALİZASYON SİSTEMİ	100.000.-				
			700	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		100.000.-			
			124		KENTSEL ULAŞIM TOP. TAŞIT ETÜD. UY.	100.000.-				
			700	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		100.000.-			
			125		KENTSEL TERMİNAL PROJE İNŞAATI	100.000.-				
			700	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		500.000.-			
			126		GÜÇSÜZLER YURDU İNŞAATI	500.000.-				
			700	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		100.000.-			
			127		HAL İÇİ SOSYAL TESİS İNŞAATI	100.000.-				
			700	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		100.000.-			
			128		ERSEL VE SANAYİ ARTIĞI ARITMA TES.	100.000.-				
			700	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		500.000.-			

KODLAR					AÇIKLAMA	Harcama Kalemi	Madde (Faal. Prog.)	Ödenek Türü	Kesim (Alt Prog.)	Bölüm (Program)
Bölüm (Program)	Kesim (Alt Prog.)	Ödenek Türü	Madde (Faal. Proje)	Harcama Kalemi						
			129		KEMAL KÖKER KÖPRÜ İNŞAATI	500.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		250.000.-			
			130		İTFAIYE BİNASI İNŞAATI	250.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		250.000.-			
			131		BELEDİYE MÜLK KENTSEL DÜZ. PROJE.	250.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		500.000.-			
			133		TOPTANCI HAL İNŞAATI	500.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		2.000.000.-			
			134		ASFALT ALIMI VE NAKLİYESİ	2.000.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		2.000.000.-			
			135		TAŞ ÇIKARMA VE KANKASÖRE NAK. İŞİ	2.000.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		1.500.000.-			
			136		AGREGA KUM ÇAKIL NAKİL İŞİ	1.500.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		500.000.-			
			137		ÇİMENTO ALIMI	500.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		1.000.000.-			
			138		BORDÜR ALIMI VE KİTİT TAŞI ALIMI	1.000.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		500.000.-			
			139		KERESTE MELEZ TAŞ VE İNŞ. MLZ. ALIMI	500.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		5.000.000.-			
			140		MUHTELİF YOL KAVŞAK MEYDAN GİD.	5.000.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		1.000.000.-			
			141		MAK. SANAYİ MÜD. HİZ. BİNASI İNŞ.	1.000.000.-				
116					TARIM HİZMETLERİ					12.459.026.-
	01				PARK BAHÇE VE KİMYAHANE HİZ.				12.459.026.-	
		1			CARİ HARCAMALAR			6.509.026.-		

KODLAR					AÇIKLAMA	Harcama Kalemi	Madde (Faal. Prog.)	Ödenek Türü	Kesim (Alt Prog.)	Bölüm (Program)
Bölüm Programı	Kesim (Alt Prog.)	Ödenek Türü	Madde Faal. Prog.	Hizmet Kalemi						
		2	001		PARK BAHÇE VE KİMYAHANE HİZ.		6.509.026.-			
				100	PERSONEL GIDERİ	5.070.224.-				
				200	YOLLUKLAR	15.300.-				
				300	HİZMET ALIMLARI	906.001.-				
				400	TÜKETİM MALLARI MALZEME ALIMLARI	491.001.-				
				500	DEMİRBAŞ ALIMLARI	20.000.-				
				800	DIĞER ÖDEMELER	6.500.-				
					YATIRIM HİZMETLERİ		5.950.000.-			
			001	600	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI					
			142		PARKBAHÇELER MÜDÜRLÜĞÜ HİZ.		100.000.-			
				600	MAKİNA ARAÇ ALIMI	100.000.-				
			143	600	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALIMI	200.000.-				
				700	ARAÇ. BAKIM ONARIM YEDEK PARÇA	200.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GIDERİ		400.000.-			
			001		PARKBAHÇE VE KİMYAHANE MÜD. HİZ.					
			144	700	KAPALI İNŞ. PTT. YÖNE. BIN. SERGİ KULE	400.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GIDERİ		300.000.-			
			145		ŞARK KAHVESİ İNŞ. (100. YIL KÜLTÜR P.)	300.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GIDERİ		50.000.-			
			146		ÇAY BAHÇESİ İNŞAATI	50.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GIDERİ		200.000.-			
			147		KÜTÜPHANE SERGİ HOLU VE TİYATRO I.	200.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GIDERİ		500.000.-			
			148		AÇIK DERENEJ KANALLARI VE ALT YAPI	500.000.-				
				700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GIDERİ		150.000.-			
			149		ÇAY BAHÇESİ AÇIK ALANI İNŞAATI	150.000.-				

K O D L A R					A Ç I K L A M A	Harcama Kalemi	Madde (Faal. Prog.)	Ödenek Türü	Kesim (Alt Prog.)	Böüm (Program)
Bölüm (Program)	Kesim (Alt Prog.)	Ödenek Türü	Madde (Faal. Proje)	Harcama Kalemi						
117	01	1	700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		200.000.-				
			150	AÇIK HAVA TİYATRO İNŞAATI	200.000.-					
			700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		500.000.-				
			151	YEŞİL ALAN DÜZENLEME İŞİ	500.000.-					
			700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		150.000.-				
			152	ÇOCUK BAĞÇESİ VE OYUN ALANLARI	150.000.-					
			700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		300.000.-				
			153	SU ÇÖSTERİ HAVUZ İŞİ	300.000.-					
			700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		250.000.-				
			154	AYDINLATMA ALT YAPI	250.000.-					
			700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		300.000.-				
			155	SULAMA KANALİZASYON İŞİ	300.000.-					
			700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		1.300.000.-				
			156	İNÖNÜ,GAZİLER, KALDIRIM YOL, MESİRE	1.300.000.-					
			700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		150.000.-				
			160	FUAR İÇİ MÜZİKAL YAPIMI	150.000.-					
700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		300.000.-							
161	MUHTELİF KAVŞAK. YÜKSEK AYDINLAT.	300.000.-								
700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		400.000.-							
163	MUH. YOL TRUTUVAR, ÇAY BAH. KİLİT T.	400.000.-								
700	YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		200.000.-							
167	GATEM AĞAÇ. VE YEŞİL ALAN İŞİ	200.000.-								
				EĞİTİM KÜLTÜR SPOR TANITIM HİZ.						
				EĞİTİM KÜLTÜR SPOR HİZMETLERİ						
				CARİ HARCAMALAR			2.860.694.-			
			001	EĞİTİM KÜLTÜR SPOR TANITIM FAALİ.		2.860.694.-				
								2.865.695.-		2.865.695.-

KODLAR					AÇIKLAMA	Harcama Kalemi	Madde (Faal. Prog.)	Ödenek Türü	Kesim (Alt Prog.)	Bölüm (Program)			
Bölüm (Program)	Kesim (Alt Prog.)	Ödenek Türü	Madde (Faal. Proje)	Harcama Kalemi									
118	01	2	001	100	PERSONEL GIDERLERİ	1.814.188.-		5.001.-	1.198.554.-	1.198.554.-			
				200	YOLLUKLAR	5.002.-							
				300	HİZMET ALIMLARI	267.502.-							
				400	TÜKETİM MALLARI VE MALZ. ALIMLARI	702.502.-							
				500	DEMİRBAŞ ALIMLARI	45.000.-							
				800	DIĞER ÖDEMELER	26.500.-							
		1		001	1	001					YATIRIM HİZMETLERİ		
											EĞİTİM KÜLTÜR SPOR TANITIM HİZ.		
							600				MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI	5.001.-	5.001.-
							168				ARAÇLARIN BAKIMI VE YEDEK PARÇA	5.001.-	
							700				YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM GİDERİ		
											EKONOMİK HİZMETLER		
	2	001	2	001		HAL DÜĞÜN SALONU, OTOGAR HİZ.			1.193.553.-		5.001.-		
						CARI HARCAMALAR							
						HAL DÜĞÜN SALONU, OTOGAR HİZ.							
					100	PERSONEL GIDERLERİ	830.047.-						
					200	YOLLUKLAR	6.001.-						
					300	HİZMET ALIMLARI	284.003.-						
					400	TÜKETİM MALLARI VE MALZ. ALIMLARI	64.501.-						
					500	DEMİRBAŞ ALIMLARI	9.000.-						
					800	DIĞER ÖDEMELER	1.-						
						YATIRIM HİZMETLERİ							
700	169	2	001		OTOGAR DÜĞÜN SALONU VE HAL HİZ.			5.001.-	5.001.-				
					ARAÇLARIN BAKIMI VE YEDEK PARÇA	5.001.-							
				600	MAKİNA TECHİZAT VE TAŞIT ALIMLARI		5.001.-						
					YAPI TESİS VE BÜYÜK ONARIM HİZ.								

K O D L A R					A Ç I K L A M A	Harcama Kalemi	Madde (Faal. Prog.)	Ödenek Türü	Kesim (Alt Prog.)	Bölüm (Program)
Bölüm (Program)	Kesim (Alt Prog.)	Ödenek Türü	Madde (Faal. Proje)	Harcama Kalemi						
910	01	3			KAMU. VE TAŞINMAZ MAL SATIN ALMA KAMU. VE TAŞINMAZ MAL SATIN ALMA TRANSFERLER			4.000.000.-	4.000.000.-	4.000.000.-
			001	900	100. YIL ATATÜRK KÜLTÜR P. İSTİMLAKI	2.000.000.-	2.000.000.-			
			002	900	ANA ANTELLER YOL YAPIM İÇİN İSTİM.	2.000.000.-	2.000.000.-			
920	01	3			KUR. KATILMA PAYLARI VE SER. TEŞKİLİ ORT. KATILMA PAY. İLİŞKİN ÖDEMELER TRANSFERLER			500.000.-	500.000.-	503.000.-
			001	900	ÖZBELDE A.Ş. İŞTIRAK	500.000.-	500.000.-			
	02	3			DÖNER SER. TEŞ. İLİŞKİN ÖDEMELER TRANSFERLER			1.000.-	1.000.-	
			011	900	DÖNER SER. MÜD. YAPILAN YARDIM	1.000.-	1.000.-			
	03	3			KATMA BÜT. İDARE. KATIL. SER. TEŞKİLİ TRANSFERLER			2.000.-	2.000.-	
			021	900	OTOBÜS İŞL. MÜD. YARDIM	1.000.-	1.000.-			
			022	900	GASKI GENEL MÜD. YARDIM	1.000.-	1.000.-			
930	01	3			İKTİSADI TRANSFERLER B.ŞEHİR BEL. İLÇE BEL. YAPILAN YARDIM TRANSFERLER			2.000.-	2.000.-	2.000.-
			001	900	ŞAHİNBEY İLÇE BEL. YAPILAN YARDIM	1.000.-	1.000.-			
			002	900	Ş.KAMİL İLÇE BEL. YAPILAN YARDIM	1.000.-	1.000.-			
940	04	3			MALİ TRANSFERLER ULUSLARARASI TEŞEKKÜLLERE ÖDEME TRANSFERLER			40.844.000.-	40.844.000.-	44.130.289.-
			041	900	DEVLET MEMURU K. VE TOPL. İŞ SÖZ. Z.	31.659.756.-	31.659.756.-			

KODLAR					AÇIKLAMA	Harcama Kalemi	Madde (Faal. Prog.)	Ödenek Türü	Kesim (Alt Prog.)	Bölüm (Program)				
Bölüm (Program)	Kesim (Alt Prog.)	Ödenek Türü	Madde (Faal. Proje)	Harcama Kalemi										
950	06	3	042	900	YATIRIMLARI HIZLANDIRMA ÖDENEĞİ	1.000.-	1.000.-	3.286.289.-	3.286.289.-					
			043	900	ÖNGÖRÜLMİYEN GİDER. (DÜŞÜNÜLMİYEN)	1.000.000.-	1.000.000.-							
			044	900	YEDEK ÖDENEK	8.173.244.-	8.173.244.-							
			045	900	HARP VE TABİ AFET YARDIM KANUNU PAYLAR	10.000.-	10.000.-							
					TRANSFERLER									
			051	900	İLLER BANKASI PAYI	2.035.540.-	2.035.540.-							
			052	900	SOS. HİZ. ÇOCUK ESİR. KURUMU PAYI	29.424.-	29.424.-							
			053	900	775 S.K. 12/C MAD. ÖDENEN PARA	1.-	1.-							
			054	900	SOSYAL YARDIM VE DAYANIŞMA PAYI	814.216.-	814.216.-							
			055	900	BEDEN TER. VE SPOR IL MÜD. PAYI	407.108.-	407.108.-							
	01	3			SOSYAL TRANSFERLER			1.155.026.-	1.155.026.-	1.429.526.-				
					EMEKLİ SAN. , S.S. KURUMUNA ÖDEME. TRANSFERLER									
			001	900	YÖNETİM GİDERİ İŞTIRAK PAYI	15.000.-	15.000.-							
			002	900	EK KARŞILIKLAR	75.000.-	75.000.-							
			003	900	FİİLİ İTİBARI HİZMET ZAMMI	1.-	1.-							
			004	900	EMEKLİ İKRAMİYELERİ MEMUR	1.065.024.-	1.065.024.-							
			005	900	506. S. K. GER. S.S.K. ÖDENEN SOS. YAR. Z.	1.-	1.-							
			03	3			ÖDÜL VE İKRAMİYELER TRANSFERLER						10.000.-	10.000.-
					021	900	BEL. MEMÜRLARINA YAPILACAK YAR. DERNEK, BİRLİK, KURUM, SANDIK VE BENZERİ TEŞEKKÜLLERE YARDIM TRANSFERLER				10.000.-	10.000.-		
			04				FAKİR ÖLÜ DEFİN GİDERİ				10.000.-	10.000.-	264.500.-	264.500.-
					032	900	FAKİR HASTA DELİ SEVKİ				5.000.-	5.000.-		
033	900	VEREM SAVAŞ DERNEĞİNE YARDIM			3.000.-	3.000.-								
034	900	DÜŞKÜNLER EVİNE YARDIM			5.000.-	5.000.-								
035	900	SAKATLAR DERNEĞİNE YARDIM			5.000.-	5.000.-								
036	900	T. BELEDİYELER DERNEĞİNE KAT. PAYI			50.000.-	50.000.-								
037	900													

K O D L A R					A Ç I K L A M A	Harcama Kalemi	Madde (Faal. Prog.)	Ödenek Türü	Kesim (Alt Prog.)	Bölüm (Program)			
Bölüm (Program)	Kesim (Alt Prog.)	Ödenek Türü	Madde (Faal. Proje)	Harcama Kalemi									
960	01.	3	038	900	ULUSLARARASI BELEDİYELER BİR. (ULA)	100.000.-	100.000.-			7.547.000.-			
			039	900	GAP BELEDİYELER BİRLİĞİ PAYI	61.500.-	61.500.-						
			040	900	KOOPERATİFLER BİR. ÜYELİK AIDATI	25.000.-	25.000.-						
					BORÇ ÖDEMELERİ								
					GEÇEN YILLAR BORÇLARI						1.500.000.-		
					TRANSFERLER				1.500.000.-				
			02		001	900	TAHAKKUKA BAĞ. GEÇ. YIL BORÇLARI	1.500.000.-	1.500.000.-			1.500.000.-	
					011	900	İLAMA BAĞLI BORÇLAR				1.500.000.-		
			03				TRANSFERLER						
							TAHAKKUK EDEN İSTİMLAK ÖDEMELERİ	1.500.000.-	1.500.000.-			4.397.000.-	
							İKRAZLAR						
							TRANSFERLER				4.397.000.-		
						021	900	İLLER BAN. KANALİZASYON BORÇ TAK.	2.500.000.-		2.500.000.-		
						022	900	İLLER BAN. SU ŞEBEKESİ BORÇ TAKSİDİ	1.000.000.-		1.000.000.-		
						023	900	D.S.İ. BORÇ TAKSİDİ	97.000.-		97.000.-		
04			024	900	İLLER BAN. ALINAN KREDİ BORÇ TAK.	800.000.-	800.000.-		150.000.-				
					GERİ VERİLECEK PARALAR								
					TRANSFERLER			150.000.-					
			031	900	MUHTELİF TAHSİLATLARDAN İADE	150.000.-	150.000.-						
					GİDER BÜTÇESİ CARİ HARCAMALARI			55.647.151.-					
					GİDER BÜTÇESİ YATIRIM HARCAMALARI			50.081.034.-					
					SER. TEŞ. VE TRANSFERLER HARCAMA.			+ 57.611.815.-					
					GİDER BÜTÇESİ YEKÜNÜ			163.340.000.					
					(Gaziantep Büyükşehir Belediye Meclisinin 1991 yılı Kasım ayı olağan toplantısında kabul edilen 1992 yılı bütçesinin toplantı tutanaklarına uygun olduğu tasdik olunur.)								
					Celal DOĞAN		Mehmet BAYRAK		Fettah GÜR				
					BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BŞK.		MECLİS KATİBİ		MECLİS KATİBİ				

B - CETVELİ
(Belediye Bütçesinin Gelirleri) (İCMAL)

K O D L A R				A Ç I K L A M A	L İ R A
Gelirin Türü	Bölüm	Kesim	Madde		
1	0	0	0	VERGİ GELİRLERİ	77.731.254.-
	1	0	0	GENEL BÜTÇE, VERGİ TANSİLATINDAN ALINAN PAY	71.000.000.-
	2	0	0	BELEDİYE VERGİLERİ	4.370.001.-
	3	0	0	BELEDİYE HARÇLARI	2.361.253.-
2	0	0	0	VERGİ DIŞI GELİRLER	85.600.745.-
	1	0	0	HARCAMALARA KATILMA PAYI	1.250.006.-
	2	0	0	BELEDİYECE YÖNETİLEN KURUMLAR VE TEŞEBBÜSLER HASILATI	3.892.730.-
	3	0	0	İŞLETME KÂRLARI	
	4	0	0	BELEDİYE MALLARI GELİRLERİ	47.430.504.-
	5	0	0	İCRETLER	5.020.000.-
	6	0	0	CEZALAR	800.002.-
	7	0	0	ÇEŞİTLİ GELİRLER	27.207.503.-
3	0	0	0	ÖZEL YARDIM VE FONLAR	8.001.-
	1	0	0	ÖZEL YARDIMLAR	4.000.-
	2	0	0	ÖZEL FONLAR	4.001.-
GENEL TOPLAM					163.340.000.-

B - CETVELİ
(Belediye Bütçesinin Gelirleri)

KODLAR				AÇIKLAMA	GELİRİN MİKTARI			
Gelirin Türü	Bölüm	Kesim	Madde		Madde	Kesim	Bölüm	Gelirin Türü
1	0	0	0	VERGİ GELİRLERİ				77.731.254.-
	1	0	0	GENEL BÜTÇE, VERGİ TANSİLATINDAN ALINAN PAY			71.000.000.-	
		1	0	2380 SAYILI KANUNA GÖRE GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ TAHSİLATI ÜZERİNDEN ALINAN PAY		41.000.000.-		
		2	0	3030 S. K. GÖRE GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ TAHSİLATI ÜZERİNDEN ALINAN B.ŞEHİR BEL. PAYI		30.000.000.-		
	2	0	0	BELEDİYE VERGİLERİ			4.370.001.-	
		1	0	İLAN VE REKLAM VERGİSİ		500.000.-		
		2	0	EĞLENCE VERGİSİ		65.000.-		
		3	0	EMLAK VERGİSİ		805.000.-		
			1	BİNA VERGİSİ	375.000.-			
			2	ARAZİ VERGİSİ	30.000.-			
			3	ARSA VERGİSİ	400.000.-			
		4	0	HABERLEŞME VERGİSİ				
		5	0	ELEKTRİK VE HAVAGAZI TÜKETİM VERGİSİ		2.500.000.-		
		6	0	YANGIN SİGORTA VERGİSİ		500.000.-		
		7	0	ÇEŞİTLİ VERGİLER		1.-		
		8	0			-		
	3	0	0	BELEDİYE HARÇLARI			2.361.253.-	
		1	0	İŞÇALİYE HARCİ		750.000.-		
		2	0	TATİL GÜNLERİ ÇALIŞMA RUHSATI HARCİ		1.-		
		4	0	TELLALLIK HARCİ		150.000.-		
		5	0	HAYVAN KESİMİ VE DENETLEME HARCİ		500.000.-		
		6	0	ÖLÇÜ VE TARTI ALETLERİ MUAYENE HARCİ		85.000.-		
		7	0	BİNA İNŞAAT HARCİ		1.-		
		8	0	DİĞER HARÇLAR		876.251.-		

KODLAR				AÇIKLAMA	GELİRİN MİKTARI				
Gelirin Türü	Bölüm	Kesim	Madde		Madde	Kesim	Bölüm	Gelirin Türü	
2	0	0	1	KAYIT VE SURET HARCİ	75.000.-			85.600.745.-	
			2	IMAR İLE İLGİLİ HARÇLAR	1.-				
			3	İŞYERİ AÇMA İZİN HARCİ	200.000.-				
			4	MUAYENE, RUHSAT VE RAPOR HARCİ	1.000.-				
			5	DENİZ, GÖL VE NEHIRLERDE SEYRÜSEFER EDEN KÜÇÜK SU ARAÇLARI İÇİN VERİLECEK RUHSAT HARÇLARI.....					
			6	TAŞIT ARAÇLARI İŞLETME VE ET NAKLİ İÇİN VERİLECEK RUHSAT HARÇLARI.....	600.000.-				
			7	SAĞLIK BELGESİ HARCİ	250.-				
			0	VERGİ DIŞI GELİRLER					
			1	0	HARCAMALARA KATILMA PAYLARI				1.250.006.-
			1	0	YOL HARCAMALARINA KATILMA PAYI		650.000.-		
			2	0	KANALİZASYON HARCAMALARINA KATILMA PAYI				
			3	0	SU TESİSLERİ HARCAMALARINA KATILMA PAYI				
			4	0	AYRICALIĞI VEYA RUHSATI GEREKTİREN ONAYLI ANLAŞMALAR UYARINCA ALINACAK PAY.....				1.-
			5	0	KAPALIÇARŞI, BEDESTEN GİBİ MÜŞ. VE BİRBİRLERİNE İRTIBATI OLAN EMLAKIN GİDERLERİNE İŞTİRAK PAYI.....				1.-
			6	0	MÜLK SAHİP. GARANTI ETTİKLERİ HİZMET. KATIL. PAYI		100.000.-		
			7	0	ÖLÇÜ VE AYAR MEMUR. MASRAFLARINA İŞTİRAK PAYI		1.-		
			8	0	ALT YAPISI YAPILMAMIŞ YERLER İÇİN ALINAN TEKNİK ALT YAPI BEDELİ				1.-
9	0	ÇEVRE KİRLİLİĞİNİ ÖNLEME İŞTİRAK PAYI		500.000.-					
10	0	MADEN İŞLETMELERİNDEN BELEDİYEYE PAY		1.-					
11	0	DİĞER HARCAMALARA KATILMA PAYLARI		1.-					
2	0	0	KURUMLAR VE TEŞEBBÜSLER HASILATI			3.892.730.-			

KODLAR				AÇIKLAMA	GELİRİN MİKTARI			
Gelirin Türü	Bölüm	Kesim	Madde		Madde	Kesim	Bölüm	Gelirin Türü
		1	0	GENEL YÖNETİM KURUMLARI HASILATI		10.001.-		
			1	BASIMEVİ HASILATI				
			2	ESENLIK KURUMLARI HASILATI	10.000.-			
		2	0	PAKLAMA KURUMLARI HASILATI		1.-		
			1	ÇÖP İMHA TESİSLERİ HASILATI				
			2	KANAL TEMİZLEME TESİSLERİ HASILATI				
		3	0	S.S. YARDIM KURUMLARI HASILATI		1.702.000.-		
			1	HASTANELER HASILATI				
			2	DIĞER SAĞLIK KURUMLARI HASILATI	700.000.-			
			3	MEZARLIKLAR HASILATI	1.000.000.-			
			4	DÜŞKÜNLEREVİ VE BENZERLERİ HASILATI	2.000.-			
		4	0	BAYINDIRLIK , ULAŞTIRMA KURUMLARI HASILATI				
			1	OTOBÜS HASILATI				
			2	SU HASILATI				
			3	HAVAGAZI HASILATI				
		5	0	TARIM KURUMLARI HASILATI		180.000.-		
			1	FIDANLIKLAR HASILATI	35.000.-			
			2	HAYVANAT BAHÇELERİ HASILATI				
			3	ÖZEL PARKLAR HASILATI	145.000.-			
			4	HAYVAN HASTANELERİ HASILATI				
		6	0	EĞİTİM KURUMLARI HASILATI		729.-		
			1	PERSONEL MESLEK OKULLARI HASILATI	1.-			
			2	HALK MESLEK OKULLARI HASILATI	1.-			
			3	ŞEHİR BANDOSU HASILATI	1.-			
			4	KİTAPLIK HASILATI	1.-			
			5	ANITLAR, MÜZELER HASILATI	725.-			
		7	0	EKONOMİK FAALİYET KURUMLARI HASILATI		2.000.000.-		
			1	MEZAT SALONLARI HASILATI				
			2	SOĞUKHAVA DEPOSU HASILATI				
			3	AVARİZ VE HASILATI				

KODLAR				AÇIKLAMA	GELİRİN MİKTARI			
Gelirin Türü	Bölüm	Kesim	Madde		Madde	Kesim	Bölüm	Gelirin Türü
			4	DiĞER TEŞEBBÜS HASILATI FEN İŞL. ŞANTIYE GELİRİ	1.600.000.-			
			5	DÜĞÜN SALONU HASILATI	250.000.-			
			6	KREŞ VE ANAOKULU HASILATI	100.000.-			
			7	BELEDİYE ŞEHİR TİYATROSU HASILATI	50.000.-			
	3	0	0	İŞLETME KARLARI				
		1	0	SU İŞLETME KARI				
		2	0	HAVAGAZI İŞLETME KARI				
		3	0	ŞEHİR İÇİ ULAŞTIRMA İŞLETME KARI				
		4	0	MEZBAHA VE KANARA İŞLETMESİ KARI				
		5	0	SOĞUKHAVA DEPOSU İŞLETMESİ KARI				
		6	0	DiĞER İŞLETMESİ KARI				
	4	0	0	BELEDİYE MALLARI GELİRLERİ			47.430.504.-	
		1	0	TAŞINMAZ MALLARDAN ALINAN GELİRLER		46.502.001.-		
			1	PEŞİN PARA İLE YAPILAN SATIŞ BEDELLERİ	10.000.000.-			
			2	TAKSİTLE YAPILAN SATIŞ BEDELLERİ	30.000.000.-			
			3	KİRALAR	6.500.000.-			
			4	ECRİMİSİLLER	1.-			
			5	HASAR KARŞILIKLARI	2.000.-			
			6					
			7					
		2	0	TAŞINIR MALLARDAN ALINAN GELİRLER		160.001.-		
			1	ESKİMİŞ EŞYA VE ENKAZ SATIŞ BEDELLERİ	150.000.-			
			2	ÇÖP SATIŞ BEDELLERİ	10.000.-			
			3	DiĞER TAŞINIR MALLAR SATIŞ BEDELLERİ	1.-			
		3	0	TAŞINIR DEĞERLER GELİRLERİ		768.502.-		
			1	TAHVİL KARŞILIKLARI	1.-			
			2	İŞTİRAK GELİRLERİ	15.000.-			
			3	FAİZLER	750.000.-			
			4	BASILI EVRAK SATIŞLARI GELİRLERİ	3.500.-			
			5	İKRAZLARDAN GERİ ALINANLAR	1.-			

KODLAR				AÇIKLAMA	GELİRİN MİKTARI			
Gelirin Türü	Bölüm	Kesim	Madde		Madde	Kesim	Bölüm	Gelirin Türü
	5	0	0	ÜCRETLER			5.020.000.-	
		1	0	TOPTANCI HALI İŞGAL ÜCRETİ		20.000.-		
		2	0	TOPTANCI HALI TAŞIMA ÜCRETİ				
		3	0	TOPTANCI HALI RESMİ		5.000.000.-		
		4	0	SULAMA SUYU ÜCRETİ				
		5	0	ATIK SU ÜCRETİ				
	6	0	0	CEZALAR			800.002.-	
		1	0	PARA CEZALARI		500.000.-		
		2	0	VERGİ CEZALARI		300.000.-		
		3	0	ZAPTOLUNAN EŞYA BEDELLERİ		1.-		
		4	0	DIĞER CEZALAR		1.-		
	7	0	0	ÇEŞİTLİ GELİRLER			27.207.503.-	
		1	0	TAHSİSİ MAHİYETTEKİ GELİRLER		27.207.503.-		
			1	NUMARALAMA GELİRLERİ				
			2	F. VE FUHUŞ YÖNÜNDE BULAŞAN ZÜHREVI HAS. SAV.	7.500.-			
			3	MUHTAÇ ASKER AİLELERİNE YARDIM GELİRLERİ	1.-			
			4	EKMEKLİK UN ZAMLARI	1.-			
			5	IVAZ KARŞILIĞI BAĞIŞLAR	1.-			
			6	IVAZSIZ BAĞIŞLAR	3.200.000.-			
			7	GERİ ALINACAK PARALAR	2.000.000.-			
			8	İÇ BORÇLANMALAR	11.000.000.-			
			9	DIŞ BORÇLANMALAR	11.000.000.-			
3	0	0	0	ÖZEL YARDIM VE FONLAR				8.001.-
	1	0	0	ÖZEL YARDIMLAR			4.000.-	
		1	0	DEVLET ÖZEL YARDIMLARI		2.000.-		

KODLAR				AÇIKLAMA	GELİRİN MİKTARI			
Gelirin Türü	Bölüm	Kesim	Madde		Madde	Kesim	Bölüm	Gelirin Türü
			1	TAHSİSİ MAHIYETTE OLANLAR	1.000.-			
			2	TAHSİSİ MAHIYETTE OLMAYANLAR	1.000.-			
		2	0	İL ÖZEL İDARE YARDIMLARI		2.000.-		
			1	TAHSİSİ MAHIYETTE OLANLAR	1.000.-			
			2	TAHSİSİ MAHIYETTE OLMAYANLAR	1.000.-			
	2	0	0	ÖZEL FONLAR			4.001.-	
		1	0	MÜŞTEREK TRAFİK FONUNDAN ALINAN YARDIM		1.000.-		
		2	0	BELEDİYELER FONUNDAN ALINAN YARDIM		1.000.-		
		3	0	MUHTAÇ ASKER AİLELERİ FONUNDA NALINAN YARDIM		1.-		
		4	0	MAHALLİ İDARELER FONUNDAN ALINAN YARDIM		1.000.-		
		5	0	İMAR DÜZENLEMELERİ İÇİN ALINAN YARDIM		1.000.-		
1	0	0	0	VERGİ GELİRLERİ				77.731.254.-
2	0	0	0	VERGİ DIŞI GELİRLER				85.600.745.-
3	0	0	0	ÖZEL YARDIM VE FONLAR				8.001.-
								+
				GENEL TOPLAM				163.340.000.-

(Gaziantep Büyükşehir Belediye Meclisinin 1991 yılı Kasım ayı olağan toplantısında kabul edilen 1992 yılı bütçesinin toplantı tutanaklarına uygun olduğu tasdik olunur.)

Celal DOĞAN
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BŞK.

Mehmet BAYRAK
MECLİS KATİBİ

Fettah GÜR
MECLİS KATİBİ

Ek. 5

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE SİSTEMİNİN GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ TARAFINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

① Büyükşehir Belediyelerinin Kurulmasında ölçüt ne olmalıdır?

1 - Kent nüfusu, artış hızı ve Sosyo-Ekonomik gelişimi

2 - Hitap ettiği bölgedeki konumu

② Büyükşehir Belediyeleri için getirilen 3030 sayılı kanun ihtiyaca cevap vermede yeterli mi? Değilse neden?

İyi niyetle hazırlanan bir yasa olmasına rağmen, uygulamada birçok eksikğin olduğu ortaya çıkmakta ve yetki kargaşası yaşanmakta

③ Büyükşehir Belediyeleri için getirilen sistem ne gibi faydalar sağlamıştır?

3030 sayılı Yasa, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin hizmet alanlarını ayırdığı için daha etkili ve daha çok hizmet etme olanağı doğmaktadır. Hizmet üretmeyen belediyeler için ise farketmemektedir.

④ Büyükşehir Belediyesi olarak karşılaştığınız sorunları önem sırasına göre numaralandırınız? (1, 2, 3, 4, 5, ...)

1 a) Finansal

5 b) Personel Yetersizliği

2 c) Görev ve yetki paylaşımının açık olmaması

3 d) Hizmetler arası eşgüdümün sağlanamaması

4 e) Kırsal alandan kentsel alana göç

f) Diğer sorunlar :

.....
.....
.....

⑤ Özellikle ilçe belediyelerine aktarılması gereken görevleri önem sırasına göre sıralayınız? (1, 2, 3, 4, 5, 6, ...)

- (2) a) Zabıta işleri, sıhhi denetim, ruhsat işi
(3) b) Yol, cadde vb. yerlere isim, numara verilmesi ve küçük fen işleri
c) Mezarlıklar
(4) d) Planlama
e) Altyapı, fen işleri idari işler
(1) f) Kendi mali gücündeki tüm işler
(5) g) Diğer :

.....
.....

⑥ 3030 sayılı Kanun ile bu kanuna ilişkin yönetmelik arasında bir tutarsızlık var mıdır? Varsa Nelerdir?

Her ikisi de denenmeden hazırlandığı için aralarında mutlaka tutarsızlık olacaktır.

⑦ Büyükşehir Belediye Encümen Üyelerinin Atama yoluyla gelmesi hakkındaki düşünceleriniz?

Belediye encümen üyeleri seçilerek gelmelidir. Atama yoluyla gelen üyeler, bir kaç kişinin iradesiyle oluşacaktır. Seçimle gelenler ise halkın iradesi sonucu gelecektir.

⑧ Büyükşehir Belediyeleri için Düzenlenen Sistem ile Büyükşehir Belediyelerinin hizmetlerinde Verimlilik artışı oldumu? Oldu ise hangi alanlarda?

Büyükşehir Belediyelerinin yapmış olduğu hizmet alanının daralması bazı hizmetlere ağırlık verilmesine neden olmuştur. Bunlar altyapı, çevre, Sosyal ve Kültürel etkinlikler, Gayri Sıhhi işyerlerinin denetimi v.s.

- 9) Büyükşehir Belediyelerinin örgüt yapısı gereksinimi karşılayacak düzeyde mi? Değilse nasıl olmalıdır?

Yeterli

- 10) Büyükşehir Belediyesinin Teknik Kadro ve Makina Teçhizatı yeterli mi? Değilse nasıl olmalıdır?

Yeterli

- 11) Yeni Görev ve Yetki Paylaşımındaki Esaslar Ne olmalıdır?

Büyükşehir ile ilçe belediyeleri arasındaki yetki kargaşasını giderici nitelikte yeni bir yasa düzenlenmeli, böylece herkesin görev alanı belli olacaktır. Bu da şu anki yaşamdan esinlenerek yapılmalıdır.

- 12) Büyükşehir Belediyesince hizmetleri karşılamada kullanılan gelir kaynaklarını öncelik sırasına göre numaralandırınız? [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, ...]

- a) Vergiler ve Vergi benzeri gelirler
 b) Katılım Payları
 c) Dış Krediler
 d) Şirketler ve İştirakler
 e) Sosyal ve Kültürel Etkinliklerden Sağlanan belirler
 f) Özelleştirme
 g) Leasing
 h) Yap. İşlet Modeli
 i) Diğerleri : - İller Bankası ve Hazineden gelen ödenek
- Belediye gayri menkullerinden elde edilen gelirler

- ⑬ Büyükşehir Belediyesi ile İlçe Belediyeleri Arasında Koordinasyon istenilen düzeyde sağlanabiliyor mu? Değilse neden?

Sağlanamamasının nedeni, 3030 sayılı yasadan kaynaklanan yetki kargaşası, bazı hizmetlerde hangi belediyenin müdahale edeceği konusunda karara varılamamakta ve gerekli koordinasyon sağlanamamakta.

- ⑭ Büyükşehir Belediyesinin Bütçe onayının Mülki Amirlerce yapılması uygun mu? Değilse nasıl olmalıdır?

Belediyeler yerel iktidarlar olmalıdırlar. Yerel iktidarların da kendilerine has bütçeleri olmalı ve onaylayıcı bir atanmış değil, seçilen bir meclis tarafından yapılmalıdır.

Bütçenin dışında atanmış bir şahsın, seçilen bir şahsı denetlemesi, demokrasinin işlerliği itibarı ile sağlıklı değildir.

- ⑮ Bütçenin, Büyükşehir Belediye Meclisince onaylanması ve bu onayın yeterli olması, Büyükşehir Belediyesine neler kazandırır?

Bütçenin sadece meclis tarafından onaylanması ve yeterli olması, belediyenin daha elastiki ve rahat harcama etmesini sağlayacaktır. Ayrıca, bazı harcamalarda getirilen kısıtlamalar kalkacak ve belediyeler daha değişik hizmetlere yöneleceklerdir.

- ⑯ Büyükşehir Belediyesince Özelleştirmede ne tür hizmetlere öncelik verilmelidir? Neden? [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, ...]

4	a) Altyapı
2	b) Çöp Toplama
1	c) Ulaşım
3	d) Sağlık
5	e) Diğerleri .....
0	.....Sosyal ve kültürel hizmetler.

Neden : Yapılan özelleştirme çalışmaları sonunda, belediyelerin sırtında kambur olan bazı hizmetlerden belediye kar dahi etmeye başlamıştır. Bu nedenden dolayı KİT 'ler gibi sürekli gideri olan, geliri yetersiz olan hizmetler özelleştirilmeli, çünkü bu kaynaklar başka hizmetlere aktarılacaktır.

17) Özelleştirme sonucu ortaya çıkan ilave maliyetler ne gibi bir kar sağlıyor?

Özelleştirme ile elde edilen kaynaklarla, başka hizmetlere yönenilmekte, yine bu kaynaklar kullanılarak, farklı gelir kaynakları temin edilmektedir.

Yani, belediye yaptığı hizmetlerin yanı sıra, genel idare ile olan mali bağlarını zayıflatıcı bir yönde gelişmektedir. Bu da yerel iktidara doğru atılan önemli adımlardan biridir.

18) Özelleştirme sonucu, öncesinde ve sonrasında ekonomik fayda ne ölçüde sağlandı? Örneklendiriniz?

1 - Belediyelerin işlettiği oto gardan her ay 8 milyon lira gelir elde ediliyordu. Yapılan özelleştirme sonunda, belediye buradaki personelini çektiği halde her ay 67 milyon gelir elde etmektedir.

2 - Belediyenin çalıştırdığı ve dokuz personelin çalıştığı üç kantarın aylık geliri 5 milyondur. Özelleştirmeden sonra personel geri alındı. Her ay 20 milyon gelir elde edilmektedir.

19) Büyükşehir Belediyesince yapılan Harcamaların Denetlenmesi yeterli mi? Değilse nasıl olmalıdır?

Yeterli, fazla bile.

- ⑳ 3030 sayılı yasa ile Büyükşehir Belediyelerine Devlet tarafından sağlanan gelir artışı yeterli mi? Değilse ne tür bir düzenleme gerekli?

Devlet tarafından sağlanan gelir yeterli değildir. Toplanan vergilerden ayrılan yüzde 5 'li payın oranı artırılmalıdır. Ayrıca, iller Bankasından sağlanan ödenekte artırılmalı.

Yine, taşra belediyelerinin diğer bir şanssızlığı da büyük şirketlerin ve fabrikaların binaları bu illerde olduğu halde yönetim yerleri büyük kentlerde olduğu için vergiler buraya ödenmekte bu belediyeler faydalanmakta, eziyetini ise taşra belediyeleri çekmekte. Bu vergiden taşra belediyeleri faydalanmalı.

- ㉑ Yeni gelir kaynakları yaratmak amacıyla neler yapılabilir?

Yeni gelir getirecek hizmetlere yönelilmeli, oto parklar, hizmet siteleri, esnaf siteleri yapmalı ve bunları özelleştirmelidir.

- ㉒ Kaynak yaratmada önemli bir fonksiyon olan Maliyet azaltıcı tedbirler neler olmalıdır?

Öncelikle yapılacak yatırımlar, emek ağırlıklı değil teknik ağırlıklı olmalıdır. Böylece maliyet azalır. Yine, arsa önemli bir maliyet artırıcıdır. İstimlamlara yönelmektense, mümkün olduğunca belediye veya hazineye ait arsalar tercih edilmelidir?

- ㉓ Büyükşehir Belediyesince Dış finansman kaynakları sağlandı mı? Sağlandı ise hangi şartlarda, nerelere harcandı?

Hayır.